

Dalende instroom van jeugdige verdachten Limburg 2010-2014

Een exploratief onderzoek naar mogelijke verklaringen

Managementsamenvatting & onderzoeksrapportage

Reitske Schets

December 2015

In opdracht van

Arrondissementeel Justitieel Beraad, Limburg

Onderzoek door

Reitske Schets

Met begeleiding van

Angela van Mersbergen – Politie

Caroline Vos – Stichting Halt

Louis Cornelussen – Bureau Jeugdzorg

Makram Genet – Raad voor de Kinderbescherming

Peter Schleijsen – Openbaar Ministerie

Dalende instroom van jeugdige verdachten Limburg 2010-2014

Een exploratief onderzoek naar mogelijke verklaringen

December 2015, Reitske Schets – Criminologisch onderzoek – reitskeschets@gmail.com

Managementsamenvatting

De afgelopen jaren hebben verschillende strafrechtsketenpartners in Limburg een daling waargenomen van het aantal jeugdige verdachten. Het AJB heeft naar aanleiding hiervan opdracht gegeven tot een exploratief onderzoek naar deze dalende instroom met als doel informatie te leveren over mogelijke oorzaken en verklaringen van de waargenomen daling. Uitspraken over daadwerkelijke causaliteit zijn met dit onderzoek moeilijk te doen.

Op basis van de aanleiding en het doel zijn een centrale onderzoeksvraag en meerdere deelvragen opgesteld:

“Wat zijn de mogelijke verklaringen en/of achtergronden van de daling van het aantal jeugdige verdachten in Limburg in de periode 2010-2014?”

- 1. “Is er daadwerkelijk sprake van een daling van het aantal jeugdige verdachten in Limburg in de periode 2010-2014 en op grond waarvan blijkt dit?”*
- 2. “Wordt de verandering in het aantal jeugdige verdachten herkend en beleefd door professionals uit de praktijk?”*
- 3. “Wat zijn mogelijke, aannemelijke verklaringen voor de daling in Limburg?”*
- 4. “In welke mate is de verandering in Limburg ‘overkomen’? In welke mate is de verandering ontstaan door inspanning en beleid?”*

De gebruikte methoden in dit onderzoek zijn een literatuurstudie, cijfermatige analyse, het bestuderen van landelijk/lokaal beleid en open interviews met ketenpartners en gemeenten.

Op grond van de cijfermatige analyse blijkt dat er daadwerkelijk sprake is van een daling, het aantal jeugdige verdachten is in de onderzoeksperiode (2010-2014) met 40,3% afgenomen. Bij alle ketenpartners is er cijfermatig een daling in de instroom en wordt de daling in de praktijk herkend. Het aantal zorgmeldingen is in de onderzoeksperiode bijna verdubbeld. De daling geldt niet specifiek voor Limburg, ook landelijk is hier sprake van. Echter, deze regionale daling is sterker dan de landelijke daling. Dit kan te maken hebben met de kenmerken van Limburg als krimpregio.

De mogelijke, aannemelijke, **verklaringen** uit dit onderzoek zijn gebaseerd op de elementen:

- Een goede, zichtbare en effectieve (politie)aanpak (incl. effectieve interventies)
- Situationele preventie door gelegenheidsbeperkende maatregelen (bieden van mogelijkheden en voorzieningen)
- Een integrale samenwerking, de koppeling tussen veiligheid- en zorgpartners
- Focus op preventie, vroegsignalering en zorg
- De aanpak van problematische jeugdgroepen
- Een veranderende jeugd en vrijetijdsbesteding
- Bezuinigingen in de strafrechtketen
- Stedelijke vernieuwing

Op basis van bovenstaande verklaringen zijn er **aanbevelingen** gedaan op het gebied van:

- De ketensamenwerking: fysiek overleg, communicatie, openheid en bekendheid
- Het contextueel afdoen van zaken en de gevolgen hiervan voor de keten (prestatieafspraken, expertise)
- Focus op jeugd
- Recidivecijfers en nazorg
- Toenemende digitalisering, veranderende vrijetijdsbesteding
- Limburg als (krimp)regio

Inhoudsopgave

1. Inleiding op het onderwerp	6
1.1 Aanleiding.....	6
1.2 Probleemstelling	6
1.2.1 Doelstelling	6
1.2.2 Onderzoeksvraag	6
1.2.3 Deelvragen	7
1.3 Opbouw van het rapport.....	7
2. Theoretisch kader.....	8
2.1 Jeugdcriminaliteit als fenomeen.....	8
2.2 Het ontstaan van jeugdcriminaliteit	9
2.2.1 Risico- en beschermingsfactoren.....	11
2.3 Ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit	13
2.3.1 Gevolgen van daling jeugdcriminaliteit.....	13
2.3.2 Een daling in (jeugd)criminaliteit.....	14
2.3.3 Een daling van jeugdige verdachten.....	17
3. Methodologische verantwoording.....	20
3.1 Methoden van onderzoek.....	20
3.1.1 Cijfermatige ontwikkelingen.....	20
3.1.2 Literatuurstudie.....	22
3.1.3 Interviews	23
4. Cijfers ketenpartners	26
4.1 Demografische gegevens	26
4.2 Politie	27
4.2.1 Jeugdige (12-17 jaar) verdachten Limburg.....	27
4.2.2 Meerderjarige (17+) verdachten Limburg.....	29
4.2.3 Verdachten 18-24 jaar Limburg.....	30
4.2.4 Jeugdige (12-17 jaar) verdachten landelijk	31
4.2.5 Jeugdige verdachten in Limburg in perspectief.....	33
4.2.6 Langere termijn ontwikkeling.....	34
4.2.7 Zorgmeldingen en Halt-verwijzingen door politie	34
4.2.8 Problematische jeugdgroepen.....	35
4.3 Raad voor de Kinderbescherming	36
4.4 Openbaar Ministerie	37
4.5 Stichting HALT.....	40
4.6 Bureau Jeugdzorg.....	41
5. Overige cijfermatige ontwikkelingen	44
5.1 Zelfgerapporteerde criminaliteit (<i>dark number</i> onderzoek)	44
5.2 Integrale Veiligheidsmonitor	45
5.3 Melding- en aangiftebereidheid.....	47
5.4 Recidivecijfers	47
6. Situatie Limburg; beleid, wetgeving en werkwijze	49
6.1 Landelijk beleid en wetgeving.....	49
6.2 Lokaal beleid	50
7. Analyse kwalitatieve data.....	52
7.1 Daling herkend?.....	52
7.2 Verklaringen.....	52

8. Conclusie en aanbevelingen.....	64
8.1 Aannemelijke verklaringen.....	64
8.1.1 <i>Daling door inspanning en beleid</i>	64
8.1.2 <i>Overkomen daling</i>	65
8.2 Antwoord op de onderzoeksvraag	66
8.3 Aanbevelingen.....	67
Literatuurlijst	70
Bijlagen	74
1. Topiclijsten interviews.....	74
2. Lijst van respondenten.....	83

1. Inleiding op het onderwerp

1.1 Aanleiding

Door verschillende ketenpartners in de strafrechtketen in Limburg is een daling in de instroom van minderjarige verdachten bij verschillende ketenpartners waargenomen. Naar aanleiding hiervan zijn vragen ontstaan over de terugloop van jeugdigen in de strafrechtketen.

Kenmerkend voor de strafrechtketen is de opeenvolgende samenwerking tussen diverse justitiepartners. Vermindering van de instroom in de keten heeft directe consequenties voor andere partners in de keten, het kan voor budgettaire consequenties zorgen en mogelijk ook voor personele gevolgen.

Deze terugloop is tot aan de start van dit onderzoek niet afdoende verklaarbaar. Het Arrondismenteel Justitieel Beraad (AJB) Limburg heeft opdracht gegeven tot een onderzoek naar deze daling van het aantal jeugdige verdachten in de strafrechtketen.

Ook landelijk en in andere regio's, bijvoorbeeld in Amsterdam (Bervoets, et al., 2013), heeft reeds onderzoek naar de daling van jeugdige verdachten in de strafrechtketen plaatsgevonden. Op basis van deze onderzoeken is een soortgelijk onderzoek in de provincie Limburg gestart. Middels dit onderzoek wordt nagegaan of de analyses en conclusies van de eerdere onderzoeken herleidbaar en herkenbaar zijn voor de strafrechtketen en situatie in Limburg.

1.2 Probleemstelling

1.2.1 Doelstelling

Het doel van het onderzoek naar de vermindering van de instroom van minderjarige verdachten in de strafrechtketen in Limburg is om informatie te leveren over mogelijke oorzaken van de daling. Doel is om duidelijk te krijgen wat er aan de hand is. Dit onderzoek heeft een exploratief karakter en heeft tot doel het vinden van mogelijke verklaringen. Uitspraken over daadwerkelijke causaliteit zijn met dit onderzoek moeilijk te doen.

Wanneer de daling van de jeugdige verdachten in Limburg kan worden verklaard door beleid en inspanning vanuit de ketenpartners voor jeugd zou dit eventueel bruikbaar kunnen zijn voor beleid in andere regio's.

Dit onderzoek, met name de aanbevelingen en conclusies, zullen kunnen worden gebruikt voor een inhoudelijke analyse van samenwerkingsafspraken en productafspraken, dan wel voor het opstellen van mogelijke veranderplannen.

1.2.2 Onderzoeksvraag

Uit de aanleiding en het doel van dit onderzoek volgt de volgende hoofdvraag:

“Wat zijn de mogelijke verklaringen en/of achtergronden van de daling van het aantal jeugdige verdachten in Limburg in de periode 2010-2014?”

In dit onderzoek wordt met ‘jeugdigen’ de categorie 12- tot en met 17-jarigen bedoeld.

1.2.3 Deelvragen

Om op een gestructureerde en duidelijke manier tot een antwoord op de centrale onderzoeksvraag te komen zijn er meerdere deelvragen opgesteld:

1. “Is er daadwerkelijk sprake van een daling van het aantal jeugdige verdachten in Limburg in de periode 2010-2014 en op grond waarvan blijkt dit?”
2. “Wordt de verandering in het aantal jeugdige verdachten herkend en beleefd door professionals uit de praktijk?”
3. “Wat zijn mogelijke, veelbelovende verklaringen voor de verandering in Limburg?”
4. “In welke mate is de verandering in Limburg ‘overkomen’? In welke mate is de verandering ontstaan door inspanning en beleid?”

1.3 Opbouw van het rapport

In het navolgende hoofdstuk, hoofdstuk twee, zal de theoretische onderbouwing van dit onderzoek worden behandeld aan de hand van een literatuurstudie. Verschillende criminologische concepten komen aan bod, zoals jeugdcriminaliteit, oorzaken van jeugdcriminaliteit, preventie en *crime drops*. In hoofdstuk drie wordt weergegeven welke onderzoeksmethoden voor dit onderzoek zijn toegepast. Hoofdstuk vier en vijf geven een schets van de situatie in Limburg wat betreft jeugdcriminaliteit en jeugdige verdachten in de strafrechtketen. Welke cijfermatige ontwikkelingen laten de verschillende ketenpartners zien wat betreft jeugdigen in de strafrechtketen in de periode 2010-2014. Niet alleen cijfermateriaal van de ketenpartners komt aan bod, ook zelfrapportages, de integrale veiligheidsmonitor en meldingsbereidheid worden besproken.

In hoofdstuk zes wordt een overzicht gegeven van lokaal en landelijk beleid ten aanzien van jeugd en wordt weergegeven welke ontwikkelingen hierin zichtbaar zijn.

In hoofdstuk zeven wordt een analyse gegeven van de gehouden (open) interviews, hier worden de belangrijkste verklaringen uit deze kwalitatieve data vermeld en gekoppeld aan de eerder besproken theorie en beleid. Tot slot volgen in hoofdstuk acht conclusies, de beantwoording van de onderzoeksvraag en verschillende aanbevelingen.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk zal, voor een beter begrip van dit onderzoek, in worden gegaan op het fenomeen jeugdcriminaliteit. Wat is het, hoe ontstaat jeugdcriminaliteit en wat is hier op van invloed? Wat zijn elementen die kunnen zorgen voor een afname van jeugdcriminaliteit en wat zijn de gevolgen van een afname?

2.1 Jeugdcriminaliteit als fenomeen

“Jeugdcriminaliteit is een verzamelnaam voor strafbaar gedrag van minderjarigen.” (Wegwijzer Jeugd en Veiligheid, 2011).

Dit gedrag komt voornamelijk voor in een bepaalde fase waarin jeugdigen zich bevinden, de adolescentie. Het is tegenwoordig niet slechts de overgangsfase van kindertijd naar volwassenheid maar het is een aparte levensfase met typerende eigen kenmerken (Weijers, 2008¹, 77). Adolescenten ervaren veel sterker dan andere leeftijdsgroepen druk van leeftijdsgenoten, ze onderschatten stelselmatig risico's en staan meestal niet stil bij gevolgen van hun handelen. Jongeren durven meer en experimenteren met allerlei vormen van gedrag. Vaak zijn ze niet in staat emoties goed te reguleren en impulsen te beheersen (Weijers, 2008¹, 82). Dit alles draagt ertoe bij dat adolescenten ander gedrag kunnen vertonen dan kinderen en volwassenen. Er wordt vaker een grens opgezocht en daar zelfs overheen gegaan. Je zou kunnen zeggen dat hier niets mis mee is, het hoort nu eenmaal bij opgroeien. Maar ook dit opgroeigedrag kan geschaard worden onder de term 'jeugdcriminaliteit'. Ook jongeren die vanwege hun gedrag met politie en justitie in aanraking komen, ook al is het slechts eenmalig, vallen onder deze term. Jeugdcriminaliteit staat dus voor al het strafbare gedrag van jongeren tussen de twaalf en met vierentwintig jaar (Wegwijzer Jeugd en Veiligheid, 2011)

Deze aanduiding van jeugdcriminaliteit is echter niet eenduidig omdat er in Nederland sprake is van verschillende leeftijdsgrenzen. Zo ligt de grens binnen het strafrecht op 18 jaar. Een jongere van 12 tot en met 17 jaar valt binnen het jeugdstrafrecht en een jongere van 18 jaar of ouder wordt berecht via het volwassenenstrafrecht. Sinds 1 januari 2014 geldt in Nederland het adolescentenstrafrecht. Jongeren tot 23 jaar kunnen berecht worden volgens het jeugdstrafrecht (Rijksoverheid). Ook de Raad voor de Kinderbescherming en Stichting Halt hanteren de leeftijdsgrens tot achttien jaar. Bij Bureau Jeugdzorg kan de begeleiding in het strafrecht doorlopen tot 23 jaar.

In de pedagogiek en psychologie wordt gesteld dat de adolescentie doorloopt tot vierentwintig jaar.

Zoals eerder aangegeven wordt in dit onderzoek de leeftijdscategorie 12-17 jaar gehanteerd.

De aandacht vanuit de politiek en journalistiek/media voor jeugdcriminaliteit is de laatste jaren sterk toegenomen, de aanpak van jeugdcriminaliteit heeft al lange tijd hoge prioriteit op de politieke agenda. Die aandacht richt zich echter niet alleen op criminaliteit maar eigenlijk op al het gedrag van jongeren dat ergernis geeft bij anderen. Jeugdcriminaliteit lijkt hierdoor een 'groeimarkt' en een 'urgent probleem' dat schreeuwt om een snelle oplossing. Het blijkt echter dat jeugdcriminaliteit al jaren stabiel is, en de afgelopen jaren zelfs afneemt. Bij het publiek ontstaat, door deze toegenomen aandacht en prioriteit, de notie dat jeugdcriminaliteit snel toeneemt en een actueel verschijnsel is. Het is echter van alle tijden.

2.2 Het ontstaan van jeugdcriminaliteit

De bestudering van jeugdcriminaliteit maakt al van oudsher een belangrijk deel uit van de criminologie. Het ontstaan van delinquent gedrag in de jeugdijaren en het meestal weer snel ophouden hiervan heeft de interesse van criminologen gewekt.

Wat zorgt ervoor dat jongeren, adolescenten, dergelijk gedrag vertonen, en waarom kiezen sommige jongeren hier wel voor en anderen niet? Wat maakt of een jongere het houdt bij licht delictgedrag of overgaat tot zwaardere criminaliteit?

De *Dual Taxonomy*-theorie van Terrie Moffitt (1993) probeert te beschrijven waarom adolescenten beginnen met het plegen van criminaliteit. Binnen deze theorie zijn twee typen delinquenten beschreven. Aan de ene kant het type dat al vanaf de kindertijd problematisch gedrag vertoont en dit verder ontwikkelt tot een criminele levensstijl, deze wordt de *life-course-persistent* genoemd. Deze delinquenten komen tot dit gedrag door aangeboren negatieve eigenschappen en de negatieve context waarin zij verkeren (Jennissen, 2009, 25). Door al deze negatieve factoren komen zij als vroeg in een spiraal terecht waardoor het gedrag verergert en waar het zeer moeilijk is uit te komen. Aan de andere kant is er het type delinquent dat met delictgedrag begint in de adolescentie en er voor de volwassenheid weer mee ophoudt, ook wel *adolescence-limited* of *adolescence-onset* genoemd (Donker & Slotboom, 2008, 93-94). In het nu volgende zal op dit laatste type delinquent verder worden ingegaan.

In het leven van adolescenten in de westerse samenleving heeft zich een ingrijpende evolutie voorgedaan. Jongeren gaan tegenwoordig langer naar school, kunnen daardoor nog geen zelfstandig inkomen verwerven en zijn dus langer afhankelijk van bijvoorbeeld hun ouders. Aan de andere kant worden jongeren nu, meer dan eerdere generaties, veel serieuzer genomen. Ze hebben meer inspraak in verschillende kwesties. Zij voelen hun toegenomen inbreng en autonomie, maar tegelijkertijd zijn ze langduriger afhankelijk. Daarbij ogen sommigen adolescenten ook fysiek al volwassen. Er bestaat een discrepantie tussen fysiek en maatschappelijk volwassen zijn, tussen biologische en sociale volwassenheid. Dit verschijnsel wordt de *maturity gap* genoemd (Weijers & Eliaerts, 2008, 21). Hoe leidt dit verschijnsel dan tot delinquent gedrag?

De *maturity gap* zorgt voor (onbewuste) frustratie bij de jongere. Ze zitten in een zoektocht naar intieme bindingen, materieel bezit en status. Dit kan leiden tot delinquent gedrag omdat dit in de ogen van de jongeren een statusverhogend effect heeft. Dit gedrag van jongeren wordt ook wel 'kickgedrag' genoemd, de grenzen worden verkend, welk delict is acceptabel en wanneer word je gepakt door de politie? Dit type criminaliteit is voornamelijk gelegenheidscriminaliteit, men maakt gebruik van de gelegenheid die zich toevallig voordoet (Ferberda & van Wijk, 2010). Wanneer jeugd zich verveelt en de gelegenheid tot delinquent gedrag zich voor doet is er een kans dat zij dit daadwerkelijk plegen.

De gelegenheid maakt de dief en als er meer mogelijkheden zijn, zijn er ook meer dieven. Een delict zal worden gepleegd indien er een gemotiveerde dader is, een 'attractief' slachtoffer en er geen externe belemmeringen zijn, zoals toezicht door bewaking of politie (Völker, Baerveldt & Driessen, 2008).

Wanneer deze *maturity gap* kleiner wordt, dus wanneer de jongere ouder wordt en dichter bij echte volwassenheid komt, neemt de frustratie en daarmee het vertonen van kickgedrag en delictgedrag af. Het niet-plegen van criminaliteit biedt op dat moment meer kans op begerenswaardige zaken als een baan of een relatie (Donker & Slotboom, 2008, 94).

Met deze theorie kan dus verklaard worden waarom in de adolescentie in toenemende mate sprake is van delictgedrag.

In figuur 2.1 worden de twee typen delinquenten van Moffitt weergegeven.

Figuur 2.1 Age-crime curve (Moffitt, 2003).

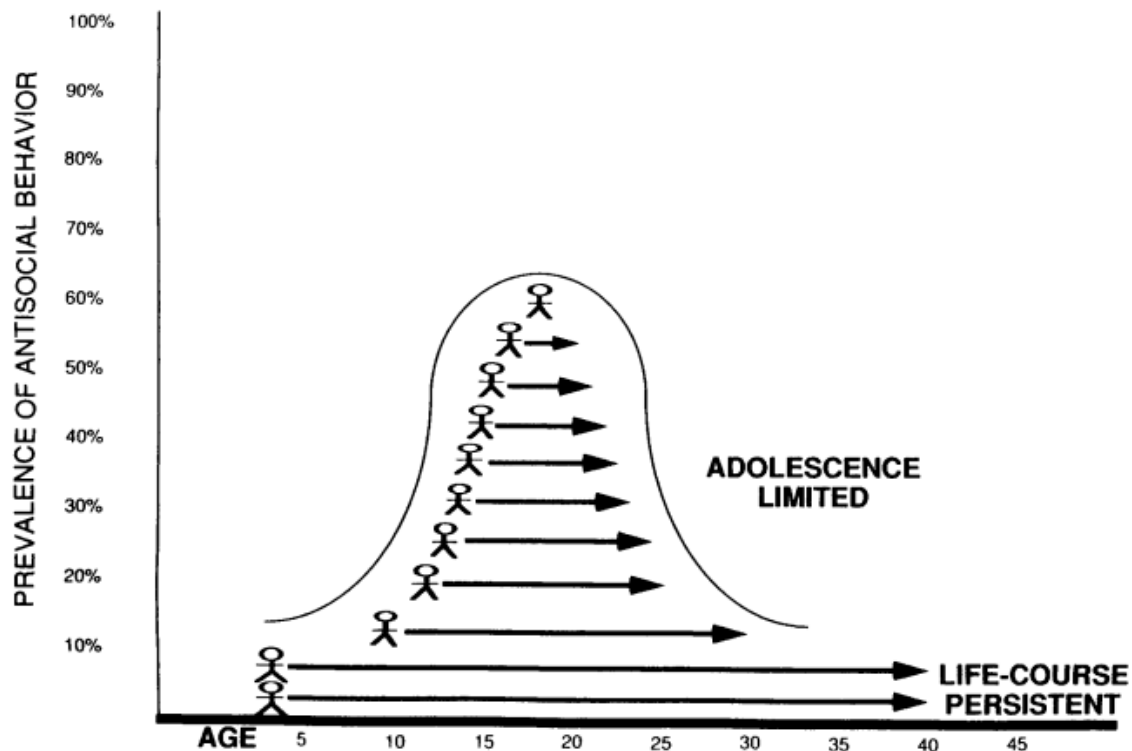

Figure 3. Hypothetical illustration of the changing prevalence of participation in antisocial behavior across the life course. (The solid line represents the known curve of crime over age. The arrows represent the duration of participation in antisocial behavior by individuals.)

Naast de theorie van Terrie Moffitt heeft ook Mark Warr (2002) een theorie over de ontwikkeling van delinquent gedrag in de adolescentie. Hij bouwt voort op het feit dat jeugdcriminaliteit voor het overgrote deel bestaat uit groepsdelinquentie. Al in 1993 merkte Schuyt op dat groepsdelinquentie een belangrijk kenmerk is van jeugdcriminaliteit (Ferwerda, 2000). Ook verschillende recente onderzoeken tonen aan dat ongeveer driekwart van alle jeugdcriminaliteit plaatsvindt in groepsverband of voortkomt uit groepsdynamische processen (van der Laan, 2001; Dijkstra, 2010; Ferwerda & Beke, 2000).

Jongeren die zich schuldig maken aan het plegen van meer en ernstigere delicten brengen vaker hun vrije tijd door in een vriendengroep. Dit lijkt erop te wijzen dat de groep een rol speelt bij het plegen van delicten (Ferwerda, 2000, 38). Tevens hebben deze groepen een steeds groter wordende negatieve invloed op het individu naarmate jongeren meer en ernstigere delicten plegen. Ook onttrekken deze jongeren zich meer aan het toezicht van volwassenen, ze treffen elkaar het liefst op straat. Niet-delinquente jongeren treffen hun vrienden vaker op sportverenigingen of op school, plekken waar sprake is van een hogere mate van toezicht door volwassenen.

Er kan gesteld worden dat veel crimineel gedrag haar oorsprong lijkt te vinden in groepsdynamische processen (Ferwerda, 2000, 39).

De leeftijdsgenoten waar jongeren groepen mee vormen, ook wel *peers* genoemd, zijn van groot belang in het leven van adolescenten. Net als Moffitt stelt ook Warr dat adolescenten een verwarrende periode doormaken. Ze gaan naar de middelbare school, veranderen fysiek en maken zich langzaam los van hun ouders. Deze veranderingen leiden tot onzekerheid, met name wat betreft de eigen identiteit. Er ontstaat een behoefte aan een nieuwe identiteit en om deze te vormen richten jongeren zich op leeftijdsgenoten. Ze verlangen naar goedkeuring omdat dit status en identiteit verschaft. Men conformeert zich aan andere jongeren. Daarnaast is er nog de factor loyaliteit, voornamelijk aan vrienden. Dit wordt zelfs belangrijker ervaren dan wetten of regels. Jongeren komen door *peers* tot gedrag dat ze alleen nooit zouden vertonen. Meedoen leidt tot acceptatie door andere jongeren en tot een zekere status.

2.2.1 Risico- en beschermingsfactoren

Voor een breder begrip van het ontstaan van jeugdcriminaliteit is het ook belangrijk om te kijken naar de te onderscheiden factoren die van (zowel negatieve als positieve) invloed kunnen zijn op het gedrag van jongeren. Zowel bij de *life-course-persistent* als bij de *adolescence-limited* dader spelen er verschillende factoren een rol die ervoor zorgen dat ze crimineel gedrag vertonen. Een goede kennis van deze factoren is cruciaal om een effectieve preventie van jeugdcriminaliteit te verzekeren (Nuytiens & Brolet, 2008, 142). Het verwerven van inzichten in de problemen van jeugdigen kan een belangrijke rol spelen in het aanbod van interventies (Van der Laan, et al, 2009). Deze preventie van gedragsproblemen, maatschappelijke uitval en crimineel gedrag kan plaatsvinden via de reductie van risicofactoren of de stimulering van beschermende factoren (Verwey-Jonker Instituut, 2007).

De factoren die samenhangen met een grotere kans op (het ontwikkelen van) jeugdcriminaliteit worden risicofactoren genoemd. Er bestaan zowel factoren in het individuele/persoonlijke domein als in het sociale domein zoals het gezin, *peers*, school en de buurt.

De aanwezigheid van een enkele risicofactor hoeft niet te leiden tot een vergrote kans op criminaliteit, het effect is zelfs meestal nihil. Echter, hoe meer risicofactoren (op meerdere domeinen), hoe groter de kans op probleemgedrag (Verwey-Jonker Instituut, 2007).

Risicofactoren in het individuele domein zijn onder andere impulsief gedrag, een justitieel verleden en de neiging tot risico's nemen. Ook het ontbreken van duidelijke supervisie tijdens vrijetijdsactiviteiten of risicovolle leefstijlen met middelengebruik, gokken en onveilig seksueel gedrag kunnen individuele risicofactoren voor delinquent gedrag zijn. Een laag IQ, antisociaal gedrag in de kindertijd en politiecontact voor het 8^e jaar vergroten hiernaast de kans op ernstig en persistent delinquent gedrag (Van der Laan & Blom, 2006).

De factoren in het sociale domein worden ook wel contextfactoren genoemd. Om te beginnen is er de factor gezin. Het gezin speelt een centrale rol in de ontwikkeling van delictgedrag. Voornamelijk in de vroege kindertijd is deze factor van groot belang, omdat in deze periode het gezin de grootste socialisator is. Een gebrekkige supervisie en een harde disciplinerende zijn risicofactoren binnen dit domein. Ook de kwaliteit van de relatie tussen ouder en kind is van invloed op later delinquent gedrag. Ook eenoudergezinnen, delinquente ouders, een lage sociaaleconomische situatie/arbeidspositie van het gezin en tienermoeders worden als risicofactoren gezien (Van der Laan & Blom, 2006).

Naast het gezin is ook school een factor met een grote invloed op de ontwikkeling van de jongere. Zowel kwantitatief (tijdsduur op school) als kwalitatief (opleiding en sociale contacten) is deze factor erg belangrijk.

Voornamelijk een moeilijke schoolloopbaan, een gebrek aan schoolmotivatie en slechte leerprestaties worden gezien als risicofactoren voor jeugdcriminaliteit. Ook spijbelen, van school gestuurd worden en schooluitval zijn van invloed op delinquent gedrag.

School is onlosmakelijk verbonden met leeftijdgenoten (*peers*). Vriendengroepen zijn van groot belang bij het aanleren van anti- of prosociale houdingen en gedrag. De invloed van deze *peers* is wel afhankelijk van de mate en intensiteit van het contact. Onderzoek toont aan dat jongeren die meer tijd doorbrengen met *peers* dan met familie meer criminaliteit plegen (Nuytiens & Brolet, 2008, 133). Afwijzing door *peers* en delinquentie van deze vrienden zijn risicofactoren voor delinquent gedrag.

Binnen het domein 'werk' kan een lagere jeugdwerkloosheid leiden tot een afname van jeugdcriminaliteit. Starten met een fulltime baan als jongvolwassene is een belangrijke reden om te stoppen met criminaliteit. Wanneer iemand geen werk heeft is de stap naar illegale alternatieven kleiner.

Als laatste zijn er nog buurtfactoren die kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van een criminele carrière. In wijken met een lage sociaaleconomische status (SES) wonen vaker mensen met een lager inkomen en een slechte arbeidsmarktpositie. Dit kan leiden tot meer criminaliteit in de wijk. Daarbij hebben deze wijken meer kans op verloedering en hoge mobiliteit van bewoners. Dit kan leiden tot leegstand, gebrekkige sociale cohesie, armoede en weinig voorzieningen, wat weer een risicofactor vormt voor jeugdcriminaliteit (Van der Laan & Blom, 2006).

Omdat contextfactoren een belangrijke rol spelen in de totstandkoming van jeugdcriminaliteit is het noodzakelijk dat zowel preventieve als repressieve maatregelen voldoende inspelen op deze factoren.

Naast enkel risicofactoren zijn er ook factoren met een beschermend component. De rol hiervan is tweeledig; enerzijds zorgen ze ervoor dat sommige jongeren ondanks blootstelling aan risicofactoren geen criminele carrière opstarten (*resilience*), anderzijds spelen ze een rol in het beëindigen van een criminele carrière (*desistance from crime*). Deze factoren met een beschermende component kunnen uniek zijn en niet gerelateerd aan risicofactoren, ook wel beschermende factoren genoemd. Maar er wordt ook vaak gesteld dat deze factoren de tegenpolen vormen van risicofactoren. Een factor heeft in dat geval dus twee kanten, een risico- en een beschermende kant.

Factoren in het individuele domein die een bescherming bieden voor delinquent gedrag zijn onder andere een hoog IQ, een hoge mate van zelfredzaamheid en sociaal competent gedrag. Contextfactoren die van invloed zijn op crimineel gedrag zijn een goede band met ouders, afwezigheid van delinquente vrienden en een sterke binding met school (Van der Laan & Blom, 2006). Het vormen van stabiele bindingen met andere personen en met maatschappelijke instellingen (sociale context) is een bevorderende en centrale factor voor *desistance from crime*.

“Wanneer, en vooral waarom delinquenten ophouden met het plegen van misdrijven levert relevante informatie op voor interventiemogelijkheden, en is dus voor het beleid zeer belangrijk.” (Nuytiens, Christiaens & Eliaerts, 2008).

Wanneer beleid en de inspanning van de strafrechterketen bewust wordt ingezet op risico- en beschermingsfactoren kan hier een preventieve werking van uit gaan.

Wordt er in Limburg al voldoende rekening gehouden met deze mogelijkheden? Is het beleid gericht op het stoppen van criminaliteit en de daarbij horende factoren? Worden er al interventies toegepast op deze zo belangrijke elementen en bindingen?

2.3 Ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit

Nu duidelijk is wat jeugdcriminaliteit is en hoe en waarom het kan ontstaan en hoe het ook weer kan ophouden is het belangrijk om dieper in te gaan op ontwikkelingen binnen de jeugdcriminaliteit.

Een belangrijk fenomeen binnen de criminologie, wat met erg veel interesse wordt bestudeerd, is de afname van jeugdcriminaliteit, ook wel *crime drop* genoemd.

Wat zorgt ervoor dat jeugdcriminaliteit in niveau kan verschillen door de tijd heen, wat zijn algemene, vanuit de theorie, oorzaken van en verklaringen voor een daling van jeugdcriminaliteit?

2.3.1 Gevolgen van daling jeugdcriminaliteit

Voordat hier antwoord op wordt gegeven is het ook belangrijk om de vraag te stellen: “Waarom is het eigenlijk belangrijk om te weten wat de oorzaken en verklaringen van een afname van jeugdcriminaliteit zijn?”

Zoals hierboven reeds gesteld is deze informatie van belang om effectieve maatregelen in te kunnen zetten, met name gericht op preventie. Zodra men in beeld heeft wat de daling van jeugdcriminaliteit veroorzaakt, kan hier met beleid op worden doorgewerkt. Het is belangrijk dat interventies zich voornamelijk richten op de verklarende factoren. Dit kan in sommige gevallen tevens als voorbeeld voor andere regio's gelden.

Naast het hebben van informatie over de oorzaken van een daling voor het inzetten van preventiebeleid, is het hebben van kennis over de oorzaken van een dalende jeugdcriminaliteit ook belangrijk omdat deze daling gevolgen kan hebben voor de strafrechterketen.

In 2002 is er door het kabinet Balkenende I een veiligheidsprogramma opgesteld genaamd “Naar een veiliger samenleving”. Vanaf 2006 moest de criminaliteit en overlast met 20-25% worden teruggedrongen ten opzichte van 2002. Dit werd de centrale beleidsopdracht van het programma. Deze doelstelling is een antwoord op de sterke maatschappelijke roep om een meer repressief optredende overheid. Om deze doelstelling ook daadwerkelijk te behalen was het noodzakelijk om het ‘bedrijf van de rechtshandhaving’ beter te laten functioneren. Als instrument hiervoor werd het maken van resultaatafspraken met partners in de veiligheidsketen genoemd. Prestatiesturing moest een impuls geven aan enerzijds het presterend vermogen van de politie en anderzijds aan het toezicht in het publieke domein, de opsporing en de hulpverlening. Daarnaast moesten de prestaties van het politiewerk meer zichtbaar worden gemaakt. De partners stonden positief tegenover deze afspraken. Daarbij passen resultaatafspraken goed bij de huidige manier van denken, namelijk in meetbaarheid van en aanspreekbaarheid op prestaties van de overheid.

Een van de prestatieafspraken met betrekking tot de versterking van de algemene criminaliteitsbestrijding betreft het aanleveren van verdachten door de politie aan het openbaar ministerie.

Echter door een afname van het aantal jeugdige verdachten is ook de instroom bij het OM verminderd. Op deze manier wordt de prestatieafspraken tussen de politie en het OM niet behaald.

Waarom is dit belangrijk? Hoe minder jeugdige verdachten bij de politie en OM hoe beter voor de samenleving, zou men kunnen stellen. Toch zit hier een reden achter die niet uit het oog verloren mag worden.

De samenwerking in de keten wordt namelijk door prestatieafspraken versterkt. Partners werken niet slechts voor zichzelf maar ook voor de medepartners in de keten. Dit heeft positieve gevolgen voor het functioneren van de ketenpartners.

“Het kabinet verwacht dat de inspanningen van de politie, tezamen met de inspanningen van andere ketenpartners bijdragen aan het verbeteren van de veiligheidsgevoelens in het publieke domein. Opgemerkt moet worden dat een directe (causale) relatie tussen de afspraken en veiligheidsontwikkelingen niet kan (en moet) worden gelegd; het gaat om het geheel van maatregelen uit het Veiligheidsprogramma dat uiteindelijk zal zorgen voor de verhoging van zowel de veiligheid als de veiligheidsbeleving.”

Deze uitspraak laat zien dat ook het kabinet inzag dat de politie beperkte invloed kan uitoefenen op de maatschappelijke veiligheid. Dit is namelijk een aangelegenheid van de gezamenlijke partners in de keten, waar de politie onderdeel van uitmaakt.

Zo zorgt de prestatieafspraken tussen de politie en het OM voor dat beide partners met elkaar in dialoog gaan, een blik in elkaars wereld krijgen en dat zij komen tot onderlinge aanpassing en afstemming.

Prestatiesturing moet tegenwoordig steeds meer gericht zijn op het bevorderen van de ketensamenwerking, een goed op elkaar ingespeelde keten kan namelijk een bijdrage leveren aan het verbeteren van de veiligheidssituatie (Morée, Hoorweg & Koppes, 2007).

2.3.2 Een daling in (jeugd)criminaliteit

Een daling van (jeugd)criminaliteit is in twee typen dalingen te verdelen. Ten eerste is er een overkomen criminaliteitsdaling. Dit betekent dat er in de maatschappij een normale ontwikkeling heeft plaatsgevonden die tevens een gunstig effect heeft op (jeugd)criminaliteit, bijvoorbeeld een afname van het aantal jongeren of minder jeugdwerkloosheid. Daarnaast zijn er dalingen waarbij de overheid of organisaties bewust maatregelen hebben genomen waardoor de criminaliteit is afgenomen. De criminaliteitsdaling is in dat geval verklaarbaar door inspanning en toegepast beleid. Een voorbeeld hiervan is toegenomen preventie.

In het navolgende zullen verschillende algemene elementen met betrekking tot het dalen van (jeugd)criminaliteit uit de (criminologische) literatuur worden besproken. Verderop in hoofdstuk 7 kan vervolgens worden bepaald, aan de hand van empirisch onderzoek, of deze theoretische elementen ook op de daling in Limburg van toepassing (kunnen) zijn.

Politie inzet

De inzet van de politie is een element waar in de literatuur veel over wordt geschreven. Ten eerste kunnen een andere werkwijze, registratiepraktijk of prioritering van de politie voor andere politiecijfers zorgen. Dit wil niet zeggen dat de jeugdcriminaliteit daadwerkelijk daalt, er is slechts sprake van een daling in de geregistreerde jeugdcriminaliteit.

Naast deze inzet van de politie is er een indirect element dat de geregistreerde jeugdcriminaliteit kan doen afnemen, namelijk de aangiftebereidheid van de burgers. Een afnemend vertrouwen in de overheid en/of de politie of andere eisen van de verzekering

kunnen verklaringen zijn voor een lagere bereidheid om aangifte te doen. Wanneer dit gebeurt zullen er ook minder jeugdige verdachten in de politiesystemen terechtkomen en zal het lijken alsof er sprake is van een daling van het aantal jeugdige verdachten. Of hier daadwerkelijk sprake van is in Limburg komt naar voren in hoofdstuk vijf.

Aan de andere kant is er de effectiviteit van de inzet van de politie, die op bepaalde gebieden wel degelijk kan zorgen voor een afname in de jeugdcriminaliteit. Inzet in de vorm van aanwezigheid, en dus zichtbaarheid, van de politie kan leiden tot een vermindering van criminaliteit, voornamelijk lichte en zichtbare criminaliteit zoals fietsendiefstal, openbare dronkenschap en drugsgebruik. Minderjarige verdachten worden het vaakst aangehouden voor vermogensmisdrijven, vervolgens voor misdrijven in de categorie vernieling en openbare orde en daarna voor geweldsmisdrijven. Het relatieve aantal aangehouden verdachten voor deze delicten is in de periode 2007-2012 afgenomen, vernieling en openbare orde zelfs met 60% (van der Laan, et al., 2014). Dit zijn voornamelijk delicten die worden gepleegd door de aanwezigheid van gelegenheid. Met aanwezig en zichtbaar toezicht, 'externe belemmeringen', kan deze gelegenheid worden weggenomen en dus de criminaliteit worden voorkomen.

Nu is het niet zo dat hoe meer politie op straat aanwezig is, hoe minder criminaliteit er bestaat. De effectiviteit van meer politie inzet komt alleen tot stand als de aanpak gericht is op *hotspots*, *hotcrimes* en *hotgroups*. Het strenger en gericht optreden van de politie in hoogrisicogebieden en daarmee een verhoogde pakkans vormen belangrijke verklaringen voor de ontwikkeling (daling) van criminaliteit. Ook formele sociale controle, zoals buurtwachten, kan leiden tot een daling in de geregistreerde criminaliteit.

Volgens de '*Economics of crime*' theorie van Becker heeft een krachtige rechtshandhaving een afschrikkend effect op potentiële daders waardoor criminaliteitscijfers dalen. Criminaliteit kan worden voorkomen als de perceptie om gepakt en gesanctioneerd te worden hoog is, bijvoorbeeld door een zichtbaar aanwezige politie op straat, en de zekerheid om gepakt te worden groot is. Een toename in de politiecapaciteit op straat zal gepaard gaan met een hogere perceptie van de pakkans en als gevolg daarvan leiden tot minder criminaliteit (van der Laan & Weijters, 2015).

Broken windows

Dat aanwezigheid en zichtbaarheid van bijvoorbeeld politie voornamelijk belangrijk is voor het bestrijden van lichte vormen van criminaliteit en overlast wordt uitgelegd vanuit de criminologische literatuur. Door aanwezig te zijn in de buurt kan in vervelende situaties vroeg, preventief, worden ingegrepen. Daarmee kan vaak erger worden voorkomen. De *Broken Windows* theorie van Wilson & Kelling (1982) illustreert dit. De term *broken window* wordt gebruikt om een geval van overlast of verval aan te duiden. Als er ergens in een wijk een gebroken ruit is zou dit een reden kunnen zijn voor meer verloedering of criminaliteit. Er is toch al iets stuk, de stap naar meer is dan makkelijk gezet. Het is dus belangrijk om deze kapotte ruit te voorkomen of deze snel te repareren voordat er ernstigere situaties ontstaan. In termen van jeugdcriminaliteit is bijvoorbeeld een groepje jongeren dat op straat staat en teveel geluid maakt een *broken window*. Het snel aanpakken van vrij onschuldige normschendingen is belangrijk en vormt een effectieve domeingerichte maatregel (Van Noije & Wittebrood, 2008 & 2009). Aanwezigheid en zichtbaarheid van de politie of andere toezichthouders kan ervoor zorgen dat er geen *broken windows* ontstaan of dat deze snel worden aangepakt. Met vroegtijdig ingrijpen, zelfs alleen al met de aanwezigheid van politie, kan criminaliteit worden voorkomen en is er sprake van effectieve preventie. Hiermee wordt ook een signaal aan de burger afgegeven, namelijk dat er sprake is van orde. De burger

wordt hiermee gerustgesteld en gevoelens van onveiligheid krijgen hierdoor minder kans. Op het fenomeen veiligheid en onveiligheidsgevoelens wordt verderop in dit hoofdstuk ingegaan.

Integrale samenwerking

Om vroeg, snel en effectief op te kunnen treden is een goede samenwerking van partners erg belangrijk. Het samenwerken in netwerken of ketens krijgt tegenwoordig steeds meer aandacht. Een goede samenwerking in een keten zorgt namelijk voor vroegtijdig signaleren en eerder interveniëren, wat, zoals hierboven beschreven, ergere vormen van criminaliteit kan voorkomen en zorgt voor een lager onveiligheidsgevoel.

“Een efficiënte en effectieve bestrijding van onveiligheid vraagt een allesomvattende, integrale aanpak die rekening houdt met alle factoren die de veiligheid kunnen bedreigen of bevorderen.” (Goris, 2000, aangehaald in: Pleysier, 2008: 34). Om van integrale veiligheid te kunnen spreken moet er samenwerking zijn tussen verschillende partners (overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijven, burgers) en er moeten verschillende aspecten van de veiligheidsketen (preparatie, preventie, reactie, nazorg) in het geding zijn (Meijlaers, 2006: 18, aangehaald in: Pleysier, 2008: 36). Niet enkel incidenten worden afgehandeld, ook achterliggende problemen worden aangepakt.

De effectiviteit van een keten of netwerk hangt af van het aantal deelnemers en het onderlinge vertrouwen tussen de partners. Ook frequent overleg en directe communicatie zijn van belang voor een goede samenwerking.

Samenwerking tussen de partners in de strafrechtketen wordt door criminoloog Boutellier gezien als een voetbalteam:

“In het doel staat justitie, zij houdt tegen en stuurt de verdediging aan. In de verdediging spelen instellingen die zich bezighouden met risico’s, zoals politie en bewaking. Daarvoor, op het middenveld, staan instituties waarvoor zorgdragen voor veiligheid niet hun oorspronkelijke taak is, dit is een afgeleide functie geworden. Je kunt hierbij denken aan onderwijs, bedrijven, de zorg en hulpverlening. Zij hebben dus normaal een andere taak, maar krijgen binnen deze integrale aanpak een extra taak, namelijk verantwoordelijkheid voor veiligheid. De voorhoede bestaat uit burgers die zeker een belangrijke rol spelen in de strijd tegen onveiligheid. Zij kunnen echter niets doen zonder steun in de rug van het middenveld, die het dichtst bij de voorhoede staat.

Het is duidelijk zichtbaar dat het spel wordt opgebouwd vanuit de verdediging, de doelcoach coacht de verdediging, de verdediging doet dit bij het middenveld en het middenveld bedient de voorhoede.”

Het veiligheidshuis is een goed voorbeeld van een manier om de samenwerking in de keten beter te laten werken, met name omdat hier fysiek met elkaar kan worden samengewerkt. Kennis en informatie moet uitgewisseld worden en men moet elkaar (kunnen) vertrouwen.

Het veiligheidshuis heeft als doel criminaliteit en overlast in het district te verminderen of te voorkomen (Veiligheidshuis, Noord Limburg) De veiligheidsbeleving onder burgers moet verbeterd worden. Uit onderzoek blijkt een betekenisvol recidiveverminderend effect van het veiligheidshuisprogramma (Nelissen, 2010). Minder recidive zorgt voor minder criminaliteit, minder overlast en een hogere mate van veiligheidsbeleving. Dit lukt door sleutelfunctionarissen onder een dak te brengen. De meerwaarde van het samenwerkingsverband zit in de aansluiting van de preventieve en repressieve aanpak en de aansluiting met het nazorgtraject. Partners in veiligheid onder één dak. Door de

samenwerking tussen ketenpartners in het Veiligheidshuis kan vroegtijdig worden gesignaleerd en eerder worden geïntervenieerd.

2.3.3 Een daling van jeugdige verdachten

Naast theorie met betrekking tot een daling van (jeugd)criminaliteit in het algemeen zijn er ook elementen die specifiek gericht zijn op de daling van jeugdige verdachten.

Effectieve aanpak

Een belangrijk onderdeel in de daling van jeugdcriminaliteit is een effectieve aanpak ervan. Dit wordt gedaan aan de hand van het jeugdstrafrecht, het doel hiervan is de opvoeding van de jeugdige. Een effectieve wijze om dit doel te realiseren bestaat uit een aanpak die aan de volgende uitgangspunten voldoet:

- Pedagogisch karakter: een strafrechtelijke interventie ten aanzien van jeugdigen is alleen legitiem en zinvol als deze mede in het teken staat van de opvoeding van de jeugdige.
- Snelheid: snelheid is, vanuit pedagogisch oogpunt, een belangrijke voorwaarde voor een zo groot mogelijk effect van reactie (een snelle reactie op het delict is minstens zo belangrijk als het leveren van maatwerk)
- Maatwerk: een aanpak zal het meest effectief zijn, wanneer deze zoveel mogelijk is toegesneden op de persoon van het individu en diens persoonlijke omstandigheden
- Consequent: er moet consequent gesanctioneerd worden. Dat betekent bijvoorbeeld dat in geval van mislukken van een taakstraf de vervangende hechtenis daadwerkelijk ten uitvoer wordt gelegd (Ministerie van Justitie, 2008).

Wanneer een aanpak van jeugdcriminaliteit aan deze uitgangspunten voldoet zal de kans dat de aanpak effectief is groot zijn, en dus zorgen voor een daling van de jeugdcriminaliteit.

Strenger en gericht optreden van de politie en justitie, een verhoogde pak- en veroordelingskans en een hardere aanpak van geweld en minderjarige verdachten vormen belangrijke verklaringen voor de daling van criminaliteit. Het kan een afschrikkend effect hebben op jongeren voor het plegen van delinquent gedrag (Bervoets et al., 2013).

De afgelopen jaren zijn er verschillende nieuwe effectieve interventies geïntroduceerd. De term interventie is een verzamelnaam voor programma's, projecten, behandelmethoden en sancties. Eén van deze effectieve interventies is MultiSysteemTherapie (MST). Binnen deze interventie worden meerdere domeinen meegenomen, zoals gezin, school en vrienden. De therapie richt zich op alle risicofactoren die samenhangen met het probleemgedrag van de jongere (Nederlands Jeugdinstituut).

Interventies die zich op de omgeving van de jongeren richten en trainingen voor ouders en gedragstrainingen voor de jongeren blijken uit onderzoeken effectief (Baas, 2005). Hieruit blijkt het belang van de aandacht voor de risico- en beschermingsfactoren van jeugdcriminaliteit (paragraaf 2.3). Ook zijn taakstraffen en jeugdreclassering effectiever gebleken dan traditionele sancties (voornamelijk onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen). Minder jongeren recidiveren en als dit wel het geval is, gebeurt het minder vaak, minder snel en minder ernstig.

De invoering van dit soort nieuwe effectieve interventies, die zich richten op risico- en beschermingsfactoren, kan meespelen in de afname van jeugdcriminaliteit, voornamelijk recidive.

Preventie

Een goede preventie is een erg belangrijk aspect met betrekking tot de daling van criminaliteit. Ook toegespitst op jeugdcriminaliteit speelt preventie een grote rol. Jongeren plegen met name gelegenheidscriminaliteit (Ferwerda & Van Wijk, 2010). Het verminderen van deze gelegenheid is dan ook van groot belang. Een vorm van preventie die hieraan bijdraagt is de situationele preventie. Hiermee worden veranderingen in de omgeving aangebracht waardoor de gelegenheid tot criminaliteit kan worden verkleind. De gelegenheid maakt namelijk de dader. *Er gaat meer preventief effect uit van een goede beveiliging door middel van technische en sociale maatregelen dan een directe beïnvloeding in de persoonlijkheid of de levenssfeer van de (potentiële) dader.* Door zo min mogelijk gelegenheid breng je mensen ook niet in verleiding tot het plegen van criminaliteit (De Waard & Berghuis, 2010).

Meer specifiek wordt met situationele preventie de inspanning voor het plegen van criminaliteit verhoogd (*target hardening*), wordt het risico op betrappen vergroot (bijvoorbeeld d.m.v. camera's en bewaking) en wordt de buit verminderd. Dit kan gedaan worden door het inzetten van toezichthouders in de publieke ruimte (zowel formele als informele sociale controle), het ophogen van het verlichtingsniveau in de openbare ruimte, het toepassen van cameratoezicht op bepaalde locaties en het herinrichten van woonwijken. Het creëren van zichtbaarheid en toegankelijkheid is effectief (De Waard & Berghuis, 2010).

De gelegenheid kan ook worden weggenomen door jongeren andere alternatieven te bieden. Voorzieningen in de vorm van cultuur, sport en andere vrijetijdsbesteding kunnen helpen bij het voorkomen van crimineel gedrag.

Erg belangrijk in een preventieve aanpak is de aanpak van vroege starters. Dit zijn jongeren die al op erg jonge leeftijd in aanraking komen met verschillende risicofactoren zoals afwijkend gedrag, een gebroken gezin, geen school of werk en (delinquente) *peers*. De leeftijd waarop het eerste delict gepleegd wordt is een goede voorspeller voor later delinquent gedrag. Belangrijk is dus om deze jongere kinderen al vroeg in de gaten te houden en preventief zorg te bieden zodat erger crimineel gedrag wordt voorkomen.

Stadsvernieuwing

Buurtfactoren als fysieke verloedering, weinig voorzieningen, armoede en weinig sociale cohesie functioneren als risicofactoren voor crimineel gedrag. Stedelijke herstructurering kan hier een oplossing voor zijn. De structuur en de voorzieningen in de wijk worden hierdoor verbeterd. Hoe meer stadsvernieuwing hoe minder jeugdcriminaliteit.

Een nadelig effect van stadsvernieuwing is echter dat jongeren in een wijk waar stadsvernieuwing plaatsvindt vaak gedwongen, door hun sociaaleconomische positie, moeten verhuizen naar een andere achterstandswijk. De criminaliteit in de eerste wijk zal afnemen, het heeft zich echter slechts verplaatst naar een andere wijk. Wanneer deze jongeren echter verhuizen naar een wijk met een hogere sociale controle, een betere SES en meer voorzieningen, of wanneer de huidige wijk wordt geherstructureerd, zal dit kunnen leiden tot een afname van delinquent gedrag (Bervoets et al., 2013).

Vrijetijdsbesteding

Een ander mogelijk element dat kan bijdragen aan de afname van het aantal jeugdige verdachten is dat jongeren zich tegenwoordig minder, in groepen, op straat bevinden.

Uit Nederlands en Belgisch onderzoek blijkt dat er maatschappelijke evoluties plaatsvinden op het vlak van vrije tijd. Zo is er sprake van een autonomisering van vrijetijdsbesteding (volwassenen hebben nog maar weinig bemoeienis), commercialisering van het vrijetijdsaanbod (het wordt duurder en dus kiezen jongeren voor iets goedkopers; rondhangen) en er is sprake van differentiatie en toegenomen beschikbare vrije tijd per dag. Daarnaast neemt het vanzelfsprekende groepsvermaak af door privatisering en individualisering van vrije tijd. Jongeren brengen hun vrije tijd meer individueel of in beperkte kring door dan in groepsverband. “Deze tendensen tonen aan dat het georganiseerde groepsvermaak aan betekenis verloren heeft” (Sabbe, 2008). De groep kan, zo blijkt uit onderzoek van Ferwerda (2000), een negatieve invloed hebben op het individu. Nu de jeugd in hun vrije tijd, door de ontwikkelingen in de maatschappij, minder in groepen optrekken, kan het zijn dat er ook minder jeugdcriminaliteit wordt gepleegd.

Naast deze ontwikkeling is er nog een ontwikkeling gaande de afgelopen jaren die ervoor zorgt dat de jeugd en jeugdcriminaliteit op straat kan afnemen. Het dagelijks gebruik van internettoepassingen onder jongeren is gestegen. Er is een evenredige daling in de deelname aan *face-to-face* contact en andere *offline* vrijetijdsbestedingen. De tijd die aan sociale contacten wordt besteed neemt de laatste jaren af, behalve in de vorm van *online* sociaal contact. Er is een toenemende digitalisering, het *online* gebruik groeit snel, *offline* gebruik stagneert (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2013).

Door deze ontwikkeling kan het zo zijn dat jongeren minder op straat aanwezig zijn, minder zichtbaar zijn voor politie en jongerenwerk.

Overlast

Zoals in paragraaf 2.1 reeds is besproken is de aandacht voor jeugdcriminaliteit erg groot, deze aandacht blijft zelfs toenemen. Opvallend is echter dat er voornamelijk wordt gesproken over gedragingen die tot ergernis leiden. Vaak zijn deze gedragingen niet strafbaar maar zorgen ze wel voor overlast. Sociale overlast veroorzaakt door rondhangende jongeren is hierbij het grootst (CBS & Ministerie van Veiligheid & Justitie, 2015).

Overlast en daadwerkelijke criminaliteit liggen in elkaars verlengde, zo wordt delinquent gedrag bijna altijd vooraf gegaan door afwijkend gedrag op jongere leeftijd. Het is dan ook belangrijk om op jonge leeftijd te interveniëren en er voor te zorgen dat echt crimineel gedrag geen kans krijgt. Echter vanuit dit perspectief wordt afwijkend gedrag in plaats van strafbaar gedrag het uitgangspunt. De aandacht gaat dus steeds meer uit naar overlastgevend gedrag in plaats van naar werkelijke delicten. Er wordt erg veel werk gemaakt van overlastgevend gedrag omdat de burger zich hierdoor onveilig voelt (van Gestel, 2006). Maar worden gedragingen van jeugdigen hierdoor vaker als overlast aangemerkt in plaats van als jeugdcriminaliteit en komt het dus niet in de systemen terecht? Of is er een periode van criminalisering van overlast geweest en is die tendens nu aan het terugdraaien?

3. Methodologische verantwoording

3.1 Methoden van onderzoek

Dit onderzoek naar de verminderde instroom van minderjarige verdachten in Limburg vraagt om verschillende onderzoeksmethoden en databronnen. Dit vanwege het meerzijdige karakter van de centrale onderzoeksvraag. Deze heeft namelijk een verklarend maar ook een 'beschrijvend' deel in zich. Is er namelijk wel te spreken van een daadwerkelijke daling? Voor het beschrijvende deel van de onderzoeksvraag wordt gebruik gemaakt van een literatuurstudie en een cijfermatige analyse. Voor het verklarende deel van de onderzoeksvraag, namelijk naar de achtergronden en oorzaken van de daling, wordt gebruik gemaakt literatuuronderzoek en open interviews.

Het gebruik maken van meerdere methoden van onderzoek om de centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, ook wel methodische triangulatie genoemd, draagt bij aan de interne validiteit van het onderzoek (Maesschalck, 2009: 135). De verschillende methoden en data complementeren elkaar, zo wordt de informatie uit de ene methode ondersteund door de informatie uit de andere.

In de rest van dit hoofdstuk zullen de gebruikte methoden van onderzoek en de diverse bronnen worden beschreven en verantwoord. Deze beschrijving zal op een zo grondig mogelijke manier gebeuren om zo bij te dragen aan de externe validiteit van het onderzoek (Maesschalck, 2009: 130).

Dit is, net als het onderzoek uitgevoerd in Amsterdam, een kwalitatief onderzoek met kwantificerende elementen. Er zijn geen statistische correlaties verricht om verbanden te onderzoeken tussen de daling en mogelijke oorzaken.

3.1.1 Cijfermatige ontwikkelingen

De cijfermatige ontwikkelingen zoals deze worden weergegeven in hoofdstuk vier zijn van belang voor de eerste deelvraag "Is er daadwerkelijk sprake van een daling van het aantal jeugdige verdachten in Limburg in de periode 2010-2014 en op grond waarvan blijkt dit?". Hiervoor hebben alle ketenpartners, politie, het Openbaar Ministerie, de Raad voor de Kinderbescherming, Stichting HALT en Bureau Jeugdzorg, cijfermateriaal aangeleverd over de periode 2010-2014 van de provincie Limburg. Ook is cijfermateriaal vanaf 2007 bestudeerd om iets te kunnen zeggen over langere termijnontwikkelingen.

Naast cijfers van de ketenpartners is ook cijfermateriaal met betrekking tot bevolkingsomvang op zowel regionaal als landelijk niveau bestudeerd. Dit om te zien of een eventuele daling 'overkomen' is als gevolg van een veranderende bevolkingsomvang.

De belangrijkste manier waarop een eventuele daling van jeugdige verdachten kan worden waargenomen is het bestuderen van politiecijfers. Politiecijfers zeggen namelijk iets over het aantal verdachten.

Bij het ophalen van cijfers uit politiesystemen is de Basis Voorziening Handhaving (BVH) de belangrijkste bron. Binnen de BVH worden bijvoorbeeld meldingen geregistreerd, aangiftes verwerkt en incidenten afgehandeld. De informatie uit de BVH wordt ontsloten in GIDS, Geïntegreerde Interactieve Database voor Strategische bedrijfsinformatie, het

managementinformatiesysteem van de politie. Vanuit dit systeem kunnen gegevens dieper worden geanalyseerd (CCV, politiecijfers).

De cijfers voor dit onderzoek komen uit de GIDS omgevingen van Limburg-Zuid en Limburg-Noord en de BVI, Basisvoorziening Informatie. Dit is een centrale gegevensopslagplaats waar gegevens uit verschillende bronnen worden geaggregeerd en geschikt gemaakt voor bevragingen en analyses.

Een aanmerking bij het cijfermateriaal van de politie is dat sinds 1 januari 2013 de Nationale Politie van start is gegaan. Dit is gepaard gegaan met herindelingen van de politiekorpsen. De provincie Limburg bestond voorheen uit korps Limburg-Noord en korps Limburg-Zuid en is sinds 2013 samengevoegd tot Eenheid Limburg. Ook het cijfermateriaal is tot die tijd verzameld door de twee aparte korpsen in twee losse registratiesystemen, BVH.

In de loop van 2014 is de Eenheid Limburg overgestapt op één BVH voor de gehele regio, er is sprake geweest van een consolidatie van het registratiesysteem.

Voor een goede analyse van de cijfers is het materiaal van deze twee aparte korpsen bij elkaar gevoegd om een overzicht te krijgen van de gehele provincie Limburg, ook in de jaren voor 2014.

Politiecijfers zijn echter niet altijd genoeg om uitspraken te kunnen doen over ontwikkelingen in criminaliteit, er kleven enkele beperkingen aan. Niet alle delicten zijn bij de politie bekend of worden opgehelderd, het deel waar de politie, door verschillende redenen, geen zicht op heeft wordt ook wel het *dark number* genoemd. Er is daarnaast sprake van een filtering van feiten in de strafrechtketen, bijvoorbeeld omdat zaken kunnen worden geseponeerd.

Tevens zijn cijfers niet onafhankelijk van de werkwijze en inspanning van de politie. Een andere prioritering ten aanzien van specifieke typen delicten of dadergroepen, registratie of werkwijze kan zorgen voor andere criminaliteitscijfers. Meer aandacht voor een bepaald type delict kan effect hebben op de aantallen geregistreerde delicten.

Politiecijfers zijn echter niet slechts aan de inzet van de politie zelf toe te schrijven. De cijfers zijn namelijk ook erg afhankelijk van de aangiftebereidheid van burgers, welke kan dalen door bijvoorbeeld een afnemend vertrouwen in de overheid en/of de politie of iets praktisch als aangescherpte polisvoorwaarden van verzekeraars.

Om deze reden is het ook belangrijk om zelfrapportages en slachtofferenquêtes, naast politiecijfers, te bestuderen. De verscheidenheid aan bronnen maakt de onderzochte ontwikkeling in de jeugdcriminaliteit betrouwbaarder.

In de politiecijfers uit GIDS en dus in dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van twee categorieën minderjarige verdachten. Er is sprake van de categorie 'alle minderjarige verdachten', dit zijn alle minderjarigen die de rol verdachte hebben gekregen in het systeem, en van de categorie 'alle aangehouden minderjarige verdachten', dit zijn minderjarigen die op heterdaad of buiten heterdaad zijn aangehouden.

De cijfers die worden gebruikt voor deze analyse betreffen unieke minderjarige verdachten. Wanneer een verdachte voor meerdere feiten in het systeem komt, telt het zwaarste feit.

Ook van het Openbaar Ministerie zijn cijfers ontvangen. Cijfers met betrekking tot het aantal binnengekomen zaken bij het OM, de wijze van afdoening en het soort eindvonnis. Deze informatie wordt geregistreerd in COMPAS (Communicatie Openbaar Ministerie -Parket

Administratie Systeem), het eigen registratiesysteem van het OM, en GPS, Geïntegreerd Processysteem Strafrechtketen.

Vanuit Stichting Halt zijn cijfers verzameld over het aantal binnengekomen zaken, de uitstroom, zowel positief als negatief, en informatie over de verwijzers, geslacht en leeftijd van de jeugdigen.

Bij de cijfers van de Raad voor de Kinderbescherming is het belangrijk om te weten dat dit een *best guess* is. De ontvangen cijfers zijn geen harde cijfers omdat verschillende locaties van de RvdK, Limburg en Zuidoost-Brabant, bij elkaar zijn gevoegd. Het cijfermateriaal uit beide regio's is ook bij elkaar gevoegd. Daarbij wordt er sinds 2013 gebruik gemaakt van een ander instrument, LIJ2a en LIJ2b. In dit nieuwe instrument worden de schoolverzuimonderzoeken los gezien van het LIJ omdat dit instrument puur gericht is op delictgedrag.

Ook moet worden opgelet dat er een verschil bestaat in ontboden en aangehouden verdachten op ZSM. Dit verschil is in Limburg echter pas later gecombineerd.

Als laatste kan een persoon een LIJ2a en een LIJ2b hebben. Er zit dan dus een extra onderzoek in de cijfers terwijl dat over dezelfde persoon en hetzelfde feit gaat.

Vanuit Bureau Jeugdzorg zijn cijfers ontvangen die iets zeggen over de verschillende trajecten, zowel nieuwe als afgesloten trajecten. Er is informatie over zowel jeugdreclassering als jeugdbescherming. Op deze manier kan een goede vergelijking worden gemaakt in de ontwikkeling van straf en zorg.

De cijfers die te maken hebben met de demografische gegevens zijn afkomstig van de website van de Provincie Limburg. Hierop staat een jeugdmonitor, genaamd Quickstep, voor informatie over de ontwikkeling van de inwonersaantallen.

3.1.2 Literatuurstudie

Voor een beter begrip van dit onderzoek en een theoretisch kader is gebruik gemaakt van de methode 'literatuurstudie'. Binnen het kader van het kwalitatieve onderzoek is lang een discussie gaande geweest over het gebruik van literatuur binnen het kwalitatieve onderzoek. Zo zou het de visie van de onderzoeker op voorhand vastleggen en een open geest belemmeren. Verzamelde data zou hierdoor niet objectief worden geanalyseerd. De basis voor deze sceptische blik was de *Grounded Theory*: "de theorie moet opborrelen uit de data en bijgevolg moet de onderzoeker niet op voorhand zijn visie vastleggen door de bestaande theorie als uitgangspunt te nemen van zijn analyses." (Mortelmans, 2009, 90-91).

Tegenwoordig zijn er echter ook voorstanders van het gebruik van literatuurstudie in het kwalitatieve onderzoek. Juist door literatuur te bestuderen breng je het onderzoek in een breder kader, de bestaande theorie kan als uitgangspunt dienen voor de analyse. Literatuuronderzoek maakt de verborgen assumpties duidelijk die aan de basis van de voorlopige onderzoeksvraag liggen (Mortelmans, 2009, 91).

Om de eerste deelvraag goed te kunnen beantwoorden is gebruik gemaakt van literatuuronderzoek. Zo was het belangrijk om een beeld te vormen van jeugdcriminaliteit en criminaliteitsdalingen en de oorzaken hiervan, alvorens de vraag te kunnen beantwoorden. De deelvraag is beschrijvend van aard en kan worden onderzocht aan de hand van bestaande literatuur.

Er is gebruik gemaakt van verschillende typen criminologische literatuur betreffende jeugdcriminaliteit en criminaliteitsdalingen, zoals wetenschappelijke artikelen, wetenschappelijke boeken en beleidsstukken. Tevens is gebruik gemaakt van eerder uitgevoerde onderzoeken naar hetzelfde fenomeen.

Om een verkennend antwoord te vinden op deelvraag drie en vier is tevens gebruik gemaakt van literatuuronderzoek. De onderzochte literatuur bestond in dit geval voornamelijk uit zowel landelijk als regionaal beleid, veiligheidsprogramma's en projecten. Deze literatuur is bestudeerd om iets te kunnen zeggen over de daling van jeugdige verdachten. Wat is er in de afgelopen jaren op het gebied van beleid en wetgeving gebeurd wat een mogelijke verklaring zou kunnen zijn voor de afname van jeugdige verdachten.

3.1.3 Interviews

Om daadwerkelijk iets te kunnen zeggen over de oorzaken van en verklaringen voor de daling van jeugdige verdachten in de strafrechtketen in Limburg is het belangrijk om verder te kijken dan bestaande literatuur alleen. Het is noodzakelijk om de theoretische kennis, opgedaan door middel van literatuuronderzoek, uit te breiden met empirische kennis. Om de daling te kunnen begrijpen en te verklaren is het nodig om kennis te vergaren uit de praktijk. Dit kan het beste gedaan worden aan de hand van kwalitatieve interviews met mensen 'in het veld'. Het doel van een interview is het verzamelen van informatie uit mededelingen van bevraagde personen, ter beantwoording van een vooraf geformuleerde probleemstelling (Baarda et al, 2007, 14). De onderzoeker heeft namelijk informatie nodig van een respondent. Vooral voor waarom- en hoe vragen zijn kwalitatieve interviews erg aangewezen. Dit soort interviews focussen op belevings- en ervaringsaspecten van de betrokkenen. Aangezien de respondent in kwalitatieve interviews in staat is om te spreken over het waarom van zijn handelen wordt deze beschouwd als een *knowledgeable agent*.

Er zijn verschillende soorten kwalitatieve interviews, zo is er bijvoorbeeld het vrije-attitude-interview, het half-open interview en het 'focused' interview.

Half-open interviews

In dit onderzoek is gekozen voor half-open interviews, of halfgestructureerde, semigestructureerde interviews. Dit is een type interview waarbij de vragen en antwoorden van te voren niet vaststaan (Baarda et al, 2007, 16). De onderwerpen die aan bod 'moeten' komen wel. Deze staan vaak in een zogeheten topiclijst in een logische volgorde. Vaak komen neutrale thema's eerst en de wat 'moeilijkere' thema's later. Eerst wordt er gesproken over persoonsgegevens, informatie over de functie en werkzaamheden van de respondent, zijn/haar rol in de keten en later onderwerpen als ontwikkelingen en de dalende instroom. Het staat je als onderzoeker vrij om de volgorde van de onderwerpen te veranderen als het verloop van het gesprek daar aanleiding toe geeft. Als ze allemaal maar aan bod komen.

Voor de interviews in dit onderzoek zijn er topiclijsten opgesteld aan de hand van mogelijke verklaringen uit de theorie. Enige voorbereiding is dus wel nodig. Namelijk het afleiden van thema's uit de theorie en deze in een topiclijst verwerken. Al de te stellen vragen worden niet vooraf uitgewerkt. Deze ontstaan vanzelf tijdens het houden van het interview. Vaak worden er bij ieder onderwerp (ook wel topic genoemd) wel een beginvraag en nog enkele trefwoorden geformuleerd.

Voorbeelden van gebruikte topiclijsten zijn te vinden in bijlage 1. Afhankelijk van de respondent, diens functie en positie in de keten zullen de onderwerpen in de topiclijst verschillen.

Selectie van respondenten

De volgende stap in de fase van interviewen is het selecteren van geschikte respondenten. In dit geval is dit mede bepaald door de begeleidingscommissie. Dit zijn mensen uit het werkveld die allemaal een ketenpartner vertegenwoordigen. Zij hebben de contacten bij de verschillende ketenpartners en weten wie geschikt zijn voor een interview, op basis van hun kennis en ervaringen. De respondenten zijn dus allemaal professionals uit de keten en hebben allemaal een andere rol binnen de keten. Aangezien jeugdcriminaliteit en de aanpak daarvan een samenwerking vereist van verschillende partners wilden we van iedere ketenpartner iemand spreken om op deze manier een zo compleet mogelijk beeld te krijgen. Respondenten zijn dus geselecteerd op basis van hun rol in de ketensamenwerking. Dit zijn allemaal belangrijke en goed geïnformeerde mensen, gekozen vanwege hun deskundigheid op het gebied van het onderzoeksobject. Interviews met dergelijke respondenten worden ook wel expert- of informanteninterviews genoemd (Baarda et al, 2007, 19). De respondenten zijn goed geïnformeerd over bepaalde kwesties en zijn goed gesocialiseerd in bepaalde locaties. Op grond van hun positie kunnen zij waardevolle informatie geven over hun organisatie. Vaak kunnen zij een soort totaalbeeld schetsen, en zijn vaak op de hoogte van de geschiedenis en het gevoerde beleid.

In eerste instantie is gekozen om gesprekken te hebben met professionals vanuit:

De personen met wie gesproken is zijn allemaal partners uit de strafrecht- en zorgketen;

- Het Openbaar Ministerie
- De politie
- Stichting Halt
- Bureau Jeugdzorg
- De Raad voor de Kinderbescherming

Aan de hand van deze gesprekken is in overleg bepaald om ook in gesprek te gaan met medewerkers van het Veiligheidshuis en verschillende gemeenten (medewerker Openbare Orde en Veiligheid en Burgemeesters). Er is gekozen voor één Veiligheidshuis en vier gemeenten.

Dit is, gezien het aantal gemeenten in Limburg, een beperkt aantal, maar vanwege de beperkte tijd was het niet mogelijk meer gemeenten te benaderen. De keuze voor de vier gemeenten is bewust genomen op basis van kenmerken van de gemeenten en ervaringen met jeugdcriminaliteit/overlast.

In bijlage 2 vindt u een lijst van de geïnterviewde respondenten.

Na de keuze wat betreft welke respondent zouden moeten worden geïnterviewd begint het werven van deze personen. In dit onderzoek is het eerste contact grotendeels gelegd door de leden van de begeleidingscommissie. Het zijn immers collega's of contacten van hen. Zij hebben bij de geselecteerde respondenten het onderzoek geïntroduceerd. Zodra medewerking van de respondenten duidelijk was zijn zij vervolgens door onderzoekster via een email benaderd, inclusief introductie van de onderzoekster en extra informatie over het onderzoek.

Verloop en verwerking

Het contact leggen met de respondenten verliep goed. Ook het plannen van de afspraken gaf geen problemen. De interviews vonden altijd plaats bij de respondenten op het werk.

Voorafgaand aan een interview is door onderzoekster altijd een topiclijst opgesteld en specifiek ingelezen op de rol en taken van de respondent, een interview met jeugdagenten vraagt om een andere voorbereiding dan een interview met een burgemeester. De meeste interviews vonden plaats met meerdere respondenten tegelijk.

Tijdens de interviews is gebruik gemaakt van een *voice-recorder*, na toestemming van de respondent. Dit is een handig hulpmiddel om tijdens het interview goed te kunnen focussen op wat de respondenten vertelt. Ook voor het verwerken van de interviews is dit een handig instrument, zo kan het hele gesprek nogmaals worden teruggeluisterd.

Analyse

Er is voor gekozen om ieder interview uit te schrijven, om zo op papier te hebben staan wat er allemaal gezegd is en kan er vervolgens makkelijker worden gezien welke belangrijke informatie er is genoemd.

Door de informatie en uitspraken uit de interviews onder te verdelen ontstaat er vanzelf een overzicht van welke verklaringen worden aangehaald. Deze verklaringen kunnen gekoppeld worden aan het onderzoeksonderwerp, en aan de hand hiervan kunnen antwoorden worden gegeven op de verschillende onderzoeksvragen.

4. Cijfers ketenpartners

“De omvang van jeugdcriminaliteit is afhankelijk van de informatiebron die wordt gehanteerd” (Ferwerda, 1998).

Om de eerste deelvraag, “Is er daadwerkelijk sprake van een daling van het aantal jeugdige verdachten in Limburg sinds 2010 en op grond waarvan blijkt dit?”, te kunnen beantwoorden is gebruikt gemaakt van een analyse van de cijfermatige ontwikkelingen.

Door verschillende ketenpartners zijn cijfers aangeleverd; de politie, het OM, de RvdK, Stichting HALT en BJZ. Al deze cijfers naast elkaar laten een goed en duidelijk beeld zien van de huidige situatie en de ontwikkeling van jeugdige verdachten in de strafrechtketen in Limburg over de periode 2010-2014.

4.1 Demografische gegevens

Voordat cijfers vanuit de verschillende partners in de strafrechtketen worden weergegeven is het van belang te kijken naar bevolkingscijfers van de provincie Limburg. De meest logische oorzaak van een daling van het aantal jeugdige verdachten in de strafrechtketen zou immers een daling van het aantal jeugdigen zijn. Als het aantal jeugdigen in een bepaalde regio afneemt is het ‘logisch’ dat ook het aantal jeugdige verdachten afneemt, er is dan sprake van een veranderende bevolkingsomvang.

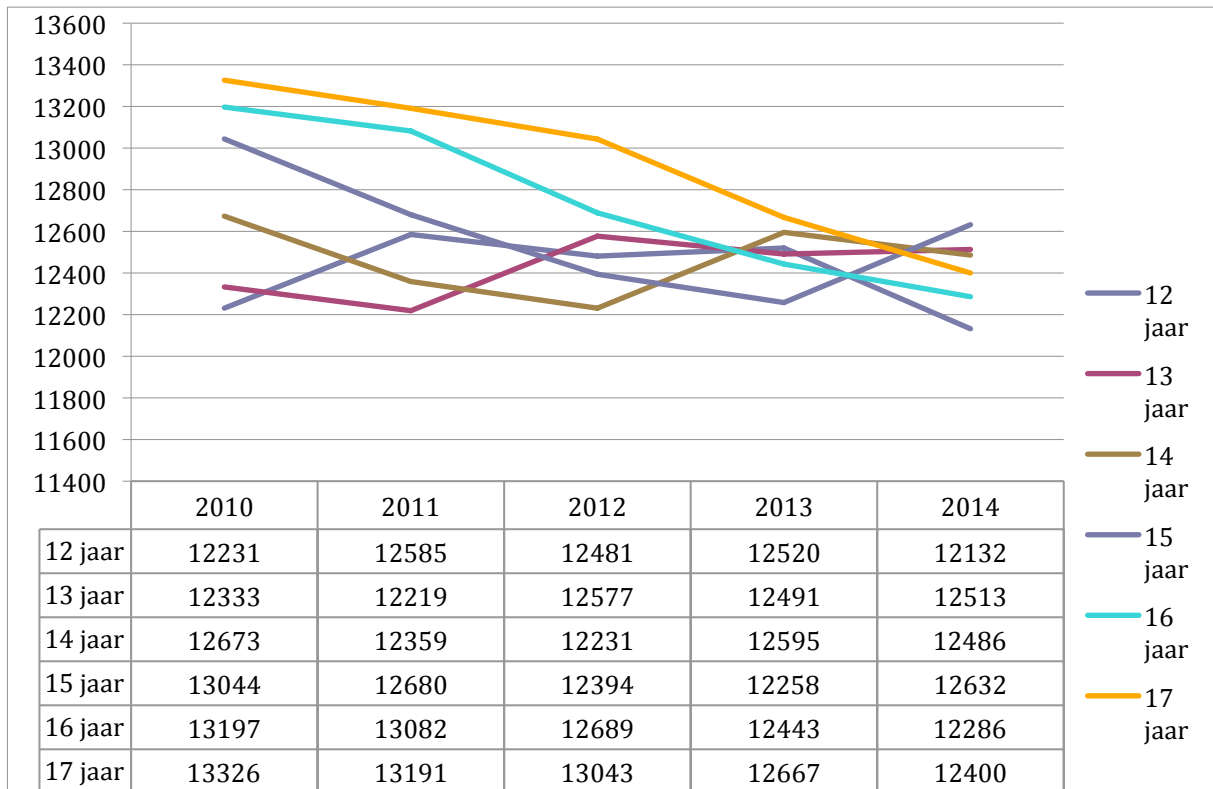
Om deze ontwikkeling te kunnen nagaan is in tabel 4.1 een overzicht gegeven van het aantal 12- tot en met 17-jarigen in Limburg in 2010-2014, uitgesplitst naar sekse en leeftijd (CBS, Bevolking). Daarnaast is ook het aantal jeugdigen als percentage van de totale bevolking (in Limburg) weergegeven.

Tabel 4.1 Aantal jeugdigen Limburg, met percentages

	2010	2011	2012	2013	2014	% 2014 t.o.v. 2010
Bevolking Limburg 12-17 jaar	76804	76116	75415	74974	74449	-3,07%
Percentage van Nederlandse bevolking 12-17 jaar	6,8	6,8	6,7	6,7	6,6	

In onderstaande figuur is het aantal jongeren in Limburg weergegeven voor de periode 2010-2014, uitgesplitst naar leeftijd.

Figuur 4.1 Aantal jeugdigen Limburg

Wat met bovenstaande tabel en figuur zichtbaar is, is dat het aantal 12- tot en met 17-jarigen in Limburg in 2014 is afgenomen ten opzichte van 2010, met de 13-jarigen als uitzondering hierop. Echter blijft het aantal Limburgse jongeren als percentage van de totale jeugdige bevolking in Nederland over de periode 2010-2014 stabiel (6,7%).

4.2 Politie

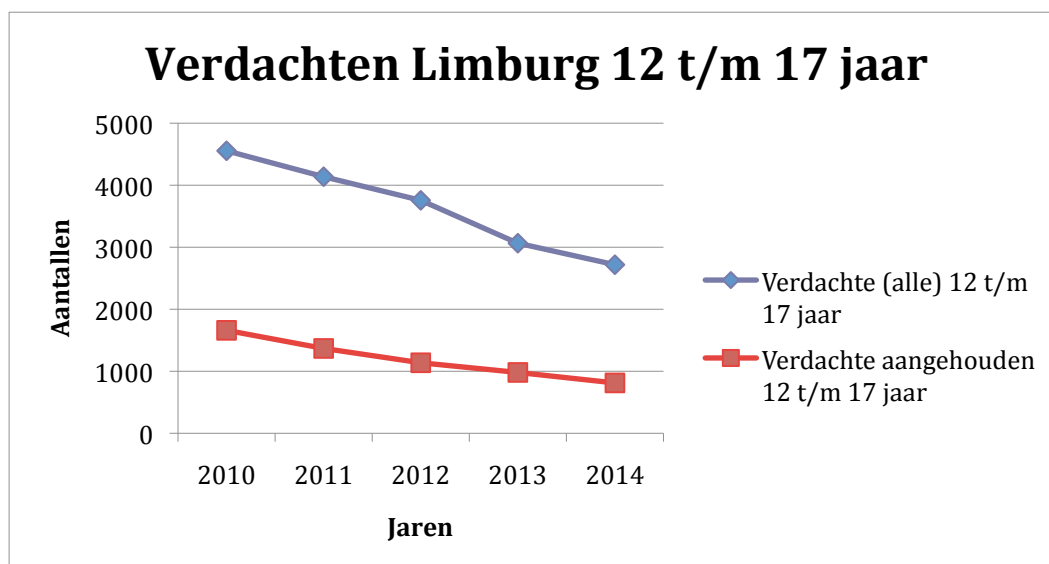
De belangrijkste bron met betrekking tot het aantal jeugdige verdachten en de ontwikkeling hiervan zijn politiecijfers. Deze cijfers zeggen iets over het totaal aantal geregistreerde jeugdige verdachten van misdrijven en overtredingen, over de periode 2010-2014.

Ook het aantal bij de politie geregistreerde misdrijven en de ontwikkeling hierin is van belang. In 2010 werden er 78.648 misdrijven geregistreerd in Limburg, in 2014 waren dat er 69.403. Voor de gehele periode 2010-2014 is dit een daling van 11,75%.

4.2.1 Jeugdige (12-17 jaar) verdachten Limburg

Wat uit de politiecijfers blijkt is dat het aantal jeugdige verdachten in Limburg afneemt vanaf 2010. Deze ontwikkeling is weergegeven in figuur 4.2. Er wordt onderscheid gemaakt tussen alle geregistreerde verdachten en alle aangehouden verdachten. De aangehouden verdachten zijn een onderdeel van alle geregistreerde verdachten.

Figuur 4.2 Aantal jeugdige verdachten in Limburg

[Opgemerkt moet worden dat een aanhouding een erg zwaar middel is en daarbij een schokkende gebeurtenis kan zijn voor een jeugdige verdachte. Dit middel wordt dus ook slechts daar waar nodig toegepast. Naast aanhouden kan een verdachte ook worden ontboden, oftewel worden uitgenodigd op het politiebureau voor verhoor. Ontbieden krijgt vaker de voorkeur omdat het een minder zwaar middel is. Dit moet in gedachte worden gehouden tijdens het bestuderen van de cijfers met betrekking tot het aantal jeugdige verdachten, en het onderscheid 'geregistreerde' en 'aangehouden' verdachte.]

In onderstaande tabel is het aantal jeugdige verdachten (zowel geregistreerd als aangehouden) in Limburg in 2010-2014 weergegeven in absolute aantallen en de daling in percentages.

Tabel 4.2 Aantal jeugdige (12-17) verdachten, absoluut en procentueel

	2010		2011	Percentuele daling t.o.v. vorig jaar	2012	Percentuele daling t.o.v. vorig jaar	2013	Percentuele daling t.o.v. vorig jaar	2014	Percentuele daling t.o.v. vorig jaar
Alle verdachten	4555	/	4137	-9,18%	3756	-9,21%	3065	-18,40%	2718	-11,32%
Aangehouden verdachten	1660	/	1368	-17,59%	1137	-16,89%	981	-13,72%	812	-17,23%
	= 36,44% van alle verdachten		= 33,1% van alle verdachten		= 30,27% van alle verdachten		= 32% van alle verdachten		= 29,9% van alle verdachten	

Wat zichtbaar is in tabel 4.2 is dat zowel alle jeugdige verdachten als de aangehouden jeugdige verdachten sinds 2010 afnemen. Er is over de gehele periode sprake van een afname. Het totaal aantal geregistreerde verdachten is over de gehele periode met 40,3% afgenomen, het totaal aantal aangehouden verdachten met 51%.

Voorname bij alle verdachten is er in 2013 (ten opzichte van 2012) een erg sterke daling zichtbaar, namelijk 18,40% (zie tabel 4.2). Het aantal aangehouden verdachte daalt in dat

jaar juist minder sterk dan de andere jaren. Het jaar daarna is dit weer omgekeerd en daalt het aantal aangehouden verdachten sterker dan het totaal aantal verdachten.

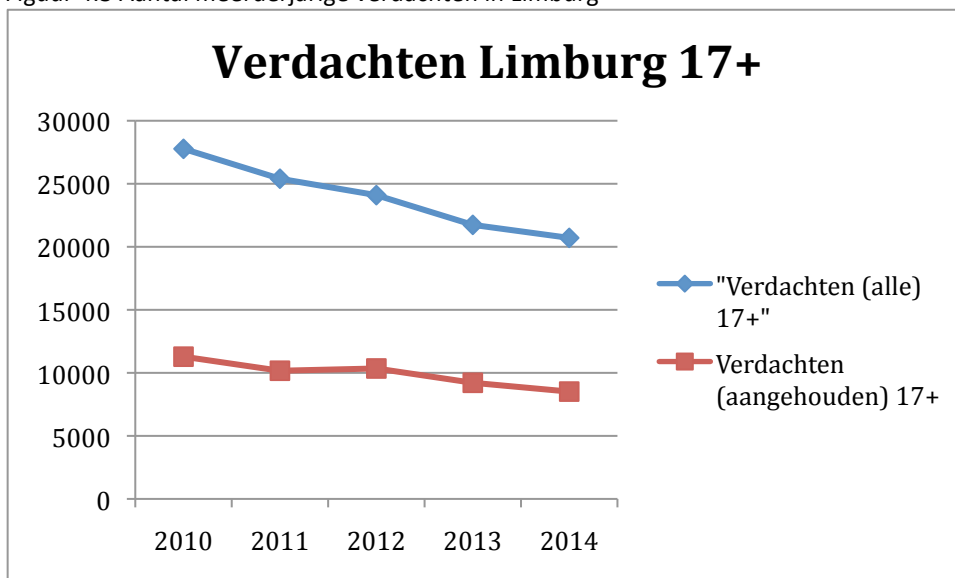
Als men kijkt naar het aandeel aangehouden jeugdige verdachten ten aanzien van het totaal aantal jeugdige verdachten ziet men dat dit aandeel jaarlijks daalt, met een uitzondering in 2013. Dit betekent dat er ieder jaar van het totaal aantal jeugdige verdachten minder personen ook worden aangehouden. Alleen in 2013 is er een stijging zichtbaar, wat wil zeggen dat het aantal aangehouden jeugdige verdachten ten opzichte van het totaal aantal verdachten iets hoger is dan voorgaande jaren, er werd dus een groter aandeel verdachten aangehouden dat jaar. In 2014 is er opnieuw sprake van een daling in het aandeel aangehouden jeugdige verdachten.

4.2.2 Meerderjarige (17+) verdachten Limburg

Bovenstaande figuren richten zich op de groep 12- tot en met 17-jarige verdachten. Om echter iets over een eventuele dalende instroom van deze groep te zeggen is het goed om deze cijfers te vergelijken met die van de groep verdachten van 17 jaar en ouder. Op deze manier kan worden gezien of de trend over de jaren slechts voor de onderzoeksgroep geldt of tevens voor de meerderjarige verdachten.

In figuur 4.3 zijn de verdachten van 17 jaar en ouder weergegeven.

Figuur 4.3 Aantal meerderjarige verdachten in Limburg

Zoals uit figuur 4.3 blijkt maken ook de verdachten van 17 jaar of ouder een daling door. Ook deze daling is in onderstaande tabel weergegeven, inclusief percentages om iets over de afname en een trend te kunnen zeggen. Het totaal aantal geregistreerde verdachten is in 2014 ten opzichte van 2010 met 25,4% gedaald, het totaal aantal aangehouden verdachten met 24,5%.

Tabel 4.3 Aantal meerderjarige verdachten, absoluut en procentueel

	2010		2011	Percentuele daling t.o.v. vorig jaar	2012	Percentueel verschil t.o.v. vorig jaar	2013	Percentuele daling t.o.v. vorig jaar	2014	Percentuele daling t.o.v. vorig jaar
Alle verdachten 17+	27772	/	25401	-8,54%	24096	-5,13%	21740	-9,78%	20708	-4,75%
Aangehouden verdachten 17+	11283	/	10168	-9,88%	10347	+1,76%	9212	-10,97%	8514	-7,58%
	= 40,6% van alle verdachten		= 40% van alle verdachten		= 42,9% van alle verdachten		= 42,4% van alle verdachten		= 41,1% van alle verdachten	

In tabel 4.4 zijn de jeugdige verdachten (12 t/m 17 jaar) en de meerderjarige verdachten (17+) naast elkaar gezet.

Tabel 4.4 Aantal jeugdige en meerderjarige verdachten, absoluut en procentueel

	2010		2011	Percentuele daling t.o.v. vorig jaar	2012	Percentueel verschil t.o.v. vorig jaar	2013	Percentuele daling t.o.v. vorig jaar	2014	Percentuele daling t.o.v. vorig jaar
Alle verdachten 12 t/m 17	4555	/	4137	-9,18%	3756	-9,21%	3065	-18,4%	2718	-11,32%
Aangehouden verdachten 12 t/m 17	1660	/	1368	-17,59%	1137	-16,89%	981	-13,72%	812	-17,23%
Alle verdachten 17+	27772	/	25401	-8,54%	24097	-5,13%	21740	-9,78%	20708	-4,75%
Aangehouden verdachten 17+	11283	/	10168	-9,88%	10347	+1,76%	9212	-10,97%	8514	-7,58%

Wat zichtbaar wordt in tabel 4.4 is dat de 12 t/m 17 jarigen met 40% zijn afgenomen in 2014 ten opzichte van 2010. De 17+ verdachten zijn met 25% afgenomen in 2014 ten opzichte van 2010. Duidelijk wordt dat de groep 12- tot en met 17-jarigen een sterkere daling doormaakt dan de groep 17+ verdachten.

4.2.3 Verdachten 18-24 jaar Limburg

Naast de leeftijdscategorie 12-17 jaar, waar dit onderzoek zich op richt, en de meerderjarige verdachten, is het ook interessant om te kijken naar de leeftijdscategorie 18-24 jaar. Dit is een belangrijke leeftijdscategorie omdat de piek van delinquent gedrag tussen het achttiende en twintigste levensjaar zit. Dit wordt duidelijk als men naar de *age-crime curve* van Terrie Moffitt kijkt (zie hoofdstuk twee). Jongeren in deze leeftijdscategorie zijn verantwoordelijk voor een groot aandeel van verdachten in de adolescentie, deze jongeren

worden vaker als verdachte geregistreerd/aangehouden voor een misdrijf dan jongeren in de leeftijdscategorie 12-17 jaar. Het aantal jongeren dat als verdachte wordt geregistreerd of aangehouden door de politie neemt toe naarmate men ouder wordt, met een piek op het negentiende levensjaar (van der Laan, et al., 2014).

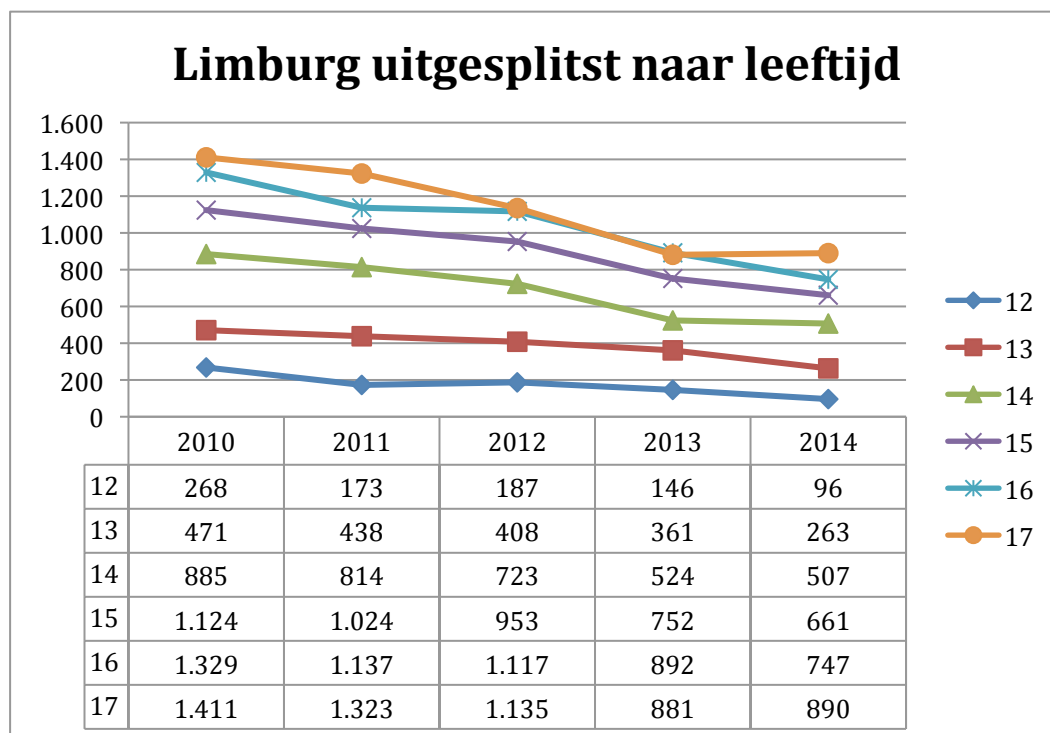
Het aantal jongeren van 12-17 jaar wonend in Limburg neemt over de periode 2010-2014 af met ongeveer 3%. Het aantal jongeren van 18-24 jaar wonend in Limburg neemt over de periode 2010-2014 juist toe met ongeveer 2,8%.

Het aantal verdachten van 12-17 jaar (overtredingen en misdrijven) neemt in 2010-2014 af met ongeveer 40%. Het aantal verdachten van 18-24 jaar (overtredingen en misdrijven) neemt in 2010-2014 af met 35%. Het aantal verdachten in deze leeftijdscategorie is in absolute aantallen ieder jaar ongeveer twee keer zo hoog als het aantal jeugdige verdachten. Ook in de categorie 18-24 jaar is er dus sprake van een afname van het aantal verdachten, zelfs bij een toename van het aantal 18-24 jarigen in Limburg.

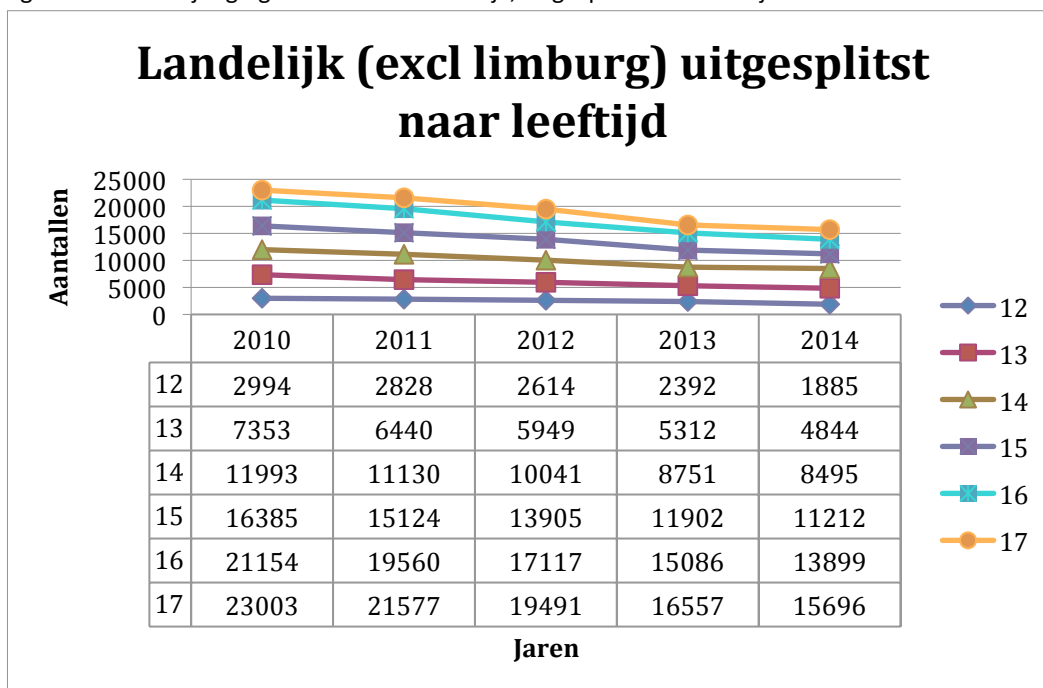
4.2.4 Jeugdige (12-17 jaar) verdachten landelijk

Een tweede vergelijking is ook geboden, namelijk met betrekking tot het onderzoeksgebied. In dit onderzoek staat de provincie Limburg centraal. Voor valide uitspraken is het echter goed om ook landelijke cijfers en trends te bestuderen.

Figuur 4.4 Aantal jeugdige verdachten in Limburg, uitgesplitst naar leeftijd

Figuur 4.5 Aantal jeugdige verdachten landelijk, uitgesplitst naar leeftijd

Wat duidelijk wordt uit de twee bovenstaande figuren is dat er zowel in Limburg als landelijk sprake is van een daling van het aantal jeugdige verdachten. De jeugdige verdachten in Limburg dalen over de periode 2010-2014 met 42,3%, de jeugdige verdachten over geheel Nederland (incl. Limburg) dalen in dezelfde periode met 33%. Nederland exclusief Limburg daalt in die periode met 32,4%.

Het aandeel jeugdige verdachten in Limburg van het totaal aantal jeugdige verdachten in Nederland neemt licht af, van 6,2% in 2010 naar 5,3% in 2014.

Het aantal jeugdige verdachten in Limburg ten opzichte van het aantal jeugdige verdachten in heel Nederland wordt in de periode 2010-2014 dus minder.

Belangrijk om hierbij te betrekken zijn de kenmerken van het gebied Limburg, bepaalde regio's binnen de provincie worden namelijk gezien als krimpgebied (Parkstad Limburg, Maastricht-Mergelland en Westelijke Mijnstreek) of als anticipeergebied (Noord-Limburg en Midden-Limburg). In deze gebieden is er sprake van een sterke bevolkingskrimp (krimpgebied) of zal dit zich op korte termijn aandienen (anticipeergebied). In de krimpgebieden daalt de bevolking naar verwachting met 16% tot 2040, in de anticipeergebieden is dit 4%. Er zijn meer gebieden in Nederland die de titel krimpregio hebben toebedeeld gekregen, namelijk Eemsdelta, Oost-Groningen, De Marne, Zeeuws-Vlaanderen en de Achterhoek.

Als men kijkt naar cijfers met betrekking tot het aantal minderjarige verdachten per regio is het opvallend dat er in de gebieden die worden aangemerkt als krimpregio sprake is van een sterkere daling dan andere gebieden.

Wanneer men Limburg vergelijkt met de rest van Nederland is er inderdaad sprake van een sterkere daling, maar wanneer men per provincie kijkt ziet men dat Limburg niet het enige gebied is dat te maken heeft met een sterke daling. Andere krimpgebieden laten dezelfde ontwikkeling zien. Limburg is in dit perspectief ook niet de sterkste daler, dat is in dit geval Zeeland-West-Brabant.

Tabel 4.5 Afname van aantal jeugdige verdachten per regio

	2007	2014	Procentuele daling
Nederland	97660	38100	-60%
Noord-Nederland	10030	3820	-62%
Oost-Nederland	17075	5390	-68%
Midden-Nederland	11230	4420	-61%
Noord-Holland	8500	3685	-57%
Amsterdam	6130	3400	-44%
Den Haag	11050	5135	-54%
Rotterdam	12335	4920	-60%
Zeeland-West-Brabant	8775	2630	-70%
Oost-Brabant	7265	2720	-63%
Limburg	5260	1980	-62%

4.2.5 Jeugdige verdachten in Limburg in perspectief

Het totaal aantal verdachten in Limburg blijft over de periode 2010-2014 afnemen, met een sterkere afname in 2013. Ook het aantal jeugdige verdachten (12-17) neemt in de gehele periode af, met ook een sterkere daling in 2013.

Het aandeel jeugdige verdachten ten opzichte van het totaal aantal verdachten in Limburg is 14% in 2010 en 11,6% in 2014. Het aandeel jeugdige verdachten ten opzichte van het totaal aantal verdachten neemt dus af in de loop der jaren, al is het slechts met 2,4%.

Als hiernaast wordt gekeken naar het aandeel jeugdige verdachten in Limburg gerelateerd aan de totale jeugdige bevolking in Limburg is te zien dat dit aandeel ieder jaar afneemt;

2010: 5,9%

2011: 5,4%

2012: 4,9%

2013: 4,1%

2014: 3,7%

Ieder jaar zijn er dus minder jeugdige verdachten in vergelijking met het totaal aantal jeugdigen in Limburg. Dit geeft aan dat er daadwerkelijk sprake is van een daling van het aantal jeugdige verdachten in Limburg.

Het aantal 12-17-jarigen in heel Nederland neemt toe, deze groep neemt echter in Limburg af, al is het ieder jaar met nog geen 1%. De groep 18-24 jarigen in heel Nederland neemt in de onderzoeksperiode toe, dit is ook zo in Limburg, met als uitzondering het jaar 2014, dan neemt het aantal met 0,2% af.

De gehele bevolking in Nederland neemt in 2010-2014 ieder jaar met minder dan een half procent toe. De totale bevolking van de provincie Limburg neemt ieder jaar 0,10% af, behalve in 2012 (dan neemt het met 0,04% toe, wat als verwaarloosbaar kan worden gezien).

Het aandeel jeugdigen (12-17) in Limburg t.o.v. het totaal aantal jongeren in Nederland neemt ieder jaar heel licht af, van 6,48% in 2010 naar 6,17% in 2014. Het aandeel 18-24 blijft de periode gelijk en ligt op 6,36%. De totale Limburgse bevolking t.o.v. de totale Nederlandse bevolking neemt ook lichtelijk af, van 6,77% in 2010 naar 6,65% in 2014. Er is

dus sprake van een daling, maar zodanig klein dat dit niet als waarschijnlijke oorzaak kan worden aangeduid. Het aandeel jeugdigen in Limburg blijft dus over de periode 2010-2014 redelijk stabiel.

4.2.6 Langere termijn ontwikkeling

Om een breder beeld te hebben van de situatie is het belangrijk om ook te kijken naar de ontwikkeling in de jaren vóór onze onderzoeksperiode. Op deze manier kan de daling in een breder perspectief worden gezien. Om deze reden is ook naar de ontwikkeling in het aantal jeugdige verdachten gekeken vanaf het jaar 2007.

Uit de Monitor Jeugdcriminaliteit (WODC, 2014) blijkt dat het aantal jeugdige verdachten (12-17) in Nederland sinds het begin van deze eeuw sterk toeneemt, een piek bereikt in 2007 en daarna jaarlijks afneemt. Ook de jongvolwassen geregistreerde verdachten (18-24) laten een sterke toename zien tot 2007, gevolgd door een daling (in ieder geval tot 2012). Het aandeel minderjarige verdachten neemt sterker af dan de jongvolwassene verdachten. Het aantal aangehouden jeugdige verdachten (12-24 jaar) is in de periode van 1997-2012 met 22% gestegen maar dit is geheel toe te schrijven aan een toename in het aantal aangehouden jongvolwassenen (18-24 jaar).

Het relatieve aantal aangehouden minderjarigen tussen 2007 en 2012 is bijna gehalveerd. Het relatieve aantal aangehouden jongvolwassenen tussen 2007 en 2012 is met 20% afgenomen.

In het onderzoek naar de daling van jeugdige verdachten in Amsterdam is ook de ontwikkeling vanaf 2007 bekeken, dit onderzoek kijkt echter slechts tot 2010.

Ook hieruit blijkt dat er sprake lijkt te zijn van een daling vanaf 2007, zowel in Amsterdam als in heel Nederland. De daling is dus al voor 2010 ingezet, met als beginjaar 2007. De jaren voor 2007 kunnen juist gezien worden als een piek (Bervoets et al., 2013).

Er is dus ook sprake van een landelijke daling van het aantal jeugdige verdachten. De verklaringen voor een daling van jeugdige verdachten in Limburg kunnen dus niet zomaar op het lokale conto worden geschreven. Er zullen ook landelijke ontwikkelingen hebben bijgedragen aan deze daling.

4.2.7 Zorgmeldingen en Halt-verwijzingen door politie

De politie kan, bij het aanhouden van een jongere, meerdere acties uitvoeren. Zo kan de jongere doorgestuurd worden naar het OM, maar het kan bij een licht vergriep ook naar Stichting Halt gestuurd worden. Daarnaast kan de politie een zorgmelding doen bij Bureau Jeugdzorg. Een zorgmelding door de politie kan, buiten de situaties met een aangehouden jeugdige, gedaan worden naar aanleiding van allerlei situaties, bijvoorbeeld een vermissing, weglopers en wanneer er sprake is van feiten bij broers/zussen.

Het aantal zorgmeldingen dat door de politie in Limburg bij BJZ is gedaan in de periode 2010-2014 is toegenomen, in 2014 ten opzichte van 2010 is er sprake van een stijging van 37%.

Tabel 4.6 Aantal zorgmeldingen door politie in Limburg

	Jaar				
	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal	1405	1706	1734	2057	1924
% t.o.v. jaar ervoor	/	+21,4%	+1,6%	+18,6%	-6,5%

Opvallend in bovenstaande tabel is dat het aantal zorgmeldingen in 2011 en in 2013 sterk is toegenomen. In 2014 is er sprake van een lichte daling.

Zoals uit gesprekken met de politie bleek zijn zij in de afgelopen jaren ‘terug gegaan naar de kerntaak’. Zorg is in eerste instantie geen expertise van de politie. Er wordt niet meer door de politie zelf besloten wanneer een situatie zorgwekkend genoeg is om er een zorgmelding van te doen. Nu stuurt de politie bij een enkel vermoeden van zorg direct een zorgmelding. De beslissing over zorg is geen taak van de politie maar van bijvoorbeeld BJZ. De stijging van de zorgmeldingen kan te maken hebben met het, binnen de politie, stimuleren van collega’s om de zorgtaak over te laten aan betreffende professionals.

Wanneer een jeugdige een strafbaar feit heeft gepleegd kan deze, onder bepaalde voorwaarden, worden doorgestuurd naar Stichting Halt. Vanuit de politie zijn er in 2010 802 jongeren naar Halt gestuurd en in 2014 waren dit er 546. Hierin is een duidelijke afname te zien, namelijk 32%.

4.2.8 Problematische jeugdgroepen

Veel jongeren plegen criminaliteit in groepsverband. Naast het kijken naar individuele jeugdige verdachten is het daarom ook goed om te kijken naar problematische jeugdgroepen en de aanpak en ontwikkeling daarvan. Binnen de problematische jeugdgroepen bestaan drie categorieën, hinderlijk, overlastgevend en crimineel.

Hinderlijke en overlastgevende groepen zijn voor de jongeren die er deel van uitmaken primair een platform voor sociale activiteiten (rondhangen in de wijk, uitgaan). Criminele jeugdgroepen vormen voor de jongeren die er deel van uit maken een platform voor criminele activiteiten, de groepen zijn meer een middel (Beke et al., 2000).

Vanuit het Ministerie van Veiligheid en Justitie is er een Actieprogramma Problematische Jeugdgroepen opgezet. Sinds 2009 wordt jaarlijks de rapportage ‘Problematische jeugdgroepen in Nederland’ gemaakt om het aantal jeugdgroepen in Nederland in kaart te brengen. Dit wordt gedaan door politieagenten met behulp van de ‘shortlistmethodiek’ van Beke.

In onderstaande tabel worden de drie categorieën jeugdgroepen in Limburg weergegeven over de periode 2010-2014.

Tabel 4.7 Aantal problematische jeugdgroepen in Limburg, uitgesplitst naar categorie

	2010	NL	2011	NL	2012	NL	2013	NL	2014	NL
Hinderlijk	107	1341	110	878	76	731	56	536	39	427
Overlastgevend	18	327	20	222	19	186	18	183	16	163
Crimineel	8	92	3	65	1	59	2	45	0	33

Wat zichtbaar is, is dat het aantal problematische jeugdgroepen, zowel hinderlijk, overlastgevend als crimineel, is afgenomen. De overlastgevende groepen laten een schommeling zien en de daling daarbij is ook niet erg sterk. De daling bij de hinderlijke jeugdgroepen van 2014 ten opzichte van 2010 bedraagt 63,5% en bij de criminele jeugdgroepen 100%.

Of een gemeente te maken heeft met drie hinderlijke jeugdgroepen of met een criminele en twee overlastgevende groepen is bepalend voor de impact die het heeft op de stad en voor

de manier van aanpakken. Om iets te kunnen zeggen over de ernst van de overlast en criminaliteit gepleegd door de jeugdgroep is er een ernstscore ontwikkeld. Deze wordt berekend door aan een hinderlijke groep de score 1 te geven, aan een overlastgevende de score 2 en aan een criminele groep de score 3. Door de scores van de aanwezige jeugdgroepen bij elkaar op te tellen ontstaat de totale ernstscore (Ferwerda & van Ham, 2015, p. 7). Om de ernstscores van de verschillende regio's met elkaar te kunnen vergelijken wordt de ernstscore afgezet tegen het aantal jongeren in de betreffende regio. Zo ontstaat er een ernstscore per 10.000 jongeren die je met elkaar kunt vergelijken.

Tabel 4.8 Ernstscore problematische jeugdgroepen Limburg

	Limburg-Noord	Limburg-Zuid	Minimum – maximum ernstscore
2010	4.0	7.0	1.0 - 8.2
2011	4.1	6.5	0.8 – 6.8
2012	3.4	4.5	0.9 – 5.4
2013	3.4	/	1.3 – 3.4
2014	2.5	/	1.1 – 2.5

In de jaren 2010 tot en met 2012 werd Limburg nog verdeeld in Limburg-Noord en Limburg-Zuid, vanaf 2013 wordt gewerkt met de gehele politieregio Limburg.

Wat opvalt als je naar deze ernstscores kijkt is dat Limburg als gebied erg hoog scoort. Met een score van 3,4 in 2013 en 2,5 in 2014 staat Limburg bovenaan de rij 'ernst per 10.000 jeugdigen per politie-eenheid' (Ferwerda & van Ham, 2015, p. 8).

Hierbij moet worden vermeld dat Limburg als regio al lange tijd, sinds 2005, aandacht heeft voor jeugdgroepen en deze in beeld brengt. Het is niet uit te sluiten dat Limburg hierdoor meer jeugdgroepen in beeld brengt dan andere regio's, met een mogelijk effect op de ernstscores.

In deze score wordt echter wel gemeten voor jongeren tot en met 24 jaar oud. Dit zijn dus geen cijfers om harde uitspraken mee te doen maar het geeft wel een beeld van de positie van Limburg met betrekking tot problematische jeugdgroepen.

4.3 Raad voor de Kinderbescherming

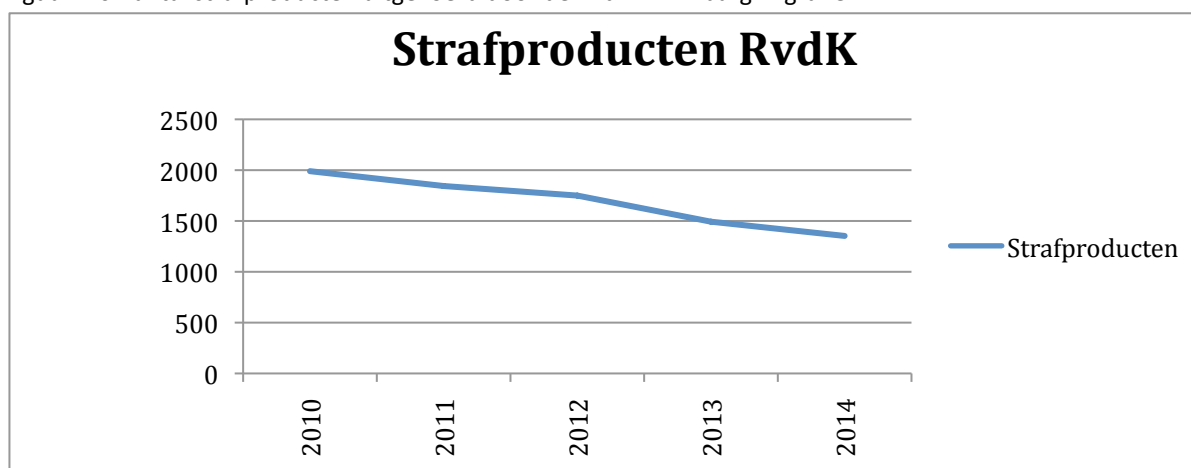
Binnen de strafrechtketen is ook de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) een belangrijke partner. De RvdK wordt op de hoogte gesteld wanneer bij een jeugdige een proces-verbaal wordt opgemaakt. Dit gebeurt meestal wanneer het delict te zwaar is voor een doorverwijzing naar stichting Halt. De Raad voert vervolgens een onderzoek uit naar de jongere met als doel de officier van justitie en de rechter te informeren over de situatie van de jongere.

Het aantal onderzoeken uitgevoerd door de RvdK laat een bepaalde ontwikkeling zien. Hieronder wordt dit in cijfers weergegeven.

Tabel 4.9 Aantal strafproducten uitgevoerd door de RvdK in Limburg

Strafproduct							
Jaar	Basisonderzoek	Uitgebreid strafonderzoek	Lij 2a	Lij 2b	Schoolverzuimonderzoek	Totaal	Mutatie t.o.v. basisjaar 2010
2010	1804	186				1990	
2011	1697	147				1844	-7%
2012	856	94	599	201		1750	-12%
2013	45	5	850	535	58	1493	-25%
2014			703	465	185	1353	-32%

Figuur 4.6 Aantal strafproducten uitgevoerd door de RvdK in Limburg in grafiek

Ook bij de Raad voor de Kinderbescherming is er sprake van een daling in het aantal strafproducten. Ten opzichte van 2010 is er in 2014 sprake van een daling van 32%. Als er per jaar wordt gekeken is er in 2011 een daling van 7%, in 2012 een daling van 5%, in 2013 een daling van 14,7% en in 2014 een daling van 9,4%. Ook hier is weer opvallend dat er zich in 2013 een erg grote daling heeft voorgedaan.

4.4 Openbaar Ministerie

Een deel van de jeugdigen die als verdachte zijn geregistreerd en zijn aangehouden door de politie wordt doorgestuurd naar de officier van justitie. Het Openbaar Ministerie gaat dan met deze zaak aan de slag.

In onderstaande tabel is de instroom bij het OM weergegeven, uitgesplitst naar sekse en leeftijd.

Tabel 4.10 Aantal binnenkomende zaken bij het OM in Limburg, uitgesplitst naar sekse en leeftijd.

Leeftijd	Geslacht	2010	2011	2012	2013	2014
12	M	67	43	48	37	33
	V	21	10	16	13	9
Totaal 12		88	53	64	50	42
13	M	140	110	112	88	67
	V	48	49	57	27	27
Totaal 13		188	159	169	115	94
14	M	277	230	216	148	151
	V	127	63	78	45	44
Totaal 14		404	293	294	193	195
15	M	430	372	306	262	200
	V	123	108	98	66	58
Totaal 15		553	480	404	328	258
16	M	687	541	382	323	307
	V	132	144	116	49	63
Totaal 16		819	685	498	372	370
17	M	769	620	456	345	343
	V	134	108	110	77	77
Totaal 17		903	728	566	422	420
Eindtotaal		2955	2398	1995	1480	1379

In bovenstaande tabel is zichtbaar dat het aantal binnenkomende zaken bij het OM in de periode 2010-2014 ieder jaar afneemt. In 2010 is dit met 18,85%, in 2012 met 16,81%, in 2013 met 25,81% en in 2014 met 6,82%. Vooral in 2013 is er dus sprake van een scherpe daling. Over de totale onderzoeksperiode is er een afname van 53,3% zichtbaar. De instroom bij het OM is dus gehalveerd.

Het OM kan een binnenkomende zaak op verschillende wijzen afdoen. Zo kan er sprake zijn van een OM-strafbeschikking of er kan geseponneerd of gedagvaard worden.

Tabel 4.11 Afdoeningen door het OM, uitgesplitst naar wijze van afdoening

Wijze van afdoening	2010	2011	2012	2013	2014
Administratief beëindigd					6
Dagvaarden	1400	1038	909	688	721
Lik op stuk	1	7	8	1	
OM-strafbeschikking		71	133	18	17
Onvoorwaardelijk sepot	324	395	269	310	324
Overdracht	58	54	20	39	9
Politiestrafbeschikking				1	
Transactie	898	598	474	254	247
Voegen ad informandum	5	1	1		
Voegen ter berechting	176	138	126	109	16
Voorwaardelijk sepot	96	100	55	61	39
Eindtotaal	2958	2402	1995	1481	1379

Van de soorten afdoeningen zijn dagvaarden, een transactie, onvoorwaardelijk sepot en voegen ter berechting het meest voorkomend. In alle wijze van afdoening is een afname zichtbaar.

Ook het OM kan beslissen een zaak door te sturen naar Halt. Dit wordt de discretionaire bevoegdheid van de officier van justitie genoemd. Deze verwijzingen zijn ten opzichte van 2007 (100%) afgenomen. Zo was dit aantal in 2010 nog 70,12%, in 2011 was dit 56,91% en in 2012 was dit 56,98% ten opzichte van 2007.

Een van de wijzen van afdoening (zoals hierboven zichtbaar) is 'dagvaarden'. Binnen het dagvaarden volgt een eindvonnis, ook hierin zijn verschillende soorten te onderscheiden. De volgende tabel en figuur laten de verschillende eindvonnissen zien en het aantal per jaar.

Tabel 4.12 Aantal dagvaardingen in Limburg, uitgesplitst naar eindvonnis

Eindvonnis	2010	2011	2012	2013	2014
Gedagvaard maar nog geen eindvonnis	97	99	90	72	261
Beslissing niet bekend in systeem			1	4	
Dagvaarding nietig	1	3	4	2	
OM niet ontvankelijk	12	22	22	3	2
Ontslag van alle rechtsvervolgning	10	9	3	2	
Ontslag van alle rechtsvervolgning (nstrb)	1	1		1	2
Ontslag van alle rechtsvervolgning (strb)				2	2
Rechter niet bevoegd		2	1		
Schuldigverklaring zonder oplegging van straf	3	12	2	3	14
Schuldigverklaring zonder oplegging van straf of maatregel	42	37	42	28	9
Strafoplegging	1016	661	621	371	56
Strafoplegging en/of -maatregel	105	127	46	135	325
Verwijzing naar een ander forum	2		1		1
Vrijspraak	111	65	76	65	49
Eindtotaal	1400	1038	909	688	721

Het eindvonnis 'strafoplegging' laat een erg sterke daling zien, voornamelijk vanaf 2012. Ook schuldigverklaring zonder oplegging straf of maatregel en vrijspraak laten een lichte daling zien. Strafoplegging en/of maatregelen laat echter vanaf 2012 een vrij sterke stijging zien, daarnaast laat 'Gedagvaard, nog geen vonnis' een zelfde soort ontwikkeling zien maar dit kan logisch verklaard worden doordat veel zaken uit 2014 nog lopen en nog geen eindvonnis hebben.

Een andere afdoening dan dagvaarden die ook van belang kan zijn voor dit onderzoek is het sepot, zowel het voorwaardelijke als het onvoorwaardelijke sepot.

Uit onderstaande tabel blijkt dat zowel het voorwaardelijk als het onvoorwaardelijk sepot van 2010 naar 2011 een stijging doormaakt maar vanaf dat jaar tot 2014 schommelend daalt. In de voorwaardelijke sepots is er in 2014 ten opzichte van 2010 een sterke daling zichtbaar, de onvoorwaardelijke sepots zitten in 2014 op hetzelfde niveau als in 2010. Bij beiden is er wel in die periode in 2013 sprake van een lichte stijging.

Tabel 4.13 Aantal sepot's in Limburg

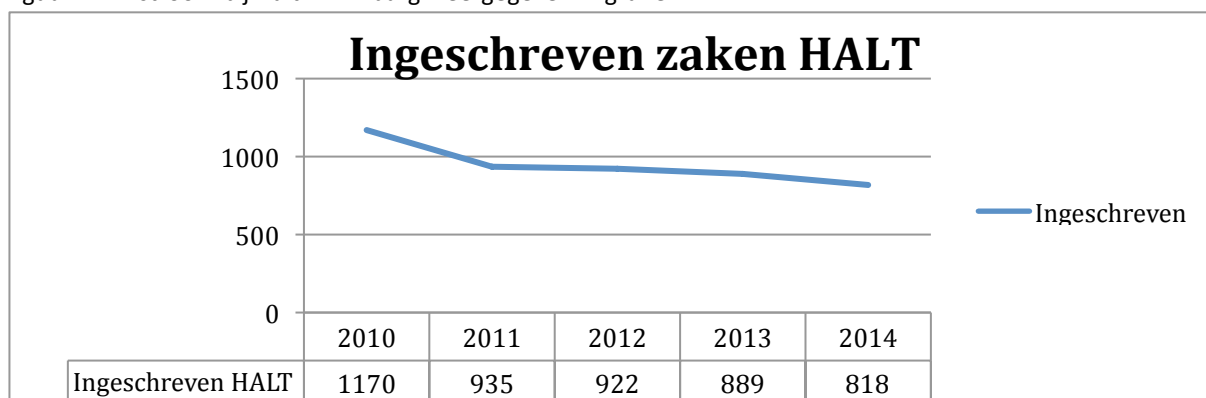
	Soort sepot	2010	2011	2012	2013	2014
Voorwaardelijk sepot		96	100	55	61	39
Onvoorwaardelijk sepot	Beleids	166	307	189	188	147
	Technisch	152	85	76	113	176
	Onduidelijk	6	3	4	9	1
Totaal onvoorwaardelijk sepot		324	395	269	310	324
Eindtotaal		420	495	324	371	363

4.5 Stichting HALT

Wanneer een jeugdige een licht strafbaar feit heeft gepleegd kan het, door bijvoorbeeld de politie, naar Halt worden gestuurd. Halt beïnvloedt het gedrag van jeugdigen door een snelle, pedagogisch betekenisvolle en normerende correctie. Op deze manier komen ze niet direct met justitie in aanraking. Halt is juridisch gezien een voorwaardelijk sepot.

Onderstaande figuur geeft de instroom van zaken bij Stichting Halt weer.

Figuur 4.7 Instroom bij Halt in Limburg weergegeven in grafiek

Wat uit bovenstaande figuur blijkt is dat het aantal Halt zaken dat binnenkomt in de periode 2010-2014 is gedaald.

In 2011 is er sprake van een daling van 20%, in 2012 een daling van 1,4%, in 2013 een daling van 3,6% en in 2014 een daling van 8%. Er is dus sprake van een duidelijke afname, -30% in 2014 ten opzichte van 2010. Ook de landelijke site van Stichting Halt onderschrijft deze daling (www.halt.nl).

Jongeren kunnen door verschillende instanties naar Halt worden gestuurd. Zo is er de politie als verwijzer, maar ook de leerplichtambtenaar en de categorie 'anders', dit kunnen boswachters, de spoorwegpolitie of het OM zijn. Onderstaande tabel laat de instroom bij Halt zien, uitgesplitst naar verwijzer.

Tabel 4.14 Instroom bij Halt in Limburg, uitgesplitst naar verwijzer

Verwijzer, jaar	Instroom HALT
Politie	4236
2010	1068
2011	843
2012	836
2013	762
2014	727
Leerplichtambtenaar	417
2010	86
2011	89
2012	76
2013	80
2014	86
Anders	81
2010	16
2011	3
2012	10
2013	47
2014	5
Eindtotaal	4734

Duidelijk wordt dat de politie de meeste zaken bij Halt binnenbrengt. Daarna volt de leerplichtambtenaar en daarna de categorie 'anders'.

Instroom vanuit de politie laat een duidelijke afname zien. Bij de leerplichtambtenaar als verwijzer is er sprake van een schommeling, vanaf 2012 is er een duidelijke toename. In de categorie anders is in 2013 een erg sterke toename zichtbaar.

De getallen bij 'Instroom Halt' met de politie als verwijzer verschillen van het aantal Halt-verwijzingen door de politie zoals blijkt uit de cijfers van de politie zelf (zie paragraaf 4.2.7). Hoe dit wordt veroorzaakt is in dit onderzoek niet duidelijk.

Ook landelijk wordt er gesproken van een afname in het aantal Halt-verwijzingen, hier zou sinds 2007 sprake van zijn. Jaarlijks is er een daling van 8 tot 10%, van 23.341 in 2007 naar 16.526 in 2011, -29% (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2012).

4.6 Bureau Jeugdzorg

Bureau Jeugdzorg begeleidt jongeren die een strafbaar feit hebben gepleegd, dit wordt gedaan door de jeugdreclasserders. Het doel is te voorkomen dat jongeren nog een keer de fout in gaan. Jongeren komen bij Bureau Jeugdzorg terecht wanneer de kinderrechter hen jeugdreclassering heeft opgelegd. Zij kunnen ook via de officier van justitie en de RvdK bij de jeugdreclassering terecht komen.

Naast jeugdreclassering heeft Bureau Jeugdzorg ook een jeugdbeschermingstaak. De rechter kan, op advies van de RvdK, bepalen dat er een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is voor een jeugdige. Ook in die gevallen is Bureau Jeugdzorg aan zet.

Vanuit verschillende instanties kunnen er zorgmeldingen worden gedaan, bijvoorbeeld vanuit de politie.

In onderstaande tabel zijn de nieuwe en afgesloten trajecten van Bureau Jeugdzorg, zowel jeugdreclassering als jeugdbescherming, op een rij gezet over de periode 2010-2014 in Limburg.

Tabel 4.15 Nieuwe en afgesloten trajecten van BJZ in Limburg

Traject	2010	2011	2012	2013	2014
Afgesloten JR	512	478	470	481	417
Afgesloten OTS	694	744	752	769	725
Afgesloten voogdij	77	76	77	85	90
Nieuwe JR	490	460	473	355	261
Nieuwe OTS	748	782	753	723	653
Nieuwe voogdij	78	77	122	82	66
Nieuwe voorlopige voogdij	23	14	8	21	7
Nieuwe zorgmeldingen	1262	1776	2111	2606	2413

Als naar bovenstaande tabel wordt gekeken wordt zichtbaar dat het aantal afgesloten jeugdreclasseringstrajecten over de gehele periode 2010-2014 is afgenomen (met een lichte uitzondering in 2013). De afgesloten OTS is tot 2013 toegenomen en alleen 2014 heeft een lichte daling, in 2014 zijn er wel meer OTS dan in 2010. Het aantal afgesloten voogdij trajecten is toegenomen.

De nieuwe JR trajecten en nieuwe OTS trajecten zijn in de periode afgenomen. De nieuwe voogdij trajecten laten in 2012 een erg grote stijging zien om vervolgens tot en met 2014 weer flink af te nemen. De nieuwe voorlopige voogdij trajecten laten een erg schommelende ontwikkeling zien, met in 2014 een grote daling ten opzichte van 2010.

Opvallend is dat het aantal zorgmeldingen over de periode 2010-2014 erg is toegenomen, er is bijna sprake van een verdubbeling.

Wat uit de tabel blijkt is dat de zorg lijkt toe te nemen, de zorgmeldingen nemen van 2010 tot en met 2014 toe en de voogdij trajecten nemen toe. Dit terwijl de verschillende trajecten van de JR een afname laten zien. Is er een ontwikkeling gaande van straf naar zorg?

Nazorg

BJZ is ook betrokken bij de nazorg van jeugdigen, bijvoorbeeld na een periode van detentie. Er vinden traject- en netwerkberaden plaats samen met de verschillende ketenpartners in het veiligheidshuis. Deze nazorg kan een zekere stok achter de deur zijn voor het verminderen en voorkomen van recidive. Uit onderzoek van Baas (2005) blijkt dat nazorg een interventie is die waarschijnlijk een gunstig effect heeft op recidive. In de nazorg in Limburg zitten echter nog enkele hiaten, zo blijkt uit een gesprek met een respondent van BJZ. Het loopt nog niet helemaal in de keten.

In de nazorg in regio Limburg hebben wel ontwikkelingen plaatsgevonden. Verplichte nazorg vindt namelijk alleen plaats na een strafrechtelijk traject. De laatste jaren komen jongeren

echter steeds vaker terecht in civielrechtelijke trajecten in plaats van in het strafrecht/de jeugdreclassering. Bijvoorbeeld in verband met schoolverzuim kiest de RvdK er tegenwoordig eerder voor om een jongere op een civielrechtelijk traject te zetten omdat schoolverzuim vaak om zorg vraagt, dat is niet puur strafrechtelijk. Op deze manier vindt er geen nazorg in dezelfde vorm plaats. Dit is een goede ontwikkeling om criminaliseren te voorkomen en eventueel daadwerkelijk strafbaar gedrag voor te zijn. Maar in de zin van nazorg komt de jongere op deze manier in een ander traject terecht.

5. Overige cijfermatige ontwikkelingen

Naast (politie en justitiële) cijfers zijn ook andere bronnen van groot belang om een daling te onderschrijven. De media en politiek baseren hun uitspraken vaak enkel op politie- en justitiecijfers. Deze cijfers worden echter door allerlei factoren beïnvloed zoals meldingsbereidheid, *dark number*, veranderingen in beleid en wetgeving en de wijze van registratie (zie hoofdstuk drie). Zo kan er bijvoorbeeld sprake zijn van een registratie-effect of de 'prestatieparadox'; hoe beter de politie werkt, hoe meer criminaliteit er lijkt te zijn of; hoe minder zaken er naar het OM worden doorgestuurd hoe lager het sepotpercentage zal/kan zijn. Of zoals Wittebrood (2002) het verwoordt *"Het is goed om te realiseren dat gesignaleerde veranderingen niet alleen het gevolg kunnen zijn van maatschappelijke veranderingen, maar ook van wijzigingen in beleid en impliciete of expliciete prioriteitsstelling bij politie en justitie."*

Een goede aanvulling op de politie- en justitiecijfers zijn zelfrapportages en slachtofferenquêtes.

In dit hoofdstuk wordt gekeken of zelfrapportages de daling, zoals deze in de cijfers van de ketenpartners zichtbaar wordt, ondersteunen. Tevens wordt de Integrale Veiligheidsmonitor besproken om iets te zeggen over de ontwikkeling in slachtofferschap en preventie. Ook wordt gekeken naar overlast en de aangifte- en meldingsbereidheid in de afgelopen jaren en recidivecijfers.

5.1 Zelfgerapporteerde criminaliteit (*dark number* onderzoek)

Het is lastig om de omvang van de werkelijke jeugdcriminaliteit en het aantal werkelijke jeugdige daders vast te stellen. Dit komt omdat delicten in het verborgene plaatsvinden en daders liever niet worden gesignaleerd. Zelfrapportages onder jongeren zijn hiervoor erg waardevol. Hiermee krijgt men zicht op het aantal jongeren dat zelf zegt zich schuldig te hebben gemaakt aan het plegen van een delict. Deze gegevens zijn niet afhankelijk van politie- en justitie-inzet.

Met politiecijfers krijg je zicht in het aantal geregistreerde en aangehouden verdachten en met justitiële cijfers in het aantal strafrechtelijke daders. Eigenlijk geven deze cijfers vooral een beeld van de politieke activiteit op dit gebied, maar zijn ze niet representatief voor de ontwikkeling van de feitelijke jeugdcriminaliteit (Weijers & Eliaerts, 2008). De zelfrapportages vullen dit aan met jongeren die buiten beeld van politie en justitie zijn gebleven. Alle drie de bronnen bieden voor een deel zicht op het werkelijke aandeel jeugdcriminaliteit.

Ook deze meetmethode heeft een aantal beperkingen, bijvoorbeeld onder- of overrapportage van daderschap, omdat daderschap wordt verzwegen of overdreven. Daarbij is het een steekproef, dus nooit 100% betrouwbaarheid. Tenslotte bevat een zelfrapportage niet alle typen delicten, het leent zich niet voor zeer ernstige feiten.

De 'Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit' is een voorbeeld van een zelfrapportage, dit is een onderdeel van het rapport 'Jeugdcriminaliteit in de periode 1996-2010' (Van der Laan & Blom, 2011). Latere zelfrapportage is nog niet beschikbaar, dit onderzoek loopt namelijk nog in 2015. Daarnaast gaat deze zelfrapportage over Nederland in zijn geheel en is dus niet specifiek gericht op Limburg. Er kan derhalve niet veel worden gezegd over onze

onderzoekperiode 2010-2014, maar ook voorgaande jaren kunnen inzicht geven in bepaalde ontwikkelingen.

In 2010 gaf 38% van de 12-17 jarigen aan in het voorgaande jaar een delict te hebben gepleegd. In vergelijking met 2005 is dit percentage met 3%-punt afgenomen. Het meest gerapporteerde delict is iemand slaan zonder verwonding, dan bekladden van muren, trams en bussen en iets stelen van school of werk, dit is gelijk aan 2005.

Meer jongens dan meisjes plegen delicten, bijna 1,5 keer zo veel jongens als meisjes. Dit geldt voor geweld (tweemaal zo veel jongens), voor vermogensdelicten (25% tegenover 16%) en voor vernieling en openbare orde (21% tegenover 15%).

In de zelfrapportage komt dus een daling voor van de zelfgerapporteerde criminaliteit. Aangezien er nog geen zelfrapportages beschikbaar zijn over de jaren 2010-2014 kunnen er geen uitspraken worden gedaan over zelfrapportage in de onderzoeksperiode.

5.2 Integrale Veiligheidsmonitor

De Integrale Veiligheidsmonitor is een bevolkingsonderzoek naar veiligheid, leefbaarheid en slachtofferschap. Met deze monitor kan een beeld worden gegeven van de ervaren sociale overlast, slachtofferschap, contact met en tevredenheid over de politie en getroffen preventieve maatregelen in Limburg.

Een eerste opvallende uitkomst in de Integrale Veiligheidsmonitoren is dat Limburg-Zuid op bepaalde thema's vergelijkbaar is met de randstad; regio's Rotterdam-Rijnmond, Haaglanden en Amsterdam-Amstelland.

Sociale overlast

Voor het meten van sociale overlast is een schaalscore gevormd van verschillende vormen van overlast die als bedreigend kunnen worden ervaren; overlast van groepen jongeren is de vorm van overlast die in alle jaren het meest wordt ervaren.

In de gehele periode (2010-2014) ligt de score in Limburg-Zuid beduidend hoger dan het landelijk gemiddelde. De schaalscore is over de jaren heen niet veel veranderd, de sociale overlast is dus redelijk stabiel gebleven en heeft geen bijzonder ontwikkeling doorgemaakt. Wat deze score aangeeft is dat men in Limburg veel overlast van groepen jongeren ervaart. Dit is echter een subjectieve score, gebaseerd op ervaringen van de inwoners, niet op objectieve veiligheid. Zegt dit iets over de inwoners van Limburg, zijn zij minder gewend en zien zij gedragingen eerder als overlast dan in de rest van Nederland?

Slachtofferschap

De mate waarin inwoners van Nederland zijn geconfronteerd met diverse vormen van veelvoorkomende criminaliteit wordt uitgedrukt als het percentage van de bevolking dat in een periode van 12 maanden éénmaal of vaker is geconfronteerd met een of meerdere delicten.

In alle jaren van de onderzoeksperiode (2010 t/m 2014) scoort Limburg-Noord lager dan het landelijk gemiddelde en Limburg-Zuid gelijk aan het landelijk gemiddelde. In deze scores is niet veel veranderd over de jaren heen. De mate van slachtofferschap ligt dus in Limburg niet hoger dan in de rest van Nederland, er worden niet meer mensen slachtoffer van een delict.

Contact met politie (melding/aangifte)

Het contact met de politie wordt gemeten aan de hand van het percentage inwoners dat aangeeft in de afgelopen 12 maanden contact te hebben gehad met de politie. Dit contact is opgedeeld in drie categorieën, 'handhaving' (bekeuring, waarschuwing of controle door politie, 'aangifte/melding' of 'andere contacten' (opgeroepen als getuige, verloren/gevonden voorwerpen, vragen om hulp, praatje met agent).

In 2010 en 2011 scoort Limburg gelijk aan het landelijk gemiddelde wat betreft het contact met de politie. In 2012 scoort Limburg-Noord lager dan gemiddeld en Limburg-Zuid wijkt niet af van het gemiddelde. In 2013 is er in Limburg-Zuid het minst contact met de politie, de politieregio scoort het laagst van alle regio's. Ook in 2014 komt Limburg uit op een lager contact dan landelijk gemiddeld.

Tevredenheid over de politie

Hoe meer mensen het eens zijn met een bepaald aantal genoemde stellingen hoe positiever men oordeelt over het functioneren van de politie (in het algemeen en in de buurt).

In 2010 scoort Limburg-Zuid met 32% het laagst van Nederland qua tevredenheid over de politie (hoogste score is 48%). Ook wat betreft het vertrouwen in de politie scoort Limburg-Zuid lager dan Nederland gemiddeld.

In 2011 is deze tevredenheid in Limburg-Zuid iets toegenomen. In Limburg-Noord is het echter licht achteruit gegaan en scoort het nu lager dan gemiddeld. Dit geldt ook voor het vertrouwen in de politie. In 2012, 2013 en 2014 scoort Limburg in totaal weer het laagst van heel Nederland. Over de jaren is heen er geen verschil te zien.

Preventie

Binnen het thema preventie is er sprake van technopreventie (extra veiligheidssloten en/of grendels op de buitendeuren, (rol)luiken voor ramen en/of deuren, de aanwezigheid van buitenverlichting en de aanwezigheid van een alarminstallatie) en van sociopreventie ('s avonds bij afwezigheid thuis het licht laten branden, de fiets zo mogelijk in een bewaakte fietsenstalling plaatsen, waardevolle spullen meenemen uit de auto en waardevolle spullen thuis laten om diefstal of beroving op straat te voorkomen).

Om een meer eenduidig inzicht in het gebruik van preventieve voorzieningen en maatregelen te krijgen zijn er somscores berekend. Deze geven het gemiddeld aantal gebruikte voorzieningen/maatregelen per huishouden weer. Hoe hoger de somscore, hoe hoger het gebruik van voorzieningen/maatregelen.

In 2010 en 2011 scoorde Limburg-Noord wel drie keer zo hoog als het landelijk gemiddelde op technopreventieve voorzieningen. Ook wat betreft sociopreventieve maatregelen scoorde Limburg hoger dan gemiddeld. Totaal genomen doet Limburg het ook beter dan het landelijk gemiddelde.

In 2012, 2013 en 2014 scoort Limburg het hoogst van alle politieregio's qua techno- en sociopreventieve maatregelen en op preventie totaal.

Opvallend is dat heel Zuid-Nederland hetzelfde scoort op het gebied van preventie, dit in duidelijk contrast met de rest van Nederland. In heel Zuid-Nederland (exclusief Zeeland) ligt de totale preventie hoger dan gemiddeld.

Over het algemeen scoort Limburg(-Zuid) op de verschillende onderdelen 'negatiever' dan het landelijke gemiddelde. Zo is er meer sprake van ervaren sociale overlast, is er minder contact met de politie en is men ook minder tevreden over de politie. Daarentegen is het daadwerkelijke slachtofferschap gelijk aan het landelijk gemiddelde en wordt er juist wel erg veel gedaan aan preventie, zowel technopreventieve voorzieningen als sociopreventieve

maatregelen. Vooral deze laatste ontwikkeling kan van invloed zijn op de daling van het aantal jeugdige verdachten. De overige ontwikkelingen plaatsen de daling vooral in een bredere context maar hebben geen verklarende waarde voor de daling.

5.3 Melding- en aangiftebereidheid

Naast het proactieve werk en het aanhouden van jeugdige verdachten door de politie is er nog een element dat meespeelt in de ontwikkeling van de politiecijfers. Criminaliteit wordt namelijk ook gemeld of aangegeven door burgers. Hoe meer er gemeld wordt, hoe meer criminaliteit bekend is bij de politie. De belangrijkste reden om criminaliteit te melden is omdat de politie dit volgens de melder 'moet weten' en vanwege de verzekering.

Nu is het zo dat slechts een derde van de delicten door slachtoffers wordt gemeld en van ruim een kwart wordt aangifte gedaan. De belangrijkste redenen om een delict niet te melden zijn volgens slachtoffers dat aangifte 'toch niets helpt' en dat het gebeurde 'niet belangrijk genoeg was' (CBS, Meest ondervonden delicten niet bekend bij politie, 2010) en uit angst voor represailles, schaamte en angst voor negatieve publiciteit.

Het aantal aangiften in Limburg, zoals blijkt uit de cijfers ontvangen van de politie, is in 2014 11,67% lager dan in 2010, dit geldt echter voor alle aangiften, niet slechts gericht op jeugdcriminaliteit. Het landelijk aantal aangiften is in de periode 2010-2014 ook gedaald, met 14,21%. Het aandeel aangiften in Limburg ten opzichte van het landelijk aantal aangiften blijft over deze periode gelijk met ongeveer 6,8%, Limburg daalt hierin dus niet sterker dan de rest van Nederland.

Een daling van het aantal aangiften zou kunnen komen doordat er daadwerkelijk minder criminaliteit plaatsvindt, dus er is minder aan te geven, maar het kan bijvoorbeeld ook komen door een afname in de melding- en aangiftebereidheid. Volgens de publicatie *Criminaliteit en Rechtshandhaving 2013* van het WODC daalt de meldings- en aangiftebereidheid licht sinds 2005. De meldingsbereidheid voor alle ondervonden delicten is in 2013 in vergelijking met 2005 met 10% gedaald. De aangiftebereidheid is met bijna 20% afgenomen (de Heer-de Lange & Kalidien, 2014).

Opvallend is dat het contact (handhaving, aangifte/melding, overige contacten) met de politie in Limburg over het algemeen lager is dan de rest van Nederland. Ook scoort Limburg qua tevredenheid over de politie het laagst van Nederland (zie paragraaf 5.2). Dit zou goed kunnen passen bij een lager aantal aangiften, zowel door een lagere aangiftebereidheid als door een lager aantal geregistreerde misdrijven.

5.4 Recidivecijfers

Om iets te kunnen zeggen over een verklaring voor de daling van het aantal jeugdige verdachten is het interessant en nodig om hier ook recidivecijfers bij te betrekken. Zodra je namelijk weet hoeveel, hoe vaak en in welk geval jeugdigen recidiveren kun je hier een effectieve interventie op zetten.

Hier is echter geen duidelijkheid over, deze cijfers worden door de ketenpartners tot nu toe niet bijgehouden. Welke aanpak is er ingezet op de jongeren die zijn gerecidiveerd (of juist niet gerecidiveerd) en welk effect heeft deze aanpak dus gehad? Het is moeilijk meetbaar of de aanpak effectief is geweest, hiervoor moet je uitgebreid onderzoek doen met controlegroepen. Dit gebeurt nu (nog) niet en daarom kan er nu niet iets gezegd worden over specifieke recidivecijfers.

Er zijn wel veel beleidsmaatregelen geweest die gericht zijn op recidivereductie, zoals Het Veiligheidsprogramma (2002-2006) met daarbinnen de Veelplegersaanpak, het Programma

Jeugd Terecht, en het Programma Modernisering Sanctietoepassing, met als deelprogramma het beleidsplan Terugdringen Recidive, en de opvolger van het Veiligheidsprogramma: Veiligheid begint bij voorkomen (2007-2010). Of deze programma's daadwerkelijk positieve resultaten hebben geboekt is in dit onderzoek onbekend.

6. Situatie Limburg; beleid, wetgeving en werkwijze

In hoofdstuk twee zijn verschillende theorieën en elementen omtrent (de daling van) jeugdcriminaliteit en risico- en beschermingsfactoren beschreven. In dit hoofdstuk wordt gekeken naar het lokale en landelijke beleid rondom de onderzoeksperiode om te zien hoe door de ketenpartners wordt ingespeeld op deze elementen en wat er in de afgelopen jaren gedaan is aan jeugdbeleid en aandacht voor (het voorkomen van) jeugdcriminaliteit. Wat is er veranderd in de afgelopen jaren en kunnen deze beleidswijzigingen een verklaring vormen voor de dalende jeugdcriminaliteit en de daling van het aantal jeugdige verdachten?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is het belangrijk om beleid, wetgeving, prioriteiten en aandachtspunten te bestuderen. Daarnaast is het erg belangrijk om te kijken naar wijzigingen en ontwikkelingen hierin, de afgelopen vijf jaar. Ook grote politieke programma's zullen aan bod komen omdat deze vaak een langere periode beslaan en dit zeker invloed kan hebben op de ontwikkeling van jeugdcriminaliteit.

6.1 Landelijk beleid en wetgeving

In Nederland is er sprake van een integrale veiligheidsbenadering; de politie kan het niet meer alleen. Meerdere partners, zoals zorgpartners, gemeenten en zelfs burgers, worden verantwoordelijk voor de veiligheid in een gebied. Onveiligheid moet zo vroeg mogelijk (preventief) worden aangepakt, alleen handhaving en straffen (justitiële aanpak) is niet zinvol. Al vanaf 1993 wordt de noodzaak hiervan benadrukt, dit komt tot uiting in een Integrale Veiligheidsrapportage. Sinds die tijd krijgt deze benadering steeds meer aandacht en wordt het belang ervan steeds meer ingezien.

Naast de noodzaak van een integrale veiligheidsbenadering zijn er vanuit de overheid in de loop der jaren ook verschillende veiligheidsprogramma's en projecten gestart:

- Veiligheidsprogramma 'Naar een veiliger samenleving' uit 2002. Kernwoorden zijn zichtbare handhaving en meer nadruk op situationele preventie. Gelegenheidsreductie en afschrikking. Als uitwerking van het onderdeel jeugdcriminaliteit uit dit veiligheidsprogramma is het actieprogramma 'Jeugd terecht' opgesteld. Hiermee is het offensief om de jeugdcriminaliteit terug te dringen gestart. Een ketengerichte aanpak en het verhogen van de effectiviteit van de sancties stonden centraal.
- Nota over de aanpak van jeugdcriminaliteit: 'Vasthoudend en effectief' uit 2002. Hiermee wordt een versterking van de huidige aanpak ingezet.
- 'Veiligheid begint bij voorkomen' uit 2007. Onder dit project valt 'Programma Aanpak Jeugdcriminaliteit'. Dit programma werkt met vijf pijlers: Vroegtijdig ingrijpen, de persoonsgerichte aanpak, een snelle en consequente jeugdketen, passende nazorg en werkstraffen. Eerder en sneller straffen stond centraal, dit is terug te zien in de invoering ZSM.
- Landelijke Aanpak Problematische Jeugdgroepen. Aan de hand van de door Bureau Beke ontwikkelde shortlistmethodiek worden problematische jeugdgroepen in Nederland sinds 2009 ieder jaar in kaart gebracht.

Los van door de overheid ingevoerde programma's en projecten zijn er ook nog andere landelijke ontwikkelingen geweest die bij zouden kunnen dragen aan een verandering in het criminaliteitsniveau onder jeugdigen.

- De invoering van het LIJ (2011/2012). Dit instrument stelt de keten in staat om nog beter in te zetten op jeugdige verdachten en recidive te voorkomen. Het instrument past goed bij de persoonsgerichte aanpak.
- Het Salduz arrest (sinds 2010). De invoering van het Salduz-arrest brengt verschillende gevolgen met zich mee. Zo zijn agenten door de invoering van het Salduz arrest meer tijd kwijt bij het aanhouden van een minderjarige, en hebben zij ook minder tijd voor het verhoor.
- De landelijke invoering van ZSM. In Limburg is ZSM in 2012 van start gegaan, sinds 1 april 2013 is er ZSM-jeugd. Deze werkwijze heeft vooral invloed op de doorstroom in de keten, niet zozeer op de instroom van jeugdige verdachten in de strafrechtketen.

6.2 Lokaal beleid

Over het algemeen kan gesteld worden dat er in Limburg veel aandacht is voor de jeugd, jeugdoverlast en (de aanpak van) jeugdcriminaliteit.

Op lokaal gebied zijn er een aantal elementen en ontwikkelingen die een grote rol spelen bij de daling van jeugdcriminaliteit.

Het Veiligheidshuis in Limburg

Het veiligheidshuis is een samenwerkingsverband die partners in de strafrechtketen, de zorgketen, gemeentelijke partners en bestuur verbindt in de aanpak van complexe problematiek. Het doel van deze samenwerking is het terugdringen van overlast, huiselijk geweld en criminaliteit. In de periode 2006 tot 2008 zijn in Limburg zes Veiligheidshuizen opgericht, daarmee is Limburg de eerste provincie die een provinciaal dekkend systeem van Veiligheidshuizen heeft. In Limburg-Noord lag hier een kantoor van Justitie in de Buurt aan ten grondslag. In de Veiligheidshuizen wordt intensief samengewerkt en een sluitende, niet vrijblijvende persoonsgerichte aanpak staat centraal (Veiligheidshuis Midden-Limburg, 2009). Deze persoonsgerichte aanpak zie je goed terug in de gemeente Kerkrade, daar wordt aan deze manier van aanpakken veel waarde gehecht.

Vooraf binnen het thema jeugdcriminaliteit speelt het veiligheidshuis een belangrijke rol, er kan namelijk vroegtijdig worden ingegrepen en daarbij kan goede nazorg worden geboden. Het veiligheidshuis richt zich op de preventie (vroegsignalering) van jeugdcriminaliteit.

Zichtbare handhaving en situationele preventie in Limburg

Deze termen uit het landelijke veiligheidsprogramma 'Naar een veiliger samenleving' komen ook terug in Limburg. Er is sprake van toezicht op straat, meer streven naar veiligheid, jongerenwerk en gelegenheidsbeperkende maatregelen.

Zoals naar voren komt in de *broken windows* theorie is het van belang om als handhaving zichtbaar aanwezig te zijn. Op die manier wordt delinquent gedrag snel aangepakt of zelfs voorkomen. Bijvoorbeeld in de gemeente Landgraaf is hier in sterke mate sprake van, dit naar aanleiding van verschillende incidenten. De wijkagenten zijn aanwezig en jeugdigen weten waar ze aan toe zijn. De gelegenheid om criminaliteit te plegen wordt hiermee verminderd en de pakkans is vergroot. Het aanstellen van jongerenwerkers is ook een belangrijke maatregel. Zij zijn de schakel tussen de jeugd en de politie en proberen ervoor te zorgen dat de jongeren niet afglijden richting de criminaliteit.

Een andere manier om de gelegenheid tot crimineel gedrag te verkleinen is het richten op risico- en beschermingsfactoren. Een goed voorbeeld hiervan is het bieden van voorzieningen aan jeugdige. In Limburg wordt hier veel aandacht aan besteed, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, cultuur, sport en werkgelegenheid. Praktische voorbeelden zijn JOGG-gemeenten, Cruyff-courts, praktijkteams, BOS-projecten, en het sportproject (L)Earn Respect, Yes I will in de gemeente Heerlen.

Stadsvernieuwing in Limburgse gemeenten

Stedelijke herstructurering kan een oorzaak zijn voor een dalende overlast en criminaliteit. In verschillende gemeenten in Limburg wordt gewerkt aan vernieuwing, om verpaupering tegen te gaan, de leefomgeving (sociaal economische status) te verbeteren en om sociale cohesie te herstellen of te vergroten, een voorbeeld hiervan is de aankoop van panden in de gemeente Venlo. Deze inspanning vanuit lokaal beleid zijn niet direct gericht op het tegengaan van jeugdcriminaliteit maar heeft er wel een indirect effect op.

Regionale aanpak problematische jeugdgroepen

Problematische jeugdgroepen zorgen voor een groot aandeel in de jeugdcriminaliteit. Zodra deze groepen in beeld zijn en op een goede manier worden aangepakt kan dit zorgen voor een sterke daling in het aantal jeugdige verdachten. Ook in Limburg is er sprake geweest van problematische jeugdgroepen en hier wordt al sinds 2005 op ingezet. De problematische jeugdgroepen zijn aangepakt, met als resultaat; in 2014 zijn er geen criminele jeugdgroepen meer in Limburg (van 8 in 2010, naar 0 in 2014). Vooral de gemeente Landgraaf laat een goed voorbeeld zien hoe deze aanpak in de praktijk werkt. Een problematische jeugdgroep zorgde in deze gemeente voor veel overlast en criminaliteit, dit zorgde voor een verhoging van het urgentiegevoel om meer en beter samen te werken in de keten.

Effectieve interventies

Stichting Halt, de jeugdreclassering en de RvdK hebben in de periode voor 2010, en ook daarna, geïnvesteerd op effectieve interventies in het justitiële kader, met de nadruk op het voorkomen van recidive. Denk hierbij aan het Handboek Jeugdreclassering, de invoering van het LIJ en erkende gedragsinterventies (die door het LIJ alleen nog maar geadviseerd kunnen worden). Ook is er veel aandacht besteed aan de kwaliteit en de effectiviteit van de taakstraf. Deze is ontwikkeld van een 'confectiestraf' naar een 'straf op maat' en wordt altijd bewust en rekening houdend met de context ingezet (Raad voor de Kinderbescherming, 2011).

7. Analyse kwalitatieve data

In de gehouden interviews met de verschillende ketenpartners komen allerlei thema's met betrekking tot jeugdcriminaliteit en het proces hieromheen aan bod. Sommige thema's hebben een grote verklarende waarde, andere thema's zijn interessant en belangrijk als aanvullende kennis over het onderwerp en daarbij horende ontwikkelingen.

De data afkomstig van het kwalitatieve, empirische, onderzoek zal in dit hoofdstuk gekoppeld worden aan de theorie zoals gesteld in hoofdstuk twee, de cijfermatige daling en het landelijk/lokaal beleid, om te zien of deze thema's verklaringen kunnen bieden voor de daling van het aantal jeugdige verdachten in de strafrechtketen.

Wat van erg groot belang is bij de verklaringen uit de interviews, en wat zeker niet mag worden vergeten, is dat een deel van deze verklaringen ontstaan kunnen zijn door beeldvorming van de respondenten. De verklaringen die voortkomen uit de interviews zijn op basis van stellingen van respondenten, hun ervaringen en zijn dus vaak subjectief.

7.1 Daling herkend?

Uit de cijfers in hoofdstuk vier komt duidelijk naar voren dat er daadwerkelijk sprake is van een daling van het aantal jeugdige verdachten in Limburg. Nu is het echter de vraag of deze daling ook wordt waargenomen door de professionals in de praktijk. Is de cijfermatige daling reeds merkbaar in het werkveld?

Bijna alle respondenten gaven in de interviews aan de daling van het aantal jeugdige verdachten te herkennen. Zo is er een afname in het aantal Halt-zaken; *'voorheen hadden we 1600 jongeren voor alleen Limburg-Zuid op jaarbasis, nu 800 jongeren voor heel Limburg'*. Bij de Raad is een echt dalende instroom nog niet voelbaar omdat het wordt opgevangen met andere werkzaamheden, er is echter wel sprake van een daling en dat is merkbaar in het aantal trajectberaden. De instroom van zaken bij het OM is lager, *'er is een gestage daling, zodanig dat er in 2018 geen strafzaken meer zouden zijn'*. Ook is er een terugloop bij de politie, *'je merkt de dalende instroom doordat jeugdagenten ook tijd hebben om iets anders te doen'* en bij BJZ, zowel straf als civiel. De gemeenten reageren wisselend op de daling, de ene gemeente voelt wel degelijk minder overlast op straat en minder jeugdcriminaliteit, de andere geeft aan geen verandering te herkennen; *'apart dat er zo'n sterke daling is, voor ons gevoel is het hier niet zo'*.

7.2 Verklaringen

Ten eerste kan worden gesteld dat een veranderende bevolking in de zin van een daling van het aantal jeugdigen geen sterke verklaring vormt voor de daling van het aantal jeugdige verdachten. Het aantal jongeren in Limburg neemt wel af maar daarbij neemt het aandeel jeugdige verdachten in Limburg ten opzichte van de totale jeugdige bevolking in Limburg af van 5,9% in 2010 tot 3,7% in 2014. Afgezet tegen het totaal aantal jeugdigen in Limburg daalt het aantal jeugdige verdachten dus sterk.

Wat de mogelijk verklarende elementen zijn voor de sterke daling in Limburg wordt hieronder weergegeven.

Integrale samenwerking

Bijna alle respondenten noemen de ketensamenwerking tussen alle partners als mogelijke verklaring voor de daling van jeugdige verdachten. Een goede integrale samenwerking draagt immers bij aan vroeg, snel en effectief optreden. Er kan maatwerk worden geleverd, altijd in het belang van de jongeren. De basis van deze samenwerking ligt in elkaar kunnen vertrouwen en elkaar in positie willen brengen, goede onderlinge informatie-uitwisseling.

In Limburg is vooral gewerkt aan de brede keten, gericht op de risicojeugd. Een samenwerking tussen zowel veiligheids- als zorgpartners. De samenwerking op dit gebied is zeker verbeterd. Hierdoor is er een ommezwaai geweest van enkel straffen naar de jeugd ook iets bieden. Er is beter en meer structureel overleg tussen de partners, de lijnen zijn kort en de gemeente pakt waar nodig goed de regierol. Straf en zorg zijn steeds dichterbij elkaar gekomen, het Veiligheidshuis speelt hierbij een hele belangrijke rol.

Verschillende respondenten noemen het Veiligheidshuis een onmisbare schakel in de integrale samenwerking; *‘Soms heb je als gemeente bovenlokale partners nodig om iets aan te pakken, dat kan dan in samenwerking met het veiligheidshuis en de zorgpartners’.*

Volgens de respondent uit Landgraaf is de belangrijkste rol van het Veiligheidshuis verbinden, zorgen dat de partners aan tafel komen, gezamenlijke afspraken maken. In Kerkrade zit het Veiligheidshuis absoluut aan de voorkant, zodra er ook maar het idee is dat het fout gaat wordt er meteen gekeken wat gedaan kan worden, met alle partners bij elkaar. Het is een onmisbare schakel in het geheel, er wordt daar gekeken naar een totaal persoonsgebonden aanpak. *‘Dat is ook het belang van met elkaar aan tafel zitten, dan kom je samen tot de beste aanpak’.* Je moet wel goed informatie kunnen uitwisselen anders kom je niet tot een persoonsgebonden aanpak. *‘We zitten echt aan de voorkant om te voorkomen dat het escaleert, dat helpt echt’.*

Volgens respondenten van de politie was er met de komst van ZSM onvoldoende aansluiting tussen het Veiligheidshuis en de werkwijze van ZSM. Het Veiligheidshuis zat aan de voorkant, ZSM wilde juist snel afdoen. Dit heeft een tijd langs elkaar heen gewerkt.

Door deze samenwerking kan er meer aan de voorkant worden gedaan, zaken komen bijvoorbeeld eerder bij BJZ in beeld. De partners hebben zo meer integrale kennis over een jeugdige en kunnen preventief te werk gaan. Een goede, integrale, samenwerking draagt bij aan de lagere instroom van jeugdigen in de strafrechtketen. Deze daling heeft verschillende gevolgen (gehad) voor de keten, minder capaciteit, minder expertise, zoals ook blijkt uit de interviews.

“Het aanbod van zaken is dusdanig laag, dat rechtvaardigt eigenlijk niet dat je 7 dagen in de week van ’s ochtends vroeg tot ’s avonds laat aanwezig bent.”

“Gevolgen voor ons als organisatie, een afkalvend jeugdspecialisme. Als er minder zaken zijn heb je ook minder mensen nodig die zich daar mee bezig houden. Als je kijkt naar het aantal jeugdparquetsecretarissen, dan is dat op het moment toch wel echt tot een minimum beperkt.”

“We hebben er gewoon te weinig zaken voor, om een echte jeugdtafel standaard aanwezig te laten zijn. Het aantal zaken legitimeert niet om daar zoveel capaciteit neer te zetten. Dat is ook meteen het lastige want de zaak zelf vraagt wel de capaciteit. Of je er nou 3 of 30 hebt,

die 3 zaken vragen natuurlijk dezelfde expertise en aandacht. Je moet ze heel contextueel bekijken.”

De ketensamenwerking zoals deze in de verschillende gemeenten in Limburg loopt komt overeen met een goed werkende integrale samenwerking volgens Meijlaers en Boutellier (zie hoofdstuk twee). Er wordt samengewerkt door verschillende partners en er zijn vaak verschillende aspecten van de veiligheidsketen (proactie, preventie, repressie en nazorg) in het geding. Er is sprake van frequent overleg en directe communicatie. Dit draagt bij aan een goede samenwerking met uiteindelijk het voorkomen van criminaliteit tot gevolg.

In de verschillende gemeenten is deze integrale samenwerking op andere wijzen van start gegaan. In de gemeente Echt-Susteren verliep de samenwerking in 2010 ook al goed, er is in de onderzoeksperiode niet wezenlijk iets veranderd, de samenwerking is juist iets afgebouwd omdat het zo goed ging.

In de gemeente Landgraaf is men door grote problematiek omtrent een jeugdgroep in 2012 begonnen met een integrale samenwerking. Deze samenwerking bestond hiervoor nog niet op deze manier, toen was het altijd één op één, nooit integraal. Sinds 2012 wordt er goed samengewerkt, alle partners om de tafel, informatie delen en meteen afspraken maken wie wat doet. Er is veel openheid en transparantie. De partners hebben onderling contact met elkaar, en ook bijvoorbeeld de jeugdagenten met het jongerenwerk, zo is er het project 'jeugd op straat' waarin alle casuïstiek wordt besproken.

Ook in de gemeente Kerkrade is er sprake van een goede integrale samenwerking. De wijken hebben een hele belangrijke rol, die moet je samenbrengen in het beleid. Er moet een wisselwerking zijn tussen jongerenwerk, wijkagenten en ambtenaren die zich met beleid bezighouden. De samenwerking binnen de regio, maar ook in de provincie en over de grens is goed, korte lijnen en goede contacten.

Als men kijkt naar de strafrechtketen op zich, verderop in het proces van jeugdige verdachten, geven respondenten aan dat het niet allemaal even goed verloopt. Tussen de ketenpartners zijn er de laatste jaren veel schotten ontstaan, het is daardoor een stuk zakelijker, anoniemer en onzichtbaarder dan voorheen. Er is veel onduidelijkheid en weinig kennis van elkaars werkzaamheden, er is meer afstand ontstaan. Respondenten geven aan dat dit ontstaan is mede door de invoering van ZSM en het wegvallen van de overlegstructuren in de vorm van JCO's.

De schaalgrootte, als gevolg van reorganisaties, heeft bijgedragen aan deze (ervaren) afstand tussen de partners en het minder vertrouwd zijn met elkaar (dit is iets anders dan elkaar kennen). Iets wat hierbij een erg grote rol speelt is de beeldvorming die vervolgens ontstaat van elkaar als partner.

Men weet vaak niet van elkaar wat er speelt en er is vaak ook sprake van onduidelijkheid over elkaars werkwijzen en taken. Zijn bepaalde problemen die spelen echt het geval of denkt men dat van elkaar, simpelweg omdat men niet goed op hoogte is van elkaars situatie en de communicatie niet altijd vloeiend verloopt?

Minder contact, minder kennis en meer afstand kan zorgen voor een minder goed werkende keten en dus een minder effectieve samenwerking en aanpak.

Jeugdzorg

De grotere rol en de verbeterde samenwerking met zorgpartners wordt door een aantal respondenten als mogelijke verklaring genoemd.

Het aantal zorgmeldingen dat binnenkomt bij BJZ blijft stijgen, zoals blijkt uit zowel de cijfers van de politie als uit de cijfers van BJZ zelf. Er wordt tegenwoordig sneller een zorgmelding gedaan, er is sprake van een toenemende aandacht voor zorg. Volgens respondenten van de politie is hier ook veel in geïnvesteerd, de politie heeft een terugtrekkende beweging gemaakt, 'terug naar de kerntaak'. In plaats van zelf zorg te verlenen als politie zijnde, werd deze zorg doorverwezen naar BJZ en namen andere partners de preventietaak over. De bereidwilligheid om een zorgmelding te doen loopt steeds beter, daarbij is er sprake van een toegenomen inzicht. Op deze manier komen risicogeveallen eerder in beeld bij de zorgpartners. Een zorgmelding heeft een preventieve werking, het kan ervoor zorgen dat de jeugdige niet met politie in aanraking komt en buiten het strafrecht blijft.

Dit is een tendens die op meerdere vlakken zichtbaar is. De vraag die in paragraaf 4.6 wordt gesteld, of er sprake is van een verschuiving van straf naar zorg, kan deels bevestigend worden beantwoord. Vanuit BJZ wordt aangegeven dat er steeds meer gefocust wordt op het civiele stuk, jongeren uit het strafrecht houden en niet criminaliseren.

"Ik zie wel, zeker de raad is er heel erg mee bezig, dat ze heel erg gericht zijn op het civiele stuk, zowel bij leerplicht als bij straf, dat ze heel erg kijken naar wat is nou de meerwaarde van JR."

Ook vroegsignalering is iets dat door meerdere respondenten is aangehaald. In de theorie stelt criminoloog Henk Ferwerda dat kinderen uit de criminaliteit houden veel effectiever is dan ze uit de criminaliteit krijgen. De jongeren die echt criminaliteit plegen hebben vaak een strafrechtelijke aanpak nodig, maar de jongeren die daar omheen hangen kun je vaak nog met een preventieve aanpak beïnvloeden. Zo staat er bij jeugdgroepen altijd een nieuwe garde klaar, zodra de oudere jeugd een vriendin of werk krijgt, moet je proberen te doorbreken dat de jongere jeugd doorgroeit door er op tijd een interventie op te zetten. Dit komt overeen met de *age-crime curve* van Moffit, de meeste jeugdigen stromen op een bepaalde leeftijd uit als gevolg van *life events*.

Deze focus op preventie en vroegsignalering is er zeker in Limburg, waarin ook gezinnen en broertjes/zusjes betrokken worden bij de aanpak van een jeugdige die het verkeerde pad op is gegaan of dreigt te gaan. Het voorkomen van recidive en van nieuwe aanwas is van groot belang.

In Landgraaf zit men, al voordat er iets kan ontstaan, bij elkaar om te kijken hoe je een jongere en zijn/haar gezin kunt aanpakken en begeleiden, *'het besmettingsgevaar naar andere kinderen moet voorkomen worden'*.

Ook Kerkrade staat bekend om zijn preventieve aanpak; *'Ik vind het belangrijk dat je aan de voorkant zaken bespreekbaar maakt'*. *'Ik zweer erbij, preventie, problemen tackelen in het voorveld, dat is het hele verhaal'*.

Bezuinigingen

Door sommige respondenten worden de gevolgen van bezuinigingen bij verschillende ketenpartners aangehaald. Zo zijn er veel fusies geweest bij stichting Halt, met grotere

afstanden en gebieden en sluiting van kantoren (2014) tot gevolg. Bij iedere fusie was er sprake van een grote afname in het aantal zaken.

Ook de reorganisatie bij de politie, die op papier in 2013 is gestart, heeft volgens sommige respondenten een rol gespeeld bij de instroom van jeugdige verdachten. Door de reorganisatie is er volgens respondenten sprake van minder capaciteit waardoor men ook minder aanwezig kan zijn op straat en men verder van zaken af zit. De Raad geeft ook aan te kampen met zodanig grote afstanden, dat je geen feeling meer hebt met de regio, *'je kent je ketenpartners niet'*. Door bezuinigingen bij het OM bleef er nog maar weinig capaciteit voor de jeugdexpertise (op ZSM) over, hierdoor werd het bijna onmogelijk om alle jeugdzaken op een goede manier te verwerken.

Inzet politie

De inzet van de politie is een veelbesproken onderwerp door de respondenten. Politie-inzet in zowel positieve als minder positieve zin wordt als verklaring voor de daling van het aantal jeugdige verdachten aangehaald.

Veel politie-inzet: Volgens respondenten bij de politie is jeugd in Limburg altijd een speerpunt van beleid geweest, de aandacht is er altijd geweest. Jeugdagenten in Venlo geven aan dat zij volledig zijn vrijgemaakt voor jeugd. Er is altijd 100% gestuurd, in meerdere basisteams. De jeugd zelf weet dit ook, de agenten zijn zichtbaar dus ze laten crimineel gedrag uit hun hoofd. Jarenlang goed werk, goede preventie en een goede aanpak op jeugd is zinvol geweest, het heeft zijn vruchten afgeworpen. Door positief optreden is er een daling ingezet. Dit kan uitgevoerd worden door middel van *focused policing*, de verhoging van de pakkans door oriëntatie op *hotspots*, *hotgroups* en *hottimes*.

Landgraaf is hier een voorbeeld van, er is veel inzet van de politie, vooral gericht op de plekken waar overlast en criminaliteit plaatsvindt. Zij hebben een sterke focus op de jeugd en grijpen ook hard in waar nodig. In Landgraaf zijn de resultaten van deze inzet goed merkbaar.

Door middel van snelheid, maatwerk en consequent optreden kan het doel van het jeugdstrafrecht effectief worden gerealiseerd, namelijk het voorkomen dat het nog een keer gebeurt, het leermoment. Als je het daarbij tastbaar maakt, als het zwaarder wordt aangepakt heeft dat ook zijn resultaten. In verschillende gemeenten wordt gewerkt aan de hand van deze effectieve wijze.

Belangrijk hierbij zijn de (nieuwe) effectieve interventies en instrumenten ter voorkoming van recidive, zoals dit in de literatuur wordt beschreven (NJI, Baas, 2005). In de interviews komen deze effectieve interventies niet als zodanig terug, maar ze mogen niet vergeten worden bij de verklarende waarde van een effectieve aanpak van jeugdcriminaliteit.

In Kerkrade wordt jeugd als heel belangrijk gezien: *"Je moet consequent zijn, als je met de jeugd afspraken maakt moeten beide partijen zich aan de afspraken houden."*

Ook op snelheid wordt goed gelet, in de zin van de kalsbeeknormen. *"Er werd heel erg gestuurd op doorlooptijden, kalsbeeknormen waren prioriteit. Het heeft een pedagogisch effect als je snel straft"*.

In Landgraaf is bij de aanpak van de problematische jeugdgroep gekozen voor een harde aanpak. Deze aanpak is ook doorgedreund in de gemeente, de jeugd weet dat de aanpak

loopt. De politie zat er bovenop, lik-op-stuk, dat was de enige oplossing. Dit zorgde voor een afschrik-effect en je laat zo zien dat je niks meer accepteert. *'Je moet echt doorpakken en snel acteren, dan is het effect groter'*. Het enthousiasme voor jongeren om zicht te misdragen wordt ingeperkt. Je bent duidelijk, dat is ook fijn voor de burgers. De invloed van de aanpak is daarmee groter dan alleen op het specifieke incident dat je ermee wilt aanpakken.

"Herkenbaarheid, lik-op-stuk, duidelijkheid scheppen, transparantie in het verhaal bieden, samenwerking met lokale partners, maatwerk.."

Deze werkwijze sluit aan bij de *economics of crime* theorie, die stelt dat een krachtige rechtshandhaving een afschrikkend effect heeft op potentiële daders waardoor criminaliteitscijfers dalen. Een zichtbare politie op straat en een hoge zekerheid om gepakt te worden kunnen criminaliteit voorkomen.

Verminderde politie-inzet: Over minder (goede) politie-inzet is feitelijk en cijfermatig niets te zeggen, in de interviews wordt hier wel over gesproken. Vanuit de verschillende respondenten/ketenpartners heersen hier verschillende meningen over. Dit zijn visies zoals andere partners dan de politie zelf hebben ontwikkeld. Het is dus gebaseerd op beeldvorming en subjectiviteit, niet direct op feitelijkheden.

De politie heeft de laatste jaren steeds meer te maken gekregen met administratief werk. Hierdoor blijft er minder tijd over om op straat te zijn, zo stellen jeugdagenten. Daarnaast zorgt de vele administratie soms voor andere afdoeningen, zoals een boete of reprimande in plaats van een PV. Door de reorganisatie (start op papier 2013) is er een tijd een andere focus geweest, minder aandacht voor jeugd en met name de cijfers, er waren andere prioriteiten, zo wordt gezegd. Jeugdagenten stellen dat ze de laatste tijd meer bezig zijn met opsporing en minder met preventie door actief aanwezig te zijn in de wijk.

De politie richt zich ook niet meer op bepaalde vormen van preventie, zoals voorlichting en speciale lessen op scholen (bijvoorbeeld het project 'doe effe normaal'), wat zorgt voor minder contactmomenten met en kennis over de jeugd.

"Politie zegt misschien liever: 'loop maar door jongens', dan dat ze al dat gedoe in moeten, er worden minder PV's opgemaakt. Agenten kunnen denken: het is me teveel werk, laat maar zitten."

"Wijkagenten zijn minder actief in de buurt en maken minder snel een PV op. Er is minder capaciteit bij de politie en de prioriteit wordt verlegd."

"Niet alles wordt gerapporteerd denk ik, de politie zal ook corrigerend optreden. Je moet een balans vinden in wel of niet oppakken, soms is het beter niet op te pakken zodat een maatschappelijk werker met hem aan de slag kan gaan."

"Ik heb ook het gevoel dat door prioritering en door capaciteit minder wordt geïnvesteerd, en dat daardoor wellicht de problematiek die er wel is niet boven water komt."

Ook de invoering van het Salduz-arrest in 2010 is volgens sommige respondenten in negatieve zin van invloed geweest op het politiewerk en heeft bijgedragen aan de dalende instroom. Door Salduz hebben agenten minder tijd voor het verhoor en missen ze tijd voor het sociale praatje wat voorheen nog wel eens nuttige informatie opleverde. Daarnaast

komt, doordat er altijd een raadsman of ouder bij het verhoor aanwezig is, niet altijd alle informatie naar boven. Er wordt door respondenten gesteld dat agenten door alle administratieve rompslomp eerder voor een andere afhandeling hebben gekozen dan dat ze jeugdigen registreren in het politiesysteem. Of dit in de praktijk ook gebeurt is niet onderzocht en niet hard te maken aan de hand van cijfers.

Deze verminderde aandacht, veranderde prioritering en afnemende signalering heeft er volgens respondenten voor gezorgd dat er minder jeugdigen in beeld komen bij de politie en dus in de strafrechtketen. Dit zijn echter ervaringen van respondenten, in werkelijkheid heeft er in de onderzoeksperiode bij de politie geen verandering in beleid of prioritering plaatsgevonden.

Vrijtijdsbesteding/veranderende jeugd

Een verklaring die losstaat van de werking van de strafrechtketen en de partners zelf, maar wel heel vaak wordt aangehaald in de interviews is de ontwikkeling van de jeugd en de maatschappij. Hier hebben zich de laatste jaren grote veranderingen in voor gedaan.

De jeugd zit tegenwoordig meer binnen, zo wordt gesteld. Ze zijn minder op straat, er gebeurt meer via *social media*. Jeugd besteedt veel tijd aan internet en tv. Er is een verschuiving gaande naar de cyberkant, van *offline* naar *online*.

Voor de jongerenwerker wordt het moeilijker omdat de jeugd minder op straat te vinden is, ze komen zo veel minder over de jeugd te weten. Volgens de respondent uit Echt-Susteren moet de jongerenwerker met de tijd mee, bijvoorbeeld via *social media*.

Dit komt overeen met verschillend onderzoek naar vrijtijdsbesteding zoals dit in hoofdstuk twee is aangehaald. De vrije tijd is de laatste jaren geïndividualiseerd, jongeren brengen hun vrije tijd meer individueel door, minder in groepen. Aangezien jeugdcriminaliteit wordt gekenmerkt door groepsriminaliteit is het mogelijk dat er, door minder groepsvorming, minder jeugdcriminaliteit plaatsvindt. Doordat de jongeren in mindere mate fysiek op straat aanwezig zijn worden ze minder goed vindbaar voor politie en andere partners.

Daarnaast opereren jongeren meer in netwerkverband en zijn ze veel mobieler. Het gaat allemaal snel en vluchtig, waardoor het voor de politie steeds moeilijker wordt. De klassieke hanggroep die op een vaste plek, vast tijdstip bij elkaar komt is er niet echt meer. De echte hotspots blijven wel bestaan maar daar omheen is het hangen op straat nu minder. De overlast hiervan is daardoor echt gedaald, jeugd houdt zich met andere dingen bezig. Het gaat meer ondergronds. Doordat de echte hang- en verveelmomenten er niet meer zijn kun je als instanties ook niet meer vroegtijdig ingrijpen, de jongeren komen pas in beeld als zij een strafbaar feit hebben gepleegd. De stijgende lijn van overlast naar criminaliteit is weg. Daarbij willen de jongeren geen contact meer met politie, ze willen onzichtbaar zijn.

In Landgraaf wordt echter niet geloofd in een veranderende jeugd: *'Onze jeugd is nog net zoveel op straat als 3 jaar geleden, daar zijn absoluut geen ontwikkelingen in gaande'*.

Door respondenten van het OM wordt daarnaast gesteld dat zij een verandering in proceshouding zien, jongeren beroepen zich steeds vaker op hun zwijgrecht waardoor het minder vaak tot een echte zaak komt. Als laatste verklaring die te maken heeft met de

veranderende jeugd stellen zij dat jongeren tegenwoordig steeds welvarender zijn, ze hebben meer te verliezen. De stap naar het plegen van criminaliteit wordt hierdoor groter.

Zichtbare handhaving en situationele preventie

Volgens de *broken windows* theorie is zichtbare aanwezigheid/handhaving van politie of andersoortig toezicht erg belangrijk. Dit kan namelijk preventief werken, het is de 'externe belemmering' die de gelegenheid tot criminaliteit weghaalt. Ook in Limburg ziet men hier de effectiviteit van in. In veel gebieden wordt hier dan ook goed op ingezet.

Jezelf laten zien is heel belangrijk, kennen en gekend worden. Jeugdagenten in Venlo zijn (voor de tijd dat ze op straat zijn) zichtbaar aanwezig op straat, jeugd weet dat de pakkans hierdoor groot is, ze laten crimineel gedrag uit hun hoofd. *'Lijfelijke aanwezigheid en betrokkenheid is een buitengewoon belangrijk element'*.

In Kerkrade lopen burgers in de wijk rond die herkenbaar zijn, zij zijn het aanspreekpunt voor mensen. Ook dit heeft een bepaalde preventieve werking, men heeft het gevoel dat er wordt opgelet in de wijk.

Ook in Landgraaf wordt een heel duidelijk en zichtbaar signaal afgegeven, alle kleine vormen van overlast worden direct aangepakt, er wordt niets meer getolereerd. De politie is altijd aanwezig op straat, vooral op de plaatsen waar de jongeren zich ophouden, er is een focus op de *hotspots* en *hotgroups*. Op deze manier wordt ook de gelegenheid tot het plegen van criminaliteit beperkt.

Een belangrijke schakel in situationele preventie zijn het jongerenwerk en straatcoaches. Zij hebben contact met de jongeren en weten wat er op straat speelt. Ze fungeren als het ware als toezichthouders. Daarbij beperken ze de gelegenheid tot het plegen van criminaliteit door alternatieven te bieden, bijvoorbeeld op het gebied van cultuur of sport.

In Venlo is er altijd jongerenwerk geweest, ook in Echt-Susteren is dit het geval maar het is wel minder dan voorheen.

In Landgraaf is het jongerenwerk nog volop aanwezig en bezig, ze maken afspraken met de jeugd.

In Kerkrade wordt niet bezuinigd op jongerenwerk, dat is namelijk erg belangrijk. Het werkt nog steeds goed; *'Het voorliggend veld is heel belangrijk, als je daar zaken kunt tackelen dan voorkom je heel veel'*.

Om jongeren op het rechte pad te houden of te krijgen zul je in moeten spelen op de verschillende risico- en beschermingsfactoren. Het bieden van alternatieven en goede voorzieningen is hierbij erg belangrijk, zorgen dat de gelegenheid zo klein mogelijk is.

In Landgraaf wordt er geïnvesteerd in de jeugd, er worden bijvoorbeeld jeugd ontmoetingsplekken geregeld. Ook moeten er uitdagingen worden geboden aan de jeugd, anders trekken zij weg naar het westen. In Kerkrade is er het besef dat je uitzicht moet kunnen bieden voor de jeugd, uitkomsten, denken aan de toekomst. De jeugd moet zich gehoord voelen. Goede scholing, werk creëren, gebruik maken van de omgeving, mooie leisure, mooi vertoeven, maak je merk sterk.

Het is volgens een aantal respondenten van belang veel te doen aan voorzieningen van jongeren, aan de cultuurkant, aan de sportkant, je hebt allerlei terreinen. Je moet investeren in de jeugd, geloven in de toekomst, dat moet je uitstralen, activeer de jongeren en geef ze een kans. Het is een wisselwerking, je openstellen, dingen uit handen geven, ook aan

jongeren, betrek ze bij de samenleving. *'Ik hecht veel waarde aan het toekomstbeeld van de jeugd'. 'Ik denk ook dat de meesten wel inzien dat je moet investeren in de jeugd anders hebben we de problemen van de toekomst nu al geschapen'*, aldus een respondent uit Kerkrade. Er worden bijvoorbeeld jeugdlintjes uitgereikt aan jongeren die iets goeds hebben gedaan. Goed gedrag moet worden gestimuleerd. *'Het leven is gebaseerd op life events, op alles wat je meegemaakt hebt'*. Zijn dit positieve factoren, dan zal de kans dat je crimineel gedrag vertoont kleiner zijn. De bovenstaande uitspraken passen goed bij de theorie over *desistance from crime* en het inzetten op beschermingsfactoren.

In Kerkrade wordt veel aandacht besteed aan sportverenigingen, JOGG op scholen, scoutingverenigingen, onderwijs, extra aandacht voor jongeren met een achterstand. *'Zorg ervoor dat de probleemjongeren in contact komen met jongeren die anders in het leven staan, ze moeten meekrijgen hoe leuk het kan zijn. Die ontwikkeling en verandering is zo belangrijk'*.

Met situationele preventie wordt de mogelijkheid tot het plegen van criminaliteit zo klein mogelijk gemaakt, *target hardening*. Jeugdcriminaliteit is veelal gelegenheidscriminaliteit, die gelegenheid moet worden weggenomen. Dit wordt ook in Limburg toegepast, namelijk aan de hand van het verbeteren van de straatverlichting in de openbare ruimte en bijvoorbeeld door het beplanten van bepaalde plekken. Deze elementen dragen ook bij aan preventie.

De respondenten geven allemaal aan dat er geen sprake is van technopreventie in de zin van camera's en mosquito's. Zij stellen dat dit zware middelen zijn die niet zomaar worden ingezet. Daarbij is het gebruik van camerabewaking vaak niets anders dan *'bulldozeren'*, het probleem wordt verplaatst en dan heb je het helemaal niet meer in de hand.

Van deze vormen van preventie wordt men in bepaalde gemeenten steeds alerter en bewuster. De preventie wordt steeds meer integraal, ook deze elementen worden erbij betrokken. *'Samen met politie, bewoners en woningbouwverenigingen kijken hoe we het veiliger kunnen maken'*. Veiligheidsgevoel en leefbaarheid zijn toch belangrijke aspecten.

Stedelijke vernieuwing

Veel gebieden in Limburg worden gekenmerkt door vergrijzing, ontgroening, hoge werkloosheid en leegstand. Verpauperde en leegstaande woningen en winkels zijn soorten *broken windows*, deze kunnen zorgen voor alleen maar meer verloedering en bijvoorbeeld overlast. Hier wordt door verschillende gemeenten goed op ingezet.

Bijvoorbeeld in Landgraaf, daar moet de woningmarkt veranderen, de leegstand moet worden tegengegaan. Er is sprake van een grote aanpak van volkshuisvesting. Een respondent uit Kerkrade verwoordde precies wat hier het doel van is: *'je moet zorgen dat je verpauperingselementen tegen gaat'*. Daarom wordt ook in Kerkrade de gehele binnenstad verbouwd en gerenoveerd. Mooie pleinen en straten roepen een collectief gevoel op, men zal dit minder snel vernielen en er zullen minder snel jongeren rondhangen en criminaliteit plegen.

Daarnaast worden veel huizen afgebroken, soms komt er niets voor terug om ruimte te creëren. Een aantal huizen wordt wel opnieuw opgebouwd maar dan wel zodanig dat er allerlei sociale klassen in komen te wonen, niet slecht bepaalde groepen mensen. Dit kan zorgen voor een hogere SES in wijken. *'We proberen de omgeving en de natuur mooi in te richten, het toerisme moet weer omhoog'*, aldus een respondent uit Kerkrade.

Start ZSM

Volgens verschillende respondenten heeft de invoering van ZSM mogelijk bijgedragen aan de daling van het aantal jeugdige verdachten. Zo stellen sommige respondenten dat er in de eerste fase van ZSM geen jeugdexpertise aanwezig was door een lage capaciteit, en dat jeugdzaken werden afgedaan door een 'volwassen-officier'. Feit is dat van 1 april 2013 tot 1 april 2014 de RvdK, BJZ en OM dagelijks met jeugdexperts aanwezig is geweest op ZSM.

Een ander element van ZSM dat volgens sommige respondenten meespeelt is dat er op ZSM heel snel beslissingen moeten worden genomen en afdoeningen worden bepaald (door weinig tijd), dit is echter niet altijd het beste voor jeugdigen, en soms werden hierdoor niet de beste afdoeningen gekozen. Daarnaast was er weinig persoonlijk contact, er ontstonden schotten tussen de ketenpartners, veel anonimiteit. Hierdoor werd overleg moeilijker en was men niet goed op de hoogte van wat er speelde rondom een jeugdige, aldus respondenten.

“ZSM heeft zeer waarschijnlijk meegeholpen aan de daling van het aantal zaken. In het begin raakten zaken uit het zicht. Daarbij zijn zaken ook niet gemeld.”

“De invoering van ZSM heeft niet aan de warme communicatie bijgedragen. Er zit te weinig jeugdexpertise en er wordt te technisch naar een verhaal gekeken. Het is heel zaakgericht. De jeugd kreeg niet de aandacht die het nodig had.”

“De gedachte achter ZSM is doorpakken, lik-op-stuk, alles van de plank. Maar je moet oppassen dat je daardoor de persoonsgebonden aanpak niet frustreert. Zij moeten wel ook informatie delen met de andere partners. Zorg voor een goede informatiestroom, wissel vice versa uit.”

Aanpak problematische jeugdgroepen

De aanpak van problematische jeugdgroepen is een landelijk thema. Iedere gemeente heeft echter zijn eigen problematiek. De criminele jeugdgroepen hebben in Limburg prioriteit. Vanuit de politie is een sterke aanpak op de groepen ingezet. In 2010 is er in Echt-Susteren een overlastgevende groep aangepakt, sindsdien is het daar rustig qua jeugd.

Ook in Landgraaf speelden zware problemen rondom een grote jeugdgroep. In 2012 is daar een stevige aanpak opgezet en sindsdien is het rustig.

De aanpak van deze problematische jeugdgroepen wordt door verschillende respondenten als een verklaring genoemd voor de daling van het aantal jeugdige verdachten. In 2014 zijn er namelijk helemaal geen criminele jeugdgroepen meer in Limburg. Er is zodanig op ingezet dat er van de in 2010 107 hinderlijke groepen nog 39 over zijn, van de 18 overlastgevende groepen nog 16 en dat 8 criminele jeugdgroepen uit 2010 allemaal zijn aangepakt en opgelost.

Schoolverzuim

Uit onderzoek blijkt dat voortijdig schooluitval een risicofactor is voor jeugdcriminaliteit. Schoolverzuim is altijd complex, er zit altijd iets achter. Hoe langer het duurt hoe groter de problemen worden. Scholen zijn vaak een goede vindplaats van probleemgedrag, daarbij zien scholen veel en kunnen zij vroegtijdig ingrijpen bij risicojeugd. Op deze manier kunnen scholen bijdragen aan een preventieve aanpak en vroegsignalering.

Hier wordt door de keten in Limburg goed op ingespeeld. De intensiviteit van de straf en de investering naar de leerplichtambtenaar heeft meer opgeleverd. De aandacht voor schoolverlaters en spijbelen wordt steeds meer. Er zijn verschillende overlegstructuren waar ook scholen bij betrokken zijn zoals het Leerplicht Casusoverleg (LPCO) en het pre-LPCO. Het pre-LPCO is vooral bedoeld om jongeren uit de strafrechtketen te houden en om te zien of er civiel iets gedaan kan worden, bijv. vanuit de gemeente. Als er dan toch wordt besloten PV op te maken komt het in het LPCO. Ook in Kerkrade zit men vaak met scholen in gesprek, partners kunnen elkaar altijd bellen.

Toch geven respondenten aan dat schoolverzuimzaken vaak te laat, aan het einde van het schooljaar, binnenkomen. De problemen zijn dan vaak al ver opgestapeld, dan kun je er niet veel meer mee. Juist de preventieve aanpak is zo belangrijk bij schoolverzuim.

“De laatste twee jaar minder instroom vanuit het LPCO door een lage capaciteit bij de leerplicht, ze hebben een enorme achterstand weg te werken. Zaken komen veel te laat binnen. Bij schoolverzuim liggen altijd zorgen, wanneer termijnen verstrijken wordt het steeds moeilijker om nog iets op de rails te krijgen.”

Registratie-effect

Overlast en criminaliteit worden beiden op een bepaalde manier gedefinieerd en geregistreerd. De definitie van criminaliteit is vrij helder, de definitie van overlast echter is afhankelijk van verschillende factoren. Overlast kan per gebied, per groepering en per periode verschillen. Op die manier kan er sprake zijn van een registratie-effect, wat een rol kan spelen bij de daling van het aantal jeugdige verdachten. Ook in Limburg is sprake van verschil in de manier waarop men overlast definieert. Volgens respondenten worden in Noord- en Midden-Limburg door inwoners gedragingen sneller als overlast ervaren en melden zij dit ook meer. In Zuid-Limburg is men wellicht iets meer gewend en wordt gedrag minder snel als overlast aangeduid en dus minder gemeld. Dit kan een gevolg hebben voor de geregistreerde jeugdcriminaliteit en de ontwikkeling hiervan.

Uit een interview met de burgemeester en medewerker openbare orde en veiligheid blijkt dat er in Echt-Susteren sprake is van een verschil in definiëring tussen personen. De bewoners zien bepaalde gedragingen als overlast maar politie of jongerenwerk vindt het wel meevallen. Zij doen er dus vervolgens niks aan. Echter het feit dat de bewoners het wel als overlast zien is volgens de respondent uit de gemeente belangrijk genoeg. De lat wordt door politie en jongerenwerk vrij hoog gelegd, hoger dan de burgers. Hierdoor neemt de meldingsbereidheid ook af, men denkt: ‘er gebeurt toch niets met mijn melding’. Daarbij is er sprake van een normenvervaging in de maatschappij, men bemoeit zich minder met elkaar en melden dan ook minder, *“je zal wel gek zijn als je er iets van zegt”*. In Landgraaf wordt een zelfde ontwikkeling aangehaald: *“Ouderen en jongeren begrijpen elkaar niet meer en men communiceert niet met elkaar.”*

In Landgraaf wordt ook nog steeds snel gemeld, de lat wordt door de burgers erg laag gelegd, iets is al erg snel overlast. Maar vervolgens hoor je: *‘ze doen niks met mijn melding’*. De echte klagers krijgen dan te horen dat de jeugd ook recht heeft om op straat te zijn, als de melding ‘onterecht’ is. Het melden is dan ook beduidend minder geworden.

‘Mensen moeten accepteren dat er een tolerantiegrens is. Er wordt vrij snel geklaagd en dingen worden snel als overlast gezien. Men moet elkaar aanspreken op bepaalde dingen, een beetje meebewegen’, aldus de respondent uit Kerkrade.

“Het lijkt wel of men minder tolerant geworden is ten opzichte van jeugd. Vaak hoor je: melden heeft geen zin want ze doen toch niks. Mensen zijn heel makkelijk negatief, dus is het belangrijk om vooral aandacht te blijven besteden aan de positieve zaken.”

Uit deze interviews blijkt er in toenemende mate aandacht te zijn voor overlast en dat het begrip overlast is opgerekt. Mensen zijn minder tolerant en vinden gedragingen van jongeren al snel overlastgevend, waardoor er snel geklaagd wordt. Hier gaat veel aandacht naar uit, omdat het ook kan zorgen voor onveiligheidsgevoelens onder de inwoners.

Daarnaast komt uit verschillende interviews met gemeenten naar voren dat de sociale cohesie af is genomen, er is sprake van een normenvervaging. Dit moet volgens de respondenten weer verbeterd worden, het is belangrijk om mensen met elkaar in gesprek te laten komen. Ook uit de theorie in hoofdstuk twee blijkt dat een verminderde sociale cohesie een risicofactor is voor criminaliteit. Het is dus goed dat hier in verschillende gemeente aandacht aan wordt besteed.

Verklaringen voor de daling volgens verschillende gemeenten:

In Landgraaf stelt men dat de daling klopt, dat heeft te maken met de *awareness* bij alle partners; *‘we moeten het nu anders doen want de reguliere aanpak functioneert niet, door meer verbinding te zoeken met elkaar levert die awareness resultaat op’*. De dalende instroom is het resultaat van een goede samenwerking en acties van alle partners.

In Kerkrade is sprake van een middenweg. Er wordt gesteld dat je de daling moet zien als een stuk besef. *Er is van oorsprong een redelijk zwakke sociale structuur, veel werkloosheid, met z’n allen moet je dan een soort besef ontwikkelen dat het ook beter kan. Het is een stuk mentaliteit, onderkenning van de mogelijkheden die je hebt en dat je het samen moet oppakken. Alles heeft te maken met attitude, meer dan beleid alleen. Als je uitstraalt dat je over dingen nadenkt, dat je mensen erbij betreft, dat je makkelijk benaderbaar bent, dan voelen en zien mensen dat. Dan zullen ze jou ook anders benaderen.*

In Echt-Susteren wordt gesteld dat de daling van de jeugdcriminaliteit overkomen is en komt door maatschappelijke ontwikkelingen, veranderde jeugd, jongeren zijn minder op straat. Dit terwijl de jeugdzorg en de mensen van het jongerenwerk zijn blijven hangen in de oude manier. Men heeft nog niet de oren en ogen voor de nieuwe manieren. Er gebeuren nu hele andere dingen, ze zien het gewoon echt niet. De jeugd is veranderd, de criminaliteit is veranderd, de maatschappij is veranderd. *‘Het is een fabel dat wij als keten veel beter en preventiever zijn gaan samenwerken’*. Het is vanzelf gegaan. Het is meer de algemene ontwikkeling van de doelgroep die hiertoe geleid heeft. De aanpak is er altijd al zo geweest, ook de overleggen. *‘Het is geen succes van beleid, dat zou heel mooi zijn’*.

8. Conclusie en aanbevelingen

8.1 Aannemelijke verklaringen

Uit de verschillende onderzoeksmethoden, literatuurstudie en de open interviews zijn verschillende verklaringen voor de daling van het aantal jeugdige verdachten naar voren gekomen. In voorgaande hoofdstukken zijn deze verklaringen en bevindingen weergegeven en gekoppeld aan criminologische theorie.

In dit hoofdstuk zullen de verklaringen die aannemelijk zijn voor de daling in Limburg worden weergegeven. Hierbij zal een onderverdeling worden gemaakt tussen verklaringen voor een overkomen daling en een daling door inspanning en beleid.

8.1.1 Daling door inspanning en beleid

De daling van het aantal jeugdige verdachten in Limburg kan deels verklaard worden door individuele en collectieve reacties op criminaliteit, bijvoorbeeld specifieke interventies en beleid.

Volgens de respondenten is een positieve politie-inzet een zeer aannemelijke verklaring voor de daling. Door veel aandacht aan jeugd te besteden en de focus op jeugdcriminaliteit (*focused policing*) gericht te hebben is er met positief politieoptreden een daling ingezet.

Bij deze gerichte politie-inzet hoort een effectieve aanpak van jeugdcriminaliteit. Het verhogen van de pakkans door focus op *hotspots* en *hotgroups*, en vervolgens consequent en hard aanpakken. Lik-op-stuk en een krachtige rechtshandhaving zorgen voor een afschrikkend effect op de potentiële dader, zo stelt de *Economics of crime* theorie. In verschillende gemeenten in Limburg wordt op deze manier ingezet op jeugdcriminaliteit. Een effectieve aanpak komt ook tot stand door effectieve interventies en instrumenten, gericht op het voorkomen van recidive. Hier wordt in de interviews niet als zodanig over gesproken, maar hier is wel sprake van in de Limburgse aanpak. Deze effectieve interventies mogen als verklarend element voor de daling niet over het hoofd worden gezien.

De daling kan ook verklaard worden door zichtbare handhaving en situationele preventie. Zichtbaarheid is heel belangrijk, zoals blijkt uit de *broken windows* theorie, zowel van formele (politie) als informele (burgers uit de wijk) toezichthouders. In Limburg wordt hier goed op ingespeeld. De jeugd weet dat op hen wordt gelet, dit heeft een preventieve werking. Hierbij speelt kennen en gekend worden ook een grote rol, een hoge sociale cohesie kan als beschermingsfactor werken.

Situationele preventie komt tot stand door bijvoorbeeld gelegenheidsbeperkende maatregelen. Het beperken van gelegenheid door preventieve maatregelen zoals toezicht maar ook verlichting en beplanting van de omgeving (*target hardening*). In verschillende gemeenten wordt hier aan gewerkt om overlast en criminaliteit te voorkomen. Van technopreventie door middel van camera's en mosquito's is geen sprake in de gemeenten waarmee is gesproken.

Zoals uit de Integrale Veiligheidsmonitor blijkt is er in Limburg sprake van een bovengemiddelde mate van techno- en sociopreventie. Jeugdcriminaliteit is voornamelijk gelegenheidscriminaliteit. Door middel van deze preventieve maatregelen wordt de gelegenheid verkleind. Deze hoge mate van preventie in Limburg kan als mogelijke verklaring werken voor de dalende instroom.

Daarnaast is het hebben van aandacht voor voorzieningen, risico- en beschermingsfactoren en vrijetijdsbesteding een vorm van situationele preventie. Door het bieden van kansen en voorzieningen (cultuur, sport, werk, school) wordt de gelegenheid tot het plegen van criminaliteit verkleind, hoe meer stabiele bindingen met de maatschappij, hoe kleiner de kans op criminaliteit. Jongerenwerk is hierbij een belangrijke schakel. Contact met jeugd zorgt voor meer informatie over de situatie, eventuele hulp kan vroegtijdig worden geboden. In Limburg is jongerenwerk erg belangrijk, ook wordt aan sportclubs, werkgelegenheid en goede scholing veel aandacht besteed.

De ketensamenwerking is een element met een sterk verklarende waarde voor de daling. Zodra de keten vroegtijdig en effectief ingrijpt kan erger worden voorkomen, preventie door middel van ingrijpen aan de voorkant is de sleutel. Dit kan door middel van de koppeling tussen veiligheids- en zorgpartners. Fysieke samenwerking door middel van frequent overleg en directe en open communicatie zijn hierbij van groot belang. Het Veiligheidshuis speelt hierin een belangrijke rol. Ook de samenwerking met scholen is hierbij van belang. Voornamelijk vroegsignalering en het aanpakken van risicojongeren hebben een verklarende werking. Deze verklaring komt ook terug in de cijfers, waarin een sterke stijging van het aantal zorgmeldingen bij BJZ in 2010-2014 zichtbaar is. Er is een verschuiving gaande van straf naar zorg, deze wordt voornamelijk opgemerkt bij BJZ en de RvdK waarin er meer gericht wordt op het civiele stuk dan op jeugdreclassering. Ook hierdoor komen er minder jeugdigen in het strafrecht terecht.

De aanpak van problematische jeugdgroepen heeft gezorgd voor een sterke afname van het aantal groepen in Limburg. Het oplossen van jeugdgroepen zorgt voor een snelle daling in het aantal jeugdigen verdachten en de problematiek rondom jeugdigen. Wanneer jeugdigen niet meer in groepen optrekken is de kans op criminaliteit kleiner, zo wordt ook onderstreept in de theorie omtrent groepsdynamische processen.

Dat alle criminele jeugdgroepen zijn aangepakt wil niet zeggen dat deze jeugdigen geen criminaliteit meer plegen en dat dus de aanpak kan worden gestopt en de aandacht kan worden verslapt.

8.1.2 Overkomen daling

Het is aannemelijk dat de daling in Limburg ook deels is ontstaan door autonome ontwikkelingen die niet terug te voeren zijn op beleid. De daling is in dit geval overkomen.

Een verklaring die hier, volgens de respondenten, op wijst is bijvoorbeeld bezuinigingen. Met als gevolg hiervan minder capaciteit (OM), sluiting van kantoren (Stichting Halt) en langere afstanden (RvdK) die zorgen voor meer anonimiteit. Het is simpelweg minder goed mogelijk om volledig in te zetten op jeugdcriminaliteit.

Volgens verschillende respondenten is de daling te verklaren door een verminderde aandacht voor jeugd en een andere focus en prioriteit binnen de politie. Dit kan zijn ontstaan bijvoorbeeld door reorganisatie en een veranderende werkwijze en beleid. Door veel administratie zou niet alles worden geregistreerd en zouden er andere afdoeningen gekozen worden. Door een andere focus en prioriteit zou de politie minder op straat zijn en door het teruggaan naar de kerntaak zijn er minder (preventieve) contactmomenten met de jeugd. Ook hier moet bij vermeld worden dat dit beelden zijn die zijn ontstaan bij andere ketenpartners, vanuit de politie is aangegeven dat het beleid en de prioritering niet zijn veranderd, jeugd heeft altijd alle aandacht gekregen.

Door minder of anders registreren door de politie kan een registratie-effect ontstaan, bijvoorbeeld in Limburg in het geval van overlast. Overlast is een subjectief begrip en wordt vaak anders gedefinieerd. In het ene gebied wordt iets gezien als slechts een afwijkende gedraging, in het andere gebied is het overlast en in weer een ander deel is het al criminaliteit. Dit wordt ook op verschillende manieren opgenomen in de politiestructuren. Door verschil in visie tussen burgers en instanties (wat voor burgers overlast is, is voor politie nog niets om direct aandacht aan te besteden) kan het vertrouwen in de overheid verminderen, met als gevolg dat men minder meldt. Minder meldingen betekent minder registraties.

Doordat de jeugd de laatste jaren een andere vrijetijdsbesteding heeft ontwikkeld, meer binnenhuis en meer internetgebruik, is de jeugd minder op straat aanwezig en begeeft zich minder in groepen. Minder op straat zorgt voor minder gelegenheid, mogelijkheden en *triggers* om criminaliteit te plegen. Aangezien jeugdcriminaliteit veelal gelegenheidscriminaliteit is kan dit een verklarende waarde hebben voor de daling. Daarbij is jeugdcriminaliteit vaak groepscriminaliteit, zodra jongeren minder in groepen optrekken daalt de kans op jeugdcriminaliteit.

In veel gemeenten in Limburg is men bezig met stedelijke vernieuwing. Deze inzet is in eerste instantie niet gericht op een daling van de jeugdcriminaliteit maar heeft hier wel een indirect effect op, bijvoorbeeld door minder leegstand, tegengaan van fysieke verloedering en het verhogen van de sociaaleconomische status en sociale cohesie.

8.2 Antwoord op de onderzoeksvraag

Aan de hand van de aannemelijke verklaringen die hierboven zijn beschreven is het mogelijk een antwoord op de onderzoeksvraag te formuleren.

“Wat zijn de mogelijke verklaringen en/of achtergronden van de daling van het aantal jeugdige verdachten in Limburg in de periode 2010-2014?”

Ten eerste is in dit onderzoek aan de hand van cijfermateriaal bevestigd dat er daadwerkelijk sprake is van een daling van het aantal jeugdige verdachten. Bij alle ketenpartners is een daling in de instroom zichtbaar. Deze daling wordt ook door professionals uit het werkveld herkend. Bijna alle respondenten geven aan een dalende instroom in de strafrechtketen op te merken.

Deze daling is enerzijds verklaarbaar aan de hand van maatschappelijk ontwikkelingen die zich in de afgelopen jaren hebben voorgedaan. Hierbij moet gedacht worden aan:

- Een veranderende jeugd en vrijetijdsbesteding
- Bezuinigingen in de strafrechtketen
- Stedelijke vernieuwing
- Registratie-effecten

Anderzijds zijn er verklaringen die het belang van beleidsinspanning en individuele en/of collectieve reacties op criminaliteit benadrukken. De daling doet zich voor doordat er met specifieke maatregelen en interventies op in is gezet. Deze reacties bestaan in Limburg uit:

- Goede, zichtbare en effectieve (politie)aanpak, (incl. effectieve interventies)
- Situationele preventie door gelegenheidsbeperkende maatregelen

- Een integrale ketensamenwerking
- Focus op preventie en zorg
- De aanpak van problematische jeugdgroepen
- Het bieden van voorzieningen en mogelijkheden aan jongeren (rekening houdend met verschillende risico- en beschermingsfactoren).

De daling van het aantal jeugdige verdachten doet zich ook landelijk voor (zoals ook blijkt uit het onderzoek in Amsterdam). Verklaringen zoals de integrale ketensamenwerking en effectieve politie-inzet zijn elementen die ook terugkomen in het onderzoek uit Amsterdam. Op deze elementen is met landelijke beleidsprogramma's stevig ingezet. Deels zal de daling dus ook verklaard kunnen worden door landelijk beleid en algemene maatschappelijke ontwikkelingen, die tevens in Limburg tot uiting zijn gekomen, en is het niet zomaar mogelijk de verklaringen geheel terug te voeren op slechts regionaal beleid en inspanningen.

Belangrijk hierbij is dat rekening wordt gehouden met de kenmerken van Limburg als krimpregio, dit helpt de regionale daling in perspectief te plaatsen.

8.3 Aanbevelingen

Naar aanleiding van dit onderzoek en verschillende verklaringen die hierin zijn gegeven kan een aantal aanbevelingen worden gedaan. Zowel voor de werkwijze van de ketenpartners, als voor de aanpak van jeugdcriminaliteit en voor vervolgonderzoek.

Ketenpartners en beleid

Richting de keten komt er uit dit onderzoek een aanbeveling voort wat betreft de samenwerking. Het is belangrijk elkaar goed op de hoogte te stellen van de gang van zaken. Duidelijke communicatie en openheid zijn van groot belang. Dit zorgt ook voor een betere doorstroom en afwikkeling van zaken. Om dit te realiseren zijn structurele, fysieke, overleggen tussen alle ketenpartners nuttig. Niet alleen lokaal maar ook regionaal, landelijk en zelfs internationaal is dit belangrijk, met name in een gebied als Zuid-Limburg.

Fysiek bij elkaar komen en casus bespreken kan voorkomen dat er onjuiste beelden ont/bestaan van elkaar. Beeldvorming en (voor)oordelen op basis van geluiden en beelden kan leiden tot elkaar napraten zonder echt diepgaand te checken of het klopt. Zoals uit het onderzoek is gebleken kan dit gebeuren en komt dit de samenwerking niet ten goede. Een praktische oplossing hiervoor is overleg gebaseerd op concrete casus, waarheid en feiten, *'show me, don't tell me'*. Om deze samenwerking goed te kunnen laten verlopen zijn korte lijnen tussen partners nodig. Vermijd anonimiteit en afstand, houd de communicatie warm. Weet van elkaar wat er speelt en hoe het daadwerkelijk zit. Bekendheid met elkaars functie en werkwijze kan ook zorgen voor meer bereidheid. Help elkaar als partners waar nodig, door het delen van informatie, verschillende kanten op. Zo kan het bijvoorbeeld voor de politie ook nuttig zijn als zij worden geholpen door andere ketenpartners, wat betreft de signaleringsfunctie. *"Bij deze ook de uitnodiging naar de anderen toe, voed ons met informatie, help ons, en wij zijn de eerste die er mee aan de slag gaan"*, aldus een respondent van de politie.

Wat uit het onderzoek is gebleken is dat vooral op ZSM sprake kan zijn van onduidelijkheid, beeldvorming en anonimiteit. Zorg dat alle partners bij jeugdzaken betrokken worden, vooral ook zorgpartners zijn hierbij van groot belang. Het is voor jeugdzaken op ZSM van belang de contextfactoren erbij te betrekken en niet puur te kijken naar het feit. Houd eerdere zorgmeldingen in de gaten, gebruik elkaars kennis in de keten.

Belangrijk om bij stil te staan zijn de gevolgen van de verklaringen voor een dalende instroom. Het positieve optreden en samenwerken van de keten de afgelopen periode zorgt voor een lagere instroom van jeugdigen in de strafrechtketen. Aan de ene kant is dit een positieve ontwikkeling, aan de andere kant kan dit negatieve personele en budgettaire gevolgen hebben voor de ketenpartners.

Door een goed werkende keten, het contextueel afdoen van zaken, eerder naar zorg verwijzen en niet slechts strafrechtelijk afdoen kunnen bijvoorbeeld de prestatieafspraken tussen de ketenpartners worden beïnvloed. Zoals uit de theorie blijkt zijn prestatieafspraken belangrijk voor een goede samenwerking en voor het beter functioneren van de ketenpartners.

Door een betere samenwerking en het betrekken van de zorgpartners zal er in de toekomst sprake zijn van nog minder instroom. Het is belangrijk om hier als keten goed mee om te gaan en op de toekomst in te spelen door doelen en prestaties aan te passen. Prestatieafspraken op basis van het effectief afdoen van een zaak in plaats van het aantal zaken dat wordt afgedaan is hier een voorbeeld van. Daarnaast is het van belang dat met het wegvallen van capaciteit door minder instroom niet ook expertise verloren gaat. Het jeugdspecialisme is juist van groot belang, het jeugdstrafrecht vraagt om het educatieve en preventieve element, het bekijken van de context. Een inzet van alleen generalisten versterkt het risico dat de jeugdexpertise verloren gaat; en daarmee de effectief gebleken aanpak.

Het is belangrijk voor de politie, en ook voor de andere ketenpartners, om jeugd als aandachtspunt te hebben en te houden. Uit het onderzoek is gebleken dat een positieve politie-inzet effectief is in het tegengaan van jeugdcriminaliteit. Houd de focus op de jongeren.

Recidive is een element dat waardevol kan zijn wat betreft verklaringen voor een daling van jeugdige verdachten. Interventies die worden ingezet zijn gericht op het voorkomen van recidive, maar op dit moment wordt recidive nog niet gemeten door de ketenpartners. Het kan echter nuttig zijn recidivecijfers bij te houden om iets te kunnen zeggen over de effectiviteit van toegepaste interventies en aanpakken op jeugd. Recidiveren jongeren niet meer na bepaalde zorg of interventies dan kan dat iets zeggen over de effectieve en wellicht preventieve werking hiervan op jeugdige verdachten. Hoe zit het met de effectiviteit van de ingezette interventies in Limburg, bijvoorbeeld in vergelijking met andere regio's, en heeft dit iets te maken met de lagere instroom van jeugdigen?

In dit onderzoek is niet direct aandacht besteed aan nazorgtrajecten. Een goede nazorg, bijvoorbeeld na detentie, kan een jongere op het rechte pad houden en recidive voorkomen. Uit een gesprek met een respondent is echter gebleken dat de ketensamenwerking wat betreft nazorg nog niet goed loopt. Er is behoefte aan meer zicht op nazorg en aan goede ketensamenwerking gericht op nazorg. Verder onderzoek naar de verbetering van de nazorg in Limburg zou nuttig zijn.

Vervolgonderzoek

Het aantal jeugdige verdachten is sterk gedaald in de provincie Limburg, sterker dan Nederland gemiddeld. Ook andere gebieden in Nederland hebben te maken met deze daling. Deze gebieden hebben dezelfde kenmerken als Limburg, het zijn namelijk krimpgebieden. Of dit een element is dat een verklaring biedt voor een sterke

criminaliteitsdaling in deze gebieden is niet onderzocht, maar is zeker interessant voor vervolgonderzoek.

Het feit dat de jeugd zich in de vrije tijd steeds meer bezig houdt met computer- en internetgebruik, oftewel van *offline* naar *online*, kan gezien worden als een oorzaak voor het feit dat jeugd steeds minder op straat is. Hoe minder jongeren op straat, hoe minder gelegenheid en hoe minder jeugdcriminaliteit. Hoe deze veranderende vrijetijdsbesteding en de verschuiving naar bijvoorbeeld *social media* precies in verband staat met de dalende jeugdcriminaliteit is in dit onderzoek niet direct onderzocht. Zoeken jongeren andere manieren om criminaliteit te plegen dan op straat? Is er bijvoorbeeld tegelijkertijd sprake van een toename in *online* criminaliteit (*cybercrime*) die wellicht de daling in jeugdcriminaliteit opvangt? Dit element vraagt om nader onderzoek.

Ook voor de ketenpartners is deze verschuiving een interessante ontwikkeling. Op dit gebied valt nog winst te behalen. Zorg dat er professionals zijn die deze ontwikkeling kunnen volgen en weten waar de jeugd mee bezig is, bijvoorbeeld bij de politie. Hou elkaar als ketenpartners hiervan goed op hoogte. De verschuiving vindt plaats, de partners moeten hierin meebewegen.

Voor dit onderzoek is gesproken met respondenten uit vier verschillende gemeenten. De uitkomsten zijn niet generaliseerbaar maar geven wel een bepaald beeld. Om een breder beeld te krijgen en de representativiteit van het onderzoek te verhogen is het belangrijk om met meerdere gemeenten in gesprek te gaan.

Literatuurlijst

- Baarda, D.B. et al. (2007). *Basisboek interviewen. Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Baas, N. J. (2005). *Wegen naar het rechte pad. Cahier 2005-10*. Den Haag: WODC.
- Beke, B.M.W.A., et al. (2000). *Criminaliteit in groepsverband ontrafeld. Tussen rondhangen en bendevoorming*. Amsterdam: SWP.
- Bervoets, E. et al. (2013). *Daling jeugdige verdachten in Amsterdam. Op zoek naar mogelijke verklaringen*. Lokale Zaken & Bureau Beke.
- CBS & Ministerie van Veiligheid en Justitie (2015). *Integrale Veiligheidsmonitor 2014*.
- Dijkstra, S. (2010). *Problematische jeugdgroepen vereisen een meersporenaanpak. Van informatie naar aanpak. Secondant, 2*.
- Donker, A.G. & Slotboom, A. (2008). *Adolescentie en delinquentie (91-107)*. In: I. Weijers, & C. Eliaerts (red.), *Jeugdcriminologie. Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Ferwerda, H. (1998). *Een poging tot een voorspelling. Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 1998-2002. Proces, 11/12, 166-169*.
- Ferwerda, H. (2000). *Jeugdcriminaliteit en de rol van de groep. De groep als negatieve voedingsbodem. J* Tijdschrift over jongeren, 1 (1), 34-44*.
- Ferwerda, H. & Beke, B. (2000). *Jeugdgroepen – van rondhangen tot bendevoorming (223-236)*. In: Weijers, I. & Eliaerts, C. (red.), *Jeugdcriminologie. Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Ferwerda, H. & Ham, T. Van (2015). *Problematische jeugdgroepen in Nederland. Omvang en aard in het najaar van 2014*. Bureau Beke.
- Ferwerda, H. & Wijk, A. van, (2010). *Jeugdcriminologie en jeugdcriminaliteit*. In: E.R. Muller, J.P. Van der Leun, L.M. Moerings & P.J.V. Van Calster (red.). *Criminaliteit* (pp. 149-166). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Gestel, B. Van (2006). *Nieuw, beleid en criminaliteit. Over de wisselwerking tussen lokale media en criminaliteitsbestrijders*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Heer-de Lange, de, N.E. & Kalidien, S.N. (2014). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2013. Ontwikkelingen en samenhangen*. CBS, WODC, Raad voor de rechtspraak.

- Jennissen, R.P.W. (2009). *Criminaliteit, leeftijd en etniciteit. Over de afwijkende criminaliteitscijfers van in Nederland verblijvende Antilianen en Marokkanen*. Onderzoek en beleid, WODC. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Laan, A. van der & Blom, M. (2006). *Jeugddelinquentie: risico's en bescherming. Bevindingen uit de WODC Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit 2005*. Onderzoek en beleid, WODC. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Laan, A. van der, et al. (2009). *Criminogene en beschermende factoren bij jongeren die een basisraadsonderzoek ondergaan. Een verkennende inventarisatie van de mate van zorg en van risico- en beschermende factoren gesignaleerd door raadsonderzoekers*. Onderzoek en beleid, WODC. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Laan, A. van der, et al. (2014). *Monitor Jeugdcriminaliteit. Ontwikkelingen in de aantallen verdachten en strafrechtelijke daders 1997 t/m 2012*. Den Haag: WODC.
- Laan, A. van der & Blom, M. (2011). *Jeugdcriminaliteit in de periode 1996-2010. Ontwikkelingen in zelfgerapporteerde daders, door de politie aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders op basis van de Monitor Jeugdcriminaliteit 2010*. Den Haag: WODC
- Laan, A. van der & Weijters, G. (2015). Daling in geregistreeerde jeugdcriminaliteit. Enkele mogelijke verklaringen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 57, 2.
- Laan, P.H. van der (2001). Antisociaal gedrag en jeugdcriminaliteit. Aard, omvang en ontwikkeling. *Kind en adolescent*, 22, 127-138.
- Maesschalk, J. (2009). Methodologische kwaliteit in het kwalitatief criminologisch onderzoek (119-145). In: Decorte, T. & Zaitch, D. (red.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*. Leuven: Acco.
- Ministerie van Justitie (2008). *Handreiking jeugdstrafrecht. Sancties, voorwaarden en nazorg*. Den Haag: Auteur
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (2012). *Herstructurering Halt-sector*. Den Haag: Auteur
- Moffitt, T.E. (1993). Adolescence-limited en life-course-persistent antisocial behavior – a developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100, 674-701.
- Morée, R.J., Hoorweg, E.P. & Koppes, D.M. (2007). *Prestatiesturing politie. Beleidsdoorlichting*. Utrecht: Capgemini Nederland B.V.
- Mortelmans, D. (2009). Het kwalitatief onderzoeksdesign (73-117). In: Decorte, T. & Zaitch, D. (red.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*. Leuven: Acco.
- Nelissen, P. Ph. (2010). *Vastpakken en niet meer loslaten. Een onderzoek naar de werkwijze en effectiviteit van zes Limburgse veiligheidshuizen*. Maastricht: Nelissen Onderzoek & Advies

- Noije, L. van, & Wittebrood, K. (2008). *Sociale veiligheid ontsleuteld. Veronderstelde en werkelijke effecten van veiligheidsbeleid*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Noije, L. van, & Wittebrood, K. (2009). *Overlast en verloedering ontsleuteld. Veronderstelde en werkelijke effecten van het Actieplan overlast en verloedering*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Nuytiens, A. & Brolet, C. (2008). De sociaaleconomische context van jeugdcriminaliteit (127-142). In: I. Weijers, C. Eliaerts (red.), *Jeugdcriminologie. Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Nuytiens, A., Christiaens, J., Eliaerts, C. (2008). Stoppen of doorgaan? Recent onderzoek naar desistance from crime bij persistente jeugddelinquenten (415-427). In: I. Weijers, C. Eliaerts (red.), *Jeugdcriminologie. Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Pleysier, S. (2008). Integrale veiligheid als dogma? Grenzen aan het heersende veiligheidsdiscours. *Tijdschrift voor veiligheid*, 7, 1, 34-46.
- Raad voor de Kinderbescherming (2011). Nota: Visie Raad voor de Kinderbescherming op werkstraffen.
- Sabbe, K. (2008). "Rondhangen: een betekenisvolle tijdsbesteding voor jongeren?" (masterscriptie). Sociaal werk, Universiteit van Gent, Gent.
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2013). *Met het oog op de tijd. Een blik op de tijdsbesteding van Nederlanders*. Den Haag: SCP.
- Veiligheidshuis Midden-Limburg (2009). Jaarverslag 2008, Veiligheidshuis Midden-Limburg. Een huis dat staat! Gemeenten Roermond en Weert.
- Verwey-Jonker Instituut (2007). *Greep op jeugdcriminaliteit. 'Evidence based' methodiek voor aanpak en preventie*.
- Völker, B., Baerveldt, C. & Driessen, F. (2008). Vriendschap en criminaliteit bij jongeren (209-221). In: I. Weijers, C. Eliaerts (red.), *Jeugdcriminologie. Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Waard, J. de & Berghuis, B. (2010). WAT WERKT?: een systematisch overzicht van recent verschenen meta evaluaties/synthesestudies binnen de kennisdomeinen situationele criminaliteitspreventie, politiezorg en strafrechtelijke interventies. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Warr, M. (2002). *Companion in crime. The social aspects of criminal conduct*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weijers, I. (2008). De adolescent (71-83). In: I. Weijers, & C. Eliaerts (red.), *Jeugdcriminologie. Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Weijers, I. & Eliaerts, C. (2008). Jeugdcriminaliteit: wetenschappers over een brandend vraagstuk (13-22). In: I. Weijers, & C. Eliaerts, (red.), *Jeugdcriminologie. Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Wilson, J.Q. & Kelling, G.L. (1982). The police and neighbourhood safety: Broken windows. *Atlantic Monthly*, 127, 29-38.

Wittebrood, K. (2002). De prestatieparadox van politie en justitie (63-67). In: *Averechtse effecten. Nieuwjaarspocket 2002*. Den Haag: SCP

Internetbronnen

CBS, *Bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en regio*. Geraadpleegd op 29 september 2015 via <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=03759NED&D1=0&D2=13-18&D3=0,16&D4=22-26&HDR=G1,T,G3&STB=G2&VW=T>

CBS, *Meeste ondervonden delicten niet bekend bij politie*. Geraadpleegd op 3 juni 2015 via <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/veiligheid-recht/publicaties/artikelen/archief/2010/2010-3237-wm.htm>

CCV, *Politiecijfers*. Geraadpleegd op 12 mei 2015 via <http://www.hetccv.nl/instrumenten/Kwaliteitsmeter+Veilig+Uitgaan/menuveiligheidsanalyse/politiecijfers>

Halt, *Verwijzingen per regio*. Geraadpleegd op 12 mei 2015 via <http://halt.nl/>

Nederlands Jeugdinstituut. Multisysteem Therapie. Geraadpleegd op 20 oktober via [http://www.nji.nl/nl/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Multisysteem-Therapie-\(MST\)](http://www.nji.nl/nl/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Multisysteem-Therapie-(MST))

Rijksoverheid, *Jeugdcriminaliteit*. Geraadpleegd op 10 maart 2015 via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdcriminaliteit/adolescentenstrafrecht>

Wegwijzer Jeugd & Veiligheid (2011). *Jeugdcriminaliteit*. Geraadpleegd op 10 maart 2015 via <http://www.wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/onderwerpen/jeugdcriminaliteit/>

Bijlagen

1. Topiclijsten interviews

Stichting Halt

1. Persoonsgegevens

- Naam
- Functie/Werkzaamheden
- Werkplaats
- Aantal jaren in dienst

2. Stichting Halt

- Werkzaamheden
- Huidige situatie, manier van werken
- Huidige instroom.
- Verwijzers. wie is de grootste verwijzer?
- Wanneer sprake van positieve/negatieve uitstroom? Vaak negatieve uitstroom? Terugsturen naar OM? Wanneer niet in behandeling?

3. Ketensamenwerking

- Betrokkenheid bij overleggen/veiligheidshuis. Kan Halt meebepalen wie geschikt is voor halt en welke jongeren worden doorverwezen?
- ZSM, wat is de rol hiervan voor Halt?
- Samenwerking met andere partners, zorg
- Preventietaak (gemeenten) en repressietaak (ministerie), hoe gaat dit samen? 50/50?
- Lijn tussen politie en Halt. Communicatie tussen beiden?
- Prestatieafspraken

4. Ontwikkeling

- Daling in instroom merkbaar? Sinds wanneer?
- Ontwikkelingen in verwijzers, toename in bepaalde verwijzers (bijv leerplichtambt)?
- Aandacht voor schoolverzuim. Welke ontwikkelingen hierin? Gevolgen?
- Ontwikkelingen in werkzaamheden (sinds 2010), bijvoorbeeld minder/meer projecten, schoolvoorlichting? Rol preventie?
- Groepsaanpak
- Herstructurering Halt in 2013, wat is er gebeurd en veranderd?
- Gevolgen voor Halt van een daling? Financieel?
- Bezuinigingen, gevolgen hiervan

5. Verklaringen daling

- Verandering merkbaar van soort jongeren, leeftijd, soort delicten?
- Veel instroom via discretionaire bevoegdheid OvJ?
- In 2012 uit onderzoek nog stijging zichtbaar, door aanwezigheid halt in veiligheidshuis. Beter contact, snellere verwijzingen. Hoe nu?
- Mogelijke verklaringen vanuit HALT voor dalende instroom

Raad voor de Kinderbescherming

1. Persoonsgegevens

- Naam
- Functie/Werkzaamheden
- Werkplaats
- Aantal jaren in dienst

2. Raad voor de Kinderbescherming

- Werkzaamheden
- Huidige situatie, manier van werken
- Instrumenten, LIJ2a/2b
- Schoolverzuim
- Huidige instroom. Straf/Bescherming
- Vanuit welke instantie grootste aanvraag raadsonderzoeken
- Feedback op advies?

3. Ketensamenwerking

- Betrokkenheid bij overleggen (JCO)/veiligheidshuis.
- ZSM, wat is de rol hierbinnen van de RvdK en welke rol speelt het voor de RvdK? Verschil aangehouden en ontboden verdachten?
- Samenwerking met andere partners, zorg, JR
- Lijn tussen RvdK en OM en politie. Communicatie tussen beiden?
- Prestatieafspraken

4. Ontwikkeling

- Daling in strafonderzoeken merkbaar? Sinds wanneer? Toename in beschermingszaken?
- Ontwikkelingen in werkzaamheden (sinds 2010)
- Invoering LIJ, aparte schoolverzuim onderzoeken
- Fusies, reorganisaties?
- Gevolgen voor RvdK van een daling? Financieel?
- Bezuinigingen, gevolgen hiervan

5. Verklaringen daling

- Verandering merkbaar van soort jongeren, leeftijd, soort delicten?
- Discretionaire bevoegdheid OM, wordt de raad hierdoor 'overgeslagen'?
- Mogelijke verklaringen vanuit RvdK voor dalende instroom

Openbaar Ministerie

1. Persoonsgegevens

- Naam
- Functie/Werkzaamheden
- Werkplaats
- Aantal jaren in dienst

2. Openbaar Ministerie

- Werkzaamheden
- Huidige situatie, manier van werken
- Opbouw organisatie (regio's)
- ZSM proces
- Preselect
- Aparte jeugdafdeling ,op ZSM (jeugdtafel, jeugdofficier, parketsecretaris jeugd)
- Capaciteit
- Huidige instroom
- Beslismoment van OvJ
- Hoe vaak geen besluit, wat dan? Backoffice zaken

3. Ketensamenwerking

- Met welke partners in welke overleggen? Beslismomenten, hoe vaak?
- ZSM, contact en communicatie
- Samenwerking en communicatie met andere partners, transparantie
- Afhankelijkheidspositie
- Terugkoppeling
- Lijn tussen politie en OM. Communicatie tussen beiden?
- Lijn tussen RvdK en OM.
- Zorgpartners, strafrecht als middel om zorg te krijgen.
- Prestatieafspraken

4. Ontwikkeling

- Daling in instroom merkbaar? Sinds wanneer?
- Hoe ging het voor ZSM, welke ontwikkelingen?
- Discretionaire bevoegdheid OvJ, ontwikkeling Halt verwijzingen
- Ander soort jongeren (geslacht, leeftijd), delicten (bijv. meer schoolverzuim?)
- Meer preventief vanuit politie, gemeente?
- Ontwikkeling in soort afdoening
- Ontwikkeling in sepot (sepot op ZSM wel in cijfers?)
- Bezuinigingen, gevolgen hiervan (op capaciteit)
- Gevolgen voor het OM van een daling? Financieel?

5. Verklaringen daling

- Mogelijke verklaringen vanuit het OM voor dalende instroom

Politie

1. Persoonsgegevens

- Naam
- Functie/Werkzaamheden
- Werkplaats
- Aantal jaren in dienst

2. Politie

- Werkzaamheden
- Huidige situatie, manier van werken
- Opbouw organisatie (regio's)
- Typen medewerkers, speciale jeugdafdeling, jeugdagenten?
- Proces van aanhouding tot afdoening
- Haltverwijzingen (check hierop)
- ZSM
- Aparte jeugdafdeling, op ZSM (jeugdmedewerker)
- Capaciteit
- Huidige instroom

3. Ketensamenwerking

- Met welke partners in welke overleggen?
- ZSM, contact en communicatie
- Samenwerking en communicatie met andere partners, transparantie
- Preselect (werking, wanneer wel PV?)
- Lijn tussen politie en OM. Communicatie tussen beiden?
- Lijn tussen politie en Halt.
- Zorgmeldingen
- Zorgpartners, strafrecht als middel om zorg te krijgen.
- Scholen (aanwezig als politie?)
- Prestatieafspraken

4. Huidige samenleving (2010-2014)

- Soort jongeren (geslacht, leeftijd)
- Soort delicten
- Jeugd op straat, pakkans
- Demografische gegevens, gezinnen, welvaart
- Overlast vs. criminaliteit (andere terminologie)
- Problematische jeugdgroepen
- Regioverschillen Noord- en Zuid-Limburg
- Contact met en tevredenheid over politie laagst in Limburg, hoe te verklaren?
- Preventie hoogst in Limburg. Merkbaar?

5. Ontwikkeling

- Daling in instroom merkbaar? Sinds wanneer?
- Hoe ging het voor ZSM, welke ontwikkelingen?
- Gevolgen van invoering ZSM
- Preventie vs. repressie (meer preventie tegenwoordig?)

- Reorganisatie, nationale politie
- Bezuinigingen, gevolgen hiervan (op capaciteit)
- Gevolgen voor de politie van een daling? Financieel?

6. Verklaringen daling

- Mogelijke verklaringen vanuit de politie voor dalende instroom

Bureau Jeugdzorg

1. Persoonsgegevens

- Naam
- Functie/Werkzaamheden
- Werkplaats
- Aantal jaren in dienst

2. Bureau Jeugdzorg

- Werkzaamheden
- Huidige situatie, manier van werken
- Opbouw organisatie (regio's)
- Civiel vs. straf (verhouding)
- Capaciteit
- Huidige instroom

3. Ketensamenwerking

- Met welke partners in welke overleggen?
- ZSM, aanwezig? contact en communicatie
- Samenwerking en communicatie met andere partners, transparantie
- Verwijzers (welke meest?)
- Schoolverzuim
- Terugkoppeling
- Veel naar zorg wat ook eigenlijk naar straf moet?
- Doorverwijzen van jeugdigen naar politie of OM wanneer strafbaar feit wordt ontdekt?
- Prestatieafspraken

4. Ontwikkeling

- Daling in instroom merkbaar? Sinds wanneer?
- Ontwikkeling in zorgmeldingen
- Meer outreachend gaan werken
- Geen vrijwillige JR meer, hoe zit dat?
- Voor zorgtransitie nog veel zorgmeldingen op 'oude' manier?
- Hoe ging het voor ZSM, welke ontwikkelingen?
- Ander soort jongeren (geslacht, leeftijd, gedragsproblematiek), delicten
- Meer preventie dus meer zorg?
- Bezuinigingen, gevolgen hiervan (op capaciteit)
- Gevolgen voor BJZ van een daling? Financieel?

5. Verklaringen daling

- Mogelijke verklaringen vanuit BJZ voor dalende instroom

Politie, jeugdagenten

1. Persoonsgegevens

- Naam
- Functie/Werkzaamheden
- Werkplaats
- Aantal jaren in dienst

2. Politie

- Werkzaamheden
- Opbouw organisatie (regio's en personen)
- Reorganisatie
- Huidige manier van werken
- Capaciteit
- Huidige instroom
- Prioriteiten/Aandachtspunten

3. Proces

- Aanhouding vs. ontbieden
- PV opmaken (ontwikkeling?)
- Salduz
- Instrumenten (preselect)
- Preventie vs. repressie
- Zorgmeldingen
- Leerplicht, schoolveiligheid

4. Samenwerking

- Contact met partners (Halt, BJZ, OM, enz)
- ZSM (andere overleggen)
- Contact met jongerenwerk
- Contacten in de wijk, met jongeren
- Samenwerking met andere wijken, steden, regio's

5. Huidige situatie + ontwikkelingen

- Soort jongeren
- Soort delicten
- Soort afdoening
- Jongerenwerk
- Vrijtijdsbesteding
- Jeugdgroepen
- Jongeren op straat
- Minder criminaliteit
- Ontmoetingsmomenten met jongeren, kennen van jongeren

6. Limburg (specifiek Zuid, Maastricht)

- Aangifte/meldingsbereidheid
- Verschillen met andere regio's

Gemeente

1. Persoonsgegevens

- Naam
- Functie/werkzaamheden
- Werkgebied
- Aantal jaren in dienst

2. Gemeente

- Werkzaamheden
- Echt-Susteren als gemeente, kenmerken
- Limburg als gebied, kenmerken
- Verschillen met andere regio's
- Rol gemeente in aanpak veiligheid
- Wanneer wordt de gemeente/burgemeester ingeschakeld?

3. Samenwerking

- Ketensamenwerking
- Bestuursrechtelijk en strafrechtelijk (bestuurlijke aanpak van veiligheid)
- Contact met partners
- Aanleveren en uitwisselen van informatie
- Preventie, vroegsignalering
- Zorg/Veiligheidshuis
- Overlegstructuren (driehoeksoverleg)
- Leerplicht
- Samenwerking met andere regio's

4. Ontwikkelingen

- Veranderingen in gemeente 2010-2014 (kenmerken inwoners, SES, stedelijke vernieuwing?)
- Veranderingen in soort jongeren (leeftijd, ernst, frequentie op straat)
- Contact met jongeren op straat (via jongerenwerk?)
- Mediagebruik
- Preventie (technopreventie in wijken, situationele preventie)
- Ontwikkelingen in beleid 2010-2014
- Incidenten
- Aanpak problematische jeugdgroepen
- Onveiligheidsgevoelens

Veiligheidshuis

1. Persoonsgegevens

- Naam
- Functie/werkzaamheden
- Werkgebied
- Aantal jaren in dienst

2. Veiligheidshuis

- Start
- Doel
- Recidive
- Persoonsgerichte aanpak
- Nazorg
- Overlast
- Veiligheidsbeleving
- Limburg als gebied, kenmerken
- Verschillen met andere regio's
- Rol Veiligheidshuis in aanpak veiligheid en criminaliteit
- Wanneer wordt het Veiligheidshuis ingeschakeld?

3. Samenwerking

- Ketensamenwerking
- Straf en zorg gecombineerd – preventie en repressie
- Contact met partners
- Aanleveren en uitwisselen van informatie
- Preventie, vroegsignalering
- Overlegstructuren
- Leerplicht, samenwerking met scholen
- Samenwerking met andere regio's

4. Ontwikkelingen

- Hoe was de samenwerking voor oprichting Veiligheidshuis?
- Veranderingen in soort jongeren (leeftijd, ernst, frequentie op straat)
- Contact met jongeren op straat (via jongerenwerk?)
- Mediagebruik/Vrijtijdsbesteding
- Preventie (technopreventie in wijken, situationele preventie)
- Aandacht voor jeugdvoorzieningen (risico- en beschermingsfactoren)
- Ontwikkelingen in beleid 2010-2014
- Incidenten
- Aanpak problematische jeugdgroepen
- Onveiligheidsgevoelens

2. Lijst van respondenten

Vicky Coolen	Stichting Halt
Bart Wiedemeijer	Stichting Halt
Francien Janssen	Raad voor de Kinderbescherming
Frans van Duijnen	Raad voor de Kinderbescherming
Tobie Swaans	Openbaar Ministerie
Patrick Vervuren	Openbaar Ministerie
Maria El Jerrari	Openbaar Ministerie
Angela van Mersbergen	Politie
Ank Evers	Politie
Ingrid Schäfer	Politie
Pieter van de Laarschot	Politie
Bart Gorissen	Bureau Jeugdzorg
Jos Hendriks	Politie (jeugdagent)
Sandra Stiene	Politie (jeugdagent)
Marcel van den Ekker	Politie (jeugdagent)
Nina Kosten	Politie (jeugdagent)
Carin Radwanski	Politie (jeugdagent)
Edwin Jansen	Gemeente Echt-Susteren
Jos Hessels	Gemeente Echt-Susteren
Raymond Vlecken	Gemeente Landgraaf
Martien Broekmans	Gemeente Landgraaf
Jo Schlangen	Gemeente Kerkrade
Jos Som	Gemeente Kerkrade
Peter Jonas	Veiligheidshuis Maastricht
Joldy de Caluwe	Gemeente Maastricht